

Jonî

Yagaala Tewaanya' Jonî yîdavakesî.

Gotiyarîne   *Yagaalyai*   *(Jizaazai)*
mwaalikerînesî.

¹ Sinnawî kîgaakuna Kwaaka dava' mima'nyawî Gotiyarîne Yagaalyai mwalyaakewînyî. Nabaai, Gotiyai mwaalakewî gamînyawî Gotiyarîne Yagaalyai mwaalî'. Gotiyarîne Yagaalyai sahwai Gotiyai.

² Sînnawî kîgaakuna aayawîdaasî Gotiyalyî sahwai mwalîbainyîna yaakelyî. ³ Gotiyai sara kyawîra' sahwai yuyangî sara wakînikengî. Aane pîrî' kîrî' gamî saba yîma'naka' mî'. Aawa, sahwai wakakengî yuya sa.

⁴ Sinnawî sagaa' sahwari gaalyabwi warakelyî. Gaala sabwi a'mwe yuyaraavîre Baakelyî. Yînika sai a'mweinaavîna kunya tewaanya yawîrya'ne nejaavînikerîna. Kunya tewaanya yawîrya'ne wîjaavîna kaneya' baaka savi nayaa mwaidanyaine. (Gotiyarîna nayaa yawî'daanyaine.) ⁵ Saburîdaasî jîhînya kayaa'nanyaburî Gotiyare baake' wannyîna. Nabaai jîhînya sa' baakevî mwavîlayînikesî.

⁶ Gotiyai yawî'na "A'mwera baakevî mwaabîka!" yawîraka sinnawî a'mwerî wîdaasakelyî. Sai Jonî (Bavîtaazîya Yadei) wîdaasakelyî. ⁷ A'mwe sahwai jalîkurakya'nei bîna. "A'mweraavî a'mwengî Jizaazai Baakerîna

wîjalîkurakana!” daka wîdaasakei bîna. “Kadîka wî'napîjî Naangerî limwagapîka!” dakei bîna. ⁸ Jonî gamî sai Baakei mîka! Aawa. “Baaka nawî'nya sarîna jalîkurakana!” dakelyîra. ⁹ Dîvi Baakei Kwaaka davakîna walaabaka a'mwe gazainazainaavîna Baaka nebulya'nanyalyî. A'mwe yuyainaavî kunya tewaanya yawîrya'ne nejaavadei.

¹⁰ Nabaai, Kwaaka davakî sai bamwaaina ya'. Sînnawî Gotîyai kyawîra' sahwai Kwaaka dava' sara wakîna. Sara wakîna yaka bamwaaina kya' kirî' Kwaaka davakî mwaalyara gamî sahwari myawîramaari yesalyî. ¹¹ Gannya Anga Yîzîrelîna bîna yaka bamwaaidîsî gamîjîyara mamaari. ¹² Sara yîna yeva mamaari kye' kirî' a'mwera pwara “Nebulyasîra. Naangelyîra,” deva maarîna ye'. Maarîna kye' sai yuya saraavîna gannya dîragînyabwî wîjaavîna ya'. Gannya dîragînya sabwî sahwara Gotîyare kaimîraayara yîma'nya'nebulyî. Gamî sahwari'najî gamîre yayavî'najî limwaga'dîvîsaraavînebulyî. Yî sahwara mudîkera yîma'nyîna ye'. ¹³ A'mweraavîre yîsavakaavîdaasî tawengîna mudîkera mîma'nyîna. Aawa. Kîlaakejîkîya sîdusaburî mudîkera mîma'nyîna. Aawa. A'mweraavîre dîragînyavî mudîkera mîma'nyîna. Aawa. Gotîyai gevwi yawî'na “Sahwara nîmîre kaimîraayara mudîkeraavî yawakî'nîma!” kadînî' yîma'nîgavînikengî.

¹⁴ Gotîyarîne Yagaalyai a'mwe kîlaa'nakei yîma'nyîna yakei nemînyawî gannya selî ange'

yiladaakuna. Gamîre kilaakejikî wîlamwaaina yîna yada tîna dara wangano' "O, Nawî'nyai dîragînaangei daaka!" Sara dadaa gamîre byaan-nyavî tîna wangano. Ganîmaangerîdaa'nyai gavei yamakînarîkabaabîta byaanna sasi. Sahwarî yuneba yanga gaimwangebulyî nebulyabulyî maanga yeku'nîkelyî.

¹⁵ A'mwe Jonî gamînyîna nejalîkurakada jaka dara danganna "A'mwe dazarîna yîhîthelyî. Nîmî Gotiyare yagaala kyîhîthîwa dîviya pwai bozî yîhîzîwaakadei Naangelyî. Nîmî sahwainyî mîka! Nîmî maalîkeinyîra. Nîmî mîma'nyagaa' kuna mwalyaake'na Sînnawînyalyî."

¹⁶ Sahwai maanga yeku'nîkevîdaa'nyî nemî yuyainaavîna wana nawî'nyî nejaavade'na tewaanna mwaaiho. Nemînyîna gamîre yanga gaimwagaimwange' nejaavada nejaavînkelyî.

¹⁷ Sare' Gotiyai kujaa' Ne Mozîzai Gotiyare Kîwînya tewaanya' wîjaavîna. Wîjaavîna neyînîke' nemînyawîna Gotiyai Kîraazîtiya Jîzaazarî wîdasaabîna. Wîdasaabîna kyînî' sahwari nemînyîna yanga gaimwangebulyî nebulyabulyî yîma'nînîke'nanyî.

¹⁸ Gotiyarî a'mwe Kwaaka davakîyaina wangadaanyarîna mî'. Aane pwai kwai tîna mwanganyî. Aawa, Gotiyai gavei Ganîmaangeryaba kusîmagîna mwaalîkei nemînyî yîbwarîdaakwîa neyîkelyî.

*Jonî a'mweraavî aalya'yadei wîdînîke'nesî.
(Matîyui 3:1-12; Maakî 1:7,8; Lukî 3:15-17)*

¹⁹ Jonîmîre jalîkurakya daresi. Jonîmyawîna Juyara Anga Jeruzaalemî mwaalya naangera

a'mwe pwaraavi widaasina. Gotiyarina mubithika yira'divisaraaviji Gotiyare Angevi widaayadivisara Livaayaraaviji widaasina. Mi'na widaasina kye' wina yina yeva Jonimi yiwaara'na "Gimi bewaiginaka?"

²⁰ Yiwaara'na kye' Joni "Yagaala sa' madiwina!" myawiri yaka aangyagaala nebulya' kave nayaa widina "Nimi Gotiyai Nyidahilakyaaka Kiraazitiyainyi mika!"

²¹ Sara yiwaara'na "Nabaai, bewaiginaka? Ne Yilaajaigi daaka?" Sara yiwaara'na kye' Joni widina "Aawa, nimi mika!" Sahwara widina "Gotiyari nayaa wi'nanejiwaakade naangerina yemwaaiho sahwaigi daa?" Widina kye' ma'maa'na "Aawa!" ²² Sarevidaa'nyi gaminyi widina "Dinedana! Bewaiginaka? Nedasawaasaraavi ja'nawija' nayaa widaana! dona gyiwaara'manigo. Sahwaigi giminyina be yagaala dimaniginavaka?" ²³ Widina kye' sai widina "Nimi sainyi dareinyira

"A'mwamaayaba maanguraayainyi jaka widangadinyainyira.

"Naangei tuta tewaanyavi wawode'na

"Tusa' yida'na nayaa jamakwila!" "

Wi'nawijiwaakya Aazaayai niminyina sara dinikesi."

²⁴ Yiwaaraveveraavi a'mwe Periziyara widaasina yesare. ²⁵ Sahwara gaminyi yiwaara'na "Githahilakinika Kiraazitiyainyi mika! Gimi Ne Yilaajaigi mika! Wi'nawijiwaakya naangerina yemwaaiho sahwaigi mika! Sarevidaa'nyi a'mweraavi aalya' baa'na yivanigina?" ²⁶ Joni ma'maa'na

“Aalyavî bavîtaaziya' yadînyainyî. A'mwe pwai sarîmînyaba tinnyaba daavîkerî myawîranganyîvanîgava. ²⁷ Gami sai a'mwe naangelyî. Sinnawî nîmî bîweinyî, sahwai dîviyai yarai bathei naangei mwaalîka. Nîmî gaimwange'na naangere kwaari'masîvîlya' yîraipurîdeinyî mîka. Sahwarîna nîmî a'mwe nawî'nyainyî daaka!” sara wîda' Jonî.

²⁸ Yuya sa Aalya Jothanî kengihîrî Anga Betaani Jonî aalyavî bavîtaaziya' yadaa'nyîyaba yîma'nyîna yakengî.

Jizaazai nemînyîna balakerînesî.

²⁹ Mwanyagaa' Jonî mwaalaka Jizaazai bakerî tinna wanganaasîna yaka a'mweraavî wîdîna “Yîthaanyî, dazai Gotîyarei Sipîzipîya Dîwînyala! Kayaa'nanyanna a'mwera sipîzipîyarî tamîna yadîvî' kwaraanyaba Gotîyarîna dîka nasî'na yadevaabî' sai Kwaakevakî mwaalyainaavîre kayaa'nanyanna marasîsa'na baladelyî. ³⁰ Sahwarîna yîhîthadînyalyî. Nîmî bîweinyî, dîvi a'mwei bathelyî. Nîmî mîma'nyagaa' sai kuna mwalyaakelyî. Sai sinnawînyai Naangelyî. Nîmî maalîkeinyîra. ³¹ ‘Boziyai Naanga kwarînera,’ yawîrena gamînyî myawîranganyainyî. Aawa. ‘Sahwarîna Yîzîreliyaraavî yîbwarîdaakwîa'na yîma!’ dena bîwa. Aalya yîhyadînya savî dara jawîryide' ‘O, sai Naangei daaka!’ ”

³² Jonî tinna mena bahanaraka a'mwe Juyaraavî wîjalîkurakîna “Sîgunyavî Gotîyarebadaa'nyî Kuryai Tewaanyai kwaamîryaibîsai walaabîna yaka a'mwe

sari mwalibainikeri tinna wanganerînera.
³³ Sinnawi gaminyi myawiranganyainyi.
 Aawa. Bavitaaziya'na nyidasaabakei sahwai
 nyida' 'Dîvi dara dangadeiginyi. Kurya
 Tewaanyai a'mwe pwarî bwalamwaaina
 yaja' wangana'gizi dara jawi'de' "Ai,
 sai a'mweraavîna Kurya Tewaanyari
 yanga wi'jaavadei daaka!" Gimî aalyavi
 bavitaaziya' jithe' sai Kuryari bavitaaziya'
 yadelyi.' ³⁴ Sara widîna nyake' tinna nayaa
 wangamweinyi yîhîzalîkurakîvanige. Sai
 Gotiyare Gawaalîvaangelyi."

Jizaazarera sinnawînyaraavînesî.

³⁵ Mwanyagaa' Jonîjî gamîreraalyi sara
 ayaba daa'dapi Jizaazai kaanya yamarina.
³⁶ Kaanya yamarina yada Jonî wanganaasaka
 gannyaraari widîna "Yîthaanyi! Sai Gotiyarei
 Sipîzipîya Dîwînyala!" ³⁷ Widîna kya'
 Jonîmîreraai kadîka wî'nyîna yagîlyaraai
 saraai Jizaazari midînna. ³⁸ Sara midînna yîna
 yadaakîlyi gînyîma'naka saraai midînaabîna
 yagîlyaraari tinna wanganaka yîwaara'na
 "Berî'na bî'manîgîla?" Saraai widahi "Ravaai,
 anga garîvi mwaaîhîna?" Yîviruyagaalya'
 "Ravaai," yagaalya' "Nejîwaakadînyaigî,"
 widînikesi. ³⁹ "Ravaai, anga garîvi mwaaîhîna?"
 widîna kyagi sai widîna "Kaanya bakîlyi
 danganyîla!" Sarevîdaa'nyî gamîjî wîna yagîla
 gannya anga mwaaidevi tinna wanganna yagîla
 sagaa' gamînyaba mwaalîna yagi. Bîna yîna
 yagîlegaa' sawîtirînyagaakî (4 kilokî).

⁴⁰ Saraai Jonîmî kadîka wî'nagîla Jizaazalyî wawagîla pwai Edîruyalyî. Edîruyai sai, Saaimonî Pitare gya'mwelyî. ⁴¹ Edîruyai sai sinnawî wîna yaka Saaimonî gya'mwerîna birîkaanya yîna yaka wîdîna "Ai! Nemî Mezaayari mena biramaa'mwona!" Yaya sa' "Mezaayai," dîni' "Kiraazitîyai." ⁴² Wîdîna yaka Saaimonîmî gamînyawîna makuna. Makuna kya' Jizaazai tinna wanganaka wîdîna "Gîmî Jonîmîre gawaalî'gînyî Saaimonîgî. Gîmîre yaya' Sipaaazai gîthîvanîgesi." Juyaraavîre yagaala "Sipaaazai," Gîrikîyagaala "Pitai," aangyagaala "Sîlaangei," dînikesi.

Jizaazai Pilipîjî Nataanyalîjî saraarî wîdînikesî.

⁴³ Mwanyagaa' Jizaazai "Pwarajî Galîlineinera," daka Pilipîmî birîna yaka wîdîna "Dînyîmîdînaama!" ⁴⁴ Pilipî sai Anga Betîzaaitha mwaalyalyî. Anga saba Edîruyalyî Pitalyî sadaraai mwaaidisaba. ⁴⁵ Pilipî kadîka wî'nyîna yaka Nataanyalîmî biramaa'na yaka wîda' "Kaanyaka! Ne Mozîzai kîwîbukuyavî pwarîna yîda'nîke' nabaai, Gotîyari wî'nawîjîwaakyara sarîna pikarya yîda'nîkevîne sarî mena biramaa'mwona. Sai, Jizaazai Jozepîyare gawaalî' Naazaretî mwaalyalyî." ⁴⁶ Wîdîna kya' Nataanyalî yîwaara'na "Naazaretîdaa'nyara tewaanyara daaka! Savîdaa'nyî tewaanyai dalyaabîwaka!" Pilipî wîda' "Sahwaigî bwangana! Nebulya'na gîthîwana. Bwangana!"

47 Nataanyali badaa'nyɪ Jizaazai tinna wanganaka sarina wiɖina “Yithaanyi! Sai Yizireliya tewaanyalyɪ. Kwaasɪ yadei miika!” 48 Nataanyali savi kadika wi'naka yiwaara'na “Niminyina gara yawi'mwaana?” Yiwaara'na kya' sai wiɖina “Sagaa' Pilipi giminyina mabiriwakegaa' yita pihya kaaviyavi mwaaida'gi gwangamweigi'nyira,” wiɖa'. 49 Nataanyali wiɖina “Ravaai, Nejiwaakadinyaigi, giminyina diwa. Gimi Gotiyare Gawaaliki. Yizireliyainaavi nemaremwaaidinyaigine!” 50 Wiɖina kya' sagaa' sai wiɖina “ ‘Yita pihyavi mwaaida'gi gwangamwa, githwe'na nimityina danyiimwamwaana! Sabwi maalikewi, divi naangengi dangadengira.” 51 Gaminyi wiɖina “Nebulya' yithivanige. Sigunya' basinadaa'dozɪ Gotiyare mamaayara ejeliyara A'mweraavine Kaimiraayaryawinna walaabina, yilaawina yadaapiri danganyideihiyira,” wiɖina ya'.

2

Anga Kena a'mwei kwala maarake'nesi.

1 Yirika daryaaɪ dariki Kwaaka Galili Anga Kena savi kwala maarya yina. Kwala maarya yina kye' tika munnevi Jizaazari ganaange' mwaalina yadi'nyi nabaai, 2 Jizaazalyi gamirerari saraavi munne'na jvwaramaa'na. 3 Sara yina kye' munne' nyina yadaapji aalya waainiya'na wigainyina yadaa'nyɪ ganaange' Jizaazari wiɖina “Aalya waainiya'

maayarera.” ⁴ Widiṅa kya' sai widiṅa “A'mwe!gi ‘Sana sana ja!’ baa'na nyidiwaana? Nimiiregaa' miika!” ⁵ Sara widiṅa kya' ganaange' widaayadivisaraavi widiṅa “Sara yihithathe'na sara jila!”

⁶ Juyara aalya yinyabwina wa'di'nyi si-aalitala atina ata puridaa'nyi nyidala kune warakengi. Aalitala gazasa' maanga kyeku'na' aalya naanga (80, 100 litaaya) di'na'nikesi. ⁷ Si-aalitala sa kune warake, sahwai widaayadivisaraavi widiṅa “Aalitala sa aalya maanga yunebanna yeku'nade dimaradingikaabyila!” Widiṅa kya' maanga yeku'nya'ne aalya maradingikina maradingikina kye' ⁸ widiṅa “Aalya piri' yirapiji tika munnevi maremwaaideriṅa dumaryaawila!” Sara widiṅa kya' makuna yeva wijaavina kye' sai yaamiji nyina. ⁹ Aalya sa' sinnawi aangaalya' di'na'di'nyi divi aalya waainiya' yima'nyina yinikesi. Yaamiji nyina yaka dina “Waburyasi. Waainiya da' gawidaa'nyavaka?” Sai myawiri yada sare'na widaayadivisara yawireva aalya wijaavina yesarera. Kuna myawiri yada miginyai taaya' maarakeri munnevi maremwaalakei widiṅa “Kaajo!” ¹⁰ Widiṅa yaka widiṅa “Neminyina tewaanya yiwaana! Sinnawi a'mwe pwara gazarazara aalya waainiya nawi'nya' munne wijaavina yadivi' divi a'mwera waainiya naanga nadivi' nayaa myawiryaraavina aalya waainiya yirike' wijaavina yadivisare pwara. Sare'na yadinyaigi miika! Kwaigi aalya waainiya nawi'nya' navika yi'nadi'nyi, waainiya piri' mi'na kanwo divi nawi'nya' wijaavina

neyiwaanyaiginyi,” wîdîna ya'.

¹¹ Kwaaka Galîli Anga Kena saba Jizaazai wijiwaainya'ne sa' yîna ya'. Wijiwaainya'ne sînnawinya' yakesi. Gannya byaanna diraginyabwi wijiwaainake'na wijiwaainya'ne sa' yakesi. Gamîrera naangebwi wanganeva gaminyi limwana ye'.

¹² Mena yakegaa' sagaa' Anga Kaapaniyami sabanna gamiji ganaangesi gya'mwerari gamîrerari walyuna yeva yirika pirî' pirî' saba bamwaaina ye'.

Gotiyare Angevîna Jizaazai wawoke'nesi.

(Matiyui 21:12,13; Maakî 11:15-19; Lukî 19:45,46)

¹³ Juyara dîna “Aya kîgaa' Pari'ma'munne' naadera Gotiyai neminyîna diragîna kavadaihasilyaa' yaasiwa'wawinya Yizipi saba yagalya'mayaawo' yawita'negaa'.” Juyara didaapi Anga Jeruzaalemi sabanna yîlaawîna.

¹⁴ Yîlaawîna yaka Gotiyare Angevi wilîna yaka dara wanganake' “O, a'mwera bulîmakaawoyaraji sipîzipîyaraji kwaamîryaraji damubîvanîgava! Nîgwia nawi'nya Gotiyari wîjaaya'na nîgwia pimîlika yanga yînyîna yadîvisara kunnya yî'bînyangi damwaaihava!” ¹⁵ Dîna yaka “Sabwi mipînera!” daka wîlyabaai maarîna yaka mala lî'bwarya'ne' yavîkarina yaka Gotiyare Angevidaa'nyî sipîzipîyaraji bulîmakaawoyaraji saraavi tamaasîna yaka nîgwia mariwînasi'na yaka yanga yînyîna yadîvisaraavîre yî'bînya yarai marapuratawasî'na. ¹⁶ Sara mi'na yaka

kwaamiryaraavi mubadivisaraavi widina “Sa dimakwalyula! Nimware ange' mubange'na mika. Dimakwila!” ¹⁷ Widina kya' gamirera yawi'na “Gotiyare bukuya' dinyina 'Gotiyaigi gimire angevina yilaaya dika nimore simunyavi nyinadevaabisasi.' Dinikesi Gotiyare bukuya', saharina.”

¹⁸ Sara yakevidaa'nyi Juya naangera sinna tika wida'daa'nyi yawaara'na “Yiwaanya'na aai githwaka? Gotiyai naangeiginyi gimwaaihiwake' yawiraade'na diraginya wijawaainya' ja!” ¹⁹ Yawaara'na kye' widina “Gotiyare anga nawi'nya dari kayaaka kyigalapiri yirika daryaai dariki ayina yidikaavidesi.” ²⁰ Sarevidaa'nyi Juyara widina “Sa' be'na diwaana! Yirika daryaai dariki yari madidesi,' diwaa' kigaa' kwarama pijaakuna (46) sara wavilavakesi anga da' madaapi. Yirika daryaai dariki gaverikaavi dimadeigi dathwaana!”

²¹ Widina yesa'na kiri' sahwai gannya kilaakejikina widina silangavina mi'. ²² Sara widina kye' divi Jizaazari ayina yidikaana kya' gamirera yagaalya' widake'na yawi'na yeva dina “Gotiyare bukuya' sara dinike'na kigaakuna Jizaazai widake' nebulyasi,” dina, limwana ye'.

Jizaazai a'mwe yuyaraavirebwi yawi'na yake'nesi.

²³ Anga Jeruzaalemi sagaa' Pari'ma'munnegaa' mwaalina yada nawi'nyaji diraginyaji yadaa'nyi a'mwe kwalaalyara tinna sara wanganeva

gaminyîna dîna “Sahwai naangelyî,” gaminne yaya' limwanna. ²⁴ Sara limwanna kye' a'mweraavirebwina a'mwera yaasiwa'wi'nya yesa'na nayaa yawî'da kuminyîna yîlaaya yarai myîna. ²⁵ A'mweraavire yawî'ta'najî kumire sîdusa'najî nayaa yawî'dei. Sarebwi pwai mujîwaakyî ya'. Sarebwi wîgainadei mî'. Sare' dare'nesî. Sahwai a'mweraavîne sîdu'nakei nayaa yawî'ralîmwagarîkelyî.

3

Jizaazalyî Nikothimaazalyî saraarînesî.

¹ Juya pwara Perîzîkîwînya yadîvî' mwaalîna yeve pwai Nikothimaazai wo'nîkei Perîzîyai mwaalîna yakelyî. Sai a'mwe naangei Juyaraavî maremwaadei mwaalakelyî. ² Mwaalîna yaka sawîta pîrîvî Jizaazaryawînna bîna yaka bamwaaina yaka wîdîna “Wîjîwaakyaigî, ‘Gotîyai gîthasîwaabîkeigî bahîna wîjîwaakîna neyîvanîgî. Sare' dare'nesî. A'mwera wîjîwaainyangî yîvanîgî. Diragînya yîvanîgî. Gotîyai magîhaimwagyazî kwajî sara mi kyîdî' diragînya davwi,’ sara yawî'mwona.”

³ Jizaazai ja'nawîdîna “Naanga nebulya'na gîthîvanîge. A'mwe pwai kwai ayahi mudîkei mîma'nyî yajai Gotîyai maremwaaladeva tînna mwanganyî yannelyî.”

⁴ Nikothimaazai wîdîna “A'mwe naangei mudîkei yîma'nade'na gara yojî yîma'nadelaka? Pîgasaai a'mwei ganaangevî munyîkî ayîna wîlaminyîna kyojî ganaange' gara maaradelaka ayahwala!”

5 Sai ja'nawidina “Naanga nebulya'na githivanige. Kurya Tewaanyai a'mweri aalya myi kyoji mudika mumwaaihi kyoji sai Gotiyare maremwaadeva wiladei mika! 6 A'mweyore kaimiraayai miwi'naka yaginnakalyi. Gotiyarei, gamire munyiki Kurya Tewaanyai bulamwaaina kyoji sai a'mwe Gotiyare Kuryai kininnakelyi mudikei. 7 Githiwe'na 'Sariminy mudika ayahi yihimwaaihana!' githiwe'na atika maru'nata myinera! 8 Yihuta gami sa' kaanna wina yadevaabisasi. Yihusa' kadika wi'nadinyai gi 'Sawinna wawade' daaka! Sabadaa'nyi bathe' daaka!' dadinyai gi mi'. Aawa, sare'na Gotiyare Kurya Tewaanyai gazaizare munyiki bulamwaaina yinikei mudika yima'ni'. Mudikei tewaanna yada a'mwera tinna wangamaniga'. Kumi mwanganyivaniga' aaya kaavilyavi.”

9 Nikothimaazai ma'maa'na, “Nyidiwaanya' gara yima'ninikavaka?”

10 Sai widina “Yizireliyainaavire nejiwaakadinyai gi sabwi myawirivaniginyai gi daa? 11 Naanga nebulya'na githivanige. Nayaa yawirama'daanya yawi'daa yihithivanigo. Tinna nayaa wangadaanya yihithivanigo. Sara yihithivanigo'na nemire jalikurakyavi mamaaryivanigasaihilyi. Sabwi kadika myivanigata sa' baa'na yivaniga'. 12 Kwaaka davaki yinikengina kyihithiwa malimwagyivaniga' 'Nebulyasi,' sara maji yiwaasa' Sigunyavi yinikengina yihithiwi'ja' gara dilimwagyideihilaka! 13 Sigunyavina yilaawakei a'mwei pwai kwai mika. Sigunyavi

A'mweraavine Kaimiraayai mwaalaka savidaa'nyi sai gavei walaaba'."

14 Kigaa' a'mwamaayaba Ne Mozizai kwaari'makamaalya' yisavaki pwi'yaka daakuna yaa'. Kamaalyarĩ makilyaakabaabi' yisavaki tamakya'na A'mweraavine Kaimiraayarĩ sara makibi'delyira. 15 Sahwai "Gazaizai nyĩlimwagarori gaala yuyagaa'nebwi maarana!" kadozi sara makibi'delyira. 16 Sare' dare'nesi. Kwaaka davakiyainaavina Gotiyarĩ kale naanga kwia' Gotiyai neminyina Gawaalivaanga gaverĩ nejaavakelyi. "Gazaizai sahwarĩ wĩlimwagaroji myiwawanna! Aawa. Gaala yuyagaa'nebwi maarana!" daka nejaavakelyi. 17 Sare' dare'nanyi. Gotiyai dina "Nyibwaalivaangei a'mweraavi kotiya'na maryawibwaradela!" daka myasaabya'. Aawa. "Nyibwaalivaangerĩ a'mweraavina padaihasamaata yima!" daka kwaaka davaki yasaabina ya' Gotiyai.

18 Gawaalivaangerina limwagaza pwari Gotiyai kotiya' maryawibwa'dei mi'. Malimwagyaza pwai kotiya' mena yawibwa'nikelyi. Gotiyare Gawaalivaanga gaverina gamire yayavinaji malimwagaryaja'na kotiya' mena dinikesi. 19 Kotiya'na dara dini' "Nemire kwaaka davaki pwai nebulya' nejiwaakake'na Baakei walaabina yaka kiri' a'mwera kayaa'nanya yadivisara kayaa'nanyabwi jihinyaburina wivu'nakere. Baakerina wivu'nakara mi'. Sare' dare'nesi. Kumi yadivisa kayaa'nanyangira," sare'na dinikesi. 20 Sare' dare'nesi. Gazaizai kayaa'nanya yadei Baakerina simlika

wimanîkei Baakeryawîna mabi yîvani'. "Baakeryaba pwara nimîre kayaa'nanyabwi nanyangabîka!" daka mabyîvani'. ²¹ Sara yada kirî' pwai nebulya'na tewaanna yadei Baakeryawîna nayaa bîvani'. "Baakeryabanna kwawa'muji pwara yawîta'na 'Gotîyarî yuya sa tewaanna jîvanîka!' " daka kaanna bîvanîkelyî.

Jizaazalyî Jonîjî saraarînesî.

²² Sangî dîvidaa'nyî Kwaaka Juthîya sawî Jizaazalyî gamîrerari kaanna. Mi'na kaanna yaka saba kumîjî mwaalaka bavîtaazîya' aalya yîna. ²³ Bavîtaazîya' yadaa'nyî nabaai aalya naange' wa'dî'nyîya'na Jonî Kwaaka Yînonî Anga Selimî pimaginna wawaka bavîtaazîya' yîna. Bavîtaazîya' yîna yada gamînyawîna a'mwera a'mwe samîlika badaapi kumînyî bavîtaazîya' yîna ya'. ²⁴ Sare' dare'nesî. Sagaa' tewaanna mwaalaka kalavuza mumwaaihyagaa' Jonîmî.

²⁵ Sagaa' Juyai yawî'na "Aalya yînya'nebwi yînîga wî'na daaka? Be bavîtaazîyavaka nawî'nya'?" Dîna yaka Jonîmîreraavi yagaala naanga wîdîna kya' maanga dînyîna. ²⁶ Mi'na dînyîna kye' Jonîmyawîna gamîrera bîna yeva wîdîna "Wîjîwaakyaigî, kîgaa' Aalya Jothanî pimagi pihîrî mwaalaginna a'mwe pwalyî mwaalaginna sarîna nejalikurakaginnyalyî. Yîthaa, dahaa' sai bavîtaazîya' yîvanîke' gamînyawîna yuyara wîvanîga'."

²⁷ Jonî ma'maa'na "Sarîna simunya kwalaalya myawîpînera! Sîgunyavîdaa'nyî Gotîyai a'mwerî mujaayî yaja' aane pîrî' kirî'

mamaari yannelyî. Gotiyai dîna ‘A'mwe pwai naangelyî. Pwai maalîkelyî,’ sana sana yîna yadelyî Gotiyai. ²⁸ Sarîmî sahwaihi nimîre yagaala kadîka nyu'nesaihîlyî. Dara yîhîthe. Gotiyai dînîka Kîraazîtiyainyî mîka! Aawa. Gotiyai nimînyîdaasi nyîdaasakeinyî. Dîvi sahwai bathelyî, sara yîhîthe. Ke'ba'na yîhîthîma! ²⁹ Migînyai taaya' maa'mwakelyî. Mudîkangegaa' migînyaryawîna taaya' wîna. Wîna kyîwa' migînyai yîlaaya yîna yaka wîdîna. Wîdîna kyîwa' gya'mwei mwaalaka gamîre maanguraayavî kadîka wî'nyîna yaka yîlaaya naanna yîna. Taaya' gya'mweryawî mwaalîke'na yîlaaya yîna yîwa'. Sa'bi'sa'na a'mwera Jîzaazaryawîna wîna yîvanîgasa'na yîlaaya yuna yîvanîge. ³⁰ Gamî naangei nyavîlavîkelyî. Nimî naangeinyî myîma'nîwîneinyî. Nimî maalîkeinyî yîma'nîdeinyî,” wîdîna ya' Jonî.

³¹ Munyabadaasi dîragînyai walaabakei yuyainaavî nevîlavîkelyî. Kwaakevakîdaasi pwaina Kwaakevakîyaina kwaakevakîyabwi wîdîna, kwaasi kwaasi yagaala wîdîna yadaanyaine. Sîgunyavîdaasai yuyainaavî nevîlavîkelyî. ³² Sai Gotiyaryaba tewaanyabwi tîna wanganakengî kadîka wî'nakengî sangîna jalîkurakîna. Sare jalîkurakîna kya' kîrî' aane pwai kwai kadîka wî'naka gamîre yagaalya' mu'nya'. Aawa. ³³ Pwai gamîre jalîkurakya' daapîna yake' yî, “Gotiyai nebulya'nanyai!” dîragîna dîna ya'. ³⁴ Sare' dare'nesî. Sahwarî Gotiyai yasaabîna kya' Gotiyare yagaalyangî

wijwaakina. Sare' dare'nesi. Gotiyai sahwarina gamire Kuryari wijaavina ya'. Gotiyai gamire Kuryari maali'na wijaavakarina mi'. Naanga yuyabwi wijaavakerina. Gotiyai gamire Kuryari yinahu wijaavake'na sai Gotiyare yagaalya' nayaa wida'na neya'. ³⁵ Gawaalivaangerina Ganimaangeri tewaanya wivu'nada yilaaya yada diraginyaji yuyaji mwangina yada wida'na “Yuya dimaremwaala!” widakerina. ³⁶ Gawaalivaangeri nayaa limwaga'dei gaala yuyagaa' yuyagaa'nebwi kin+nnakelyi. Kwai Gawaalivaangeri malimwagaryadei gaalyabwi tinna mwanganyi. Aawa. Gotiyari sinna tika widayabwi sahwariki kuna wivarikelyi.

4

Jizaazalyi Kwaaka Sameriya mwaalyasi sawaari'nesi.

¹ A'mwe Periziyara dara wi'nesa! “Ai, a'mwe kwalaalyara Jizaazarera yima'nyina yeva a'mwe pwai pwai Jonim+rera yima'nyina. Jizaazai a'mwe kwala naangevi bavitaaziya' jivanika!”

² Sara wi'neta kwaraavi Jizaazai bavitaaziya' mya'. Aawa. Gamirera gavera bavitaaziya' yina ye'. ³ Periziyara sara didaapi sarevidaa'nyi Jizaazai sa'na wi'naka Kwaaka Juthiya ya'ma'na yaka “Kwaaka Galilina ayina wima!” daka ⁴ Kwaaka Sameriya lotaya'nei kaanna wina ya'.

⁵ Wawakegaa' Kwaaka Sameriya Anga Saaika wo'nikebanna yimavaawina. Kigaakuna Ne Jaikopi gawaalivaanga Jozepiyar+ne kwaake' wijayaakeba anga sa' mannikebe. ⁶ Nabaai

saba Ne Jaikopi aalikavi'ninnya' likyaakeba kavi'ninnya' kuna di'na'disi'yaba. Jizaazai kaanna kaanna wodaa'nyi' maa'na naanga wiadaa'nyi' sirigwajahaa' aalikavi'ninna sayabanna yi'mavaawina yaka walamwaaina ya'.

⁷ Aalya yirya'ne' Kwaaka Sameriya mwaalya' bina yina kya' Jizaazai widina "Aalya' dinyiryaama!" ⁸ Sare' dare'nanyi'. Gamirera "Wapaaya mubaana!" deva anga savina wilaawina yesai sara widina ya'.

⁹ Sarevida'nyi' a'mwe sa' widina "Gimi' Juyaigi, nimi' a'mwe'nyi' Sameriya mwaalya'nyi' aalya'na nyiwara'mwaanya'na githiwa." Sare' dare'nesi'. Sameriya mwaalyara gwarewak' aalya' nyina yadivi' Juyara gwarewak'ina "Aala!" dadivisa'na widina ya' a'mwe'.

¹⁰ Jizaazai ja'nawidina " 'Gotiyare sihumale' nyijaavana!' yawi'diza' a'mwe sai githiwaka sa' 'Aalya' dinyiryaama!' gim' widizi' kwaji' sai aalya' a'mwera gaala mwaajib'ne' kagizaavadika!"

¹¹ A'mwe' wida' "A'mwe naangeigi, aalikavi'ninna da' saaminaange' warike' keban' aalya' di'ni'. Aaligware' maayaiginyi. Aalya' a'mwera gaala mwaajib'de' gaw' dimaal'jiwaa?

¹² Nemire Ne Jaikopi aalikavi'ninna da' neminyine' kalikyaa' aalya' kuna nadaanyannera. Gami'ji gawaalivaangerari gamire jilikyaawaryarari aalya' da' nyina yaa' aalikavi'ninna tewaanya davi'. Sarei nemire Nei a'mwe naangelyi' aalya' naanga nejayaakei.

‘Aalya tewaanya naange' gizaavima!’ dahina gaminyi wavila'mwaanyaigi daa?”

13 Jizaazai ja'nawidina “A'mwe yuyara aalya da' nadivi' divi mijika ayina wiade' kiri' 14 a'mwe dai aalya' wijaavide' noji yuyagaa' mijika mwi yadelyi. Arikewi. Aalya' wijaavide' gamire munyiki wilaroji nabaai yiminya' yima'nadelyi. Yiminyavidaasi aalya nawinya' bilyiri'na yada a'mwe savi yuyagaa' yuyagaa'ne' gaala wimwaaihadelyi.”

15 A'mwe' widina “A'mwe naangeigi, aalya sa' nyijaama! ‘Na'muri mijika ayina manyoji davanna mabi ya'muji aalya' myiri yide'nyi,' dena githiwa.”

16 Sai widina “Ginnya a'mwerina duzima'naawa!” 17 Widina kya' a'mwe' ja'nawidina “A'mwamaaya'nyi.” Jizaazai widina “Naange' nyidiwaana ‘A'mwamaaya'nyi.’ 18 Sare' dare'nanyi. Kigaa' a'mwe atilyaraavi maa'nagina kigaa' pigaa' yuyaraavi byenidakwawagi. Dahaa' a'mwe mwaaihiyai gimireina mika! Nebulya' sara nyidiwaa.”

19 A'mwe' widina “A'mwe naangeigi, giminyina dara wangamwe' ‘O, a'mwe dai Gotiyari wi'nawijiwaakadei daaka!’ 20 Mugunya davi nimire Ne sinnawinyara Sameriya mwaalyara Gotiyari yilaaya yina. Sara yina kyaa' kiri' Juyaihi sahwaihi widina ‘Aawa, Gotiyari yilaaya Jeruzaalemi yipi'deva.’ Sara nedivaniga'.”

21 Jizaazai widina “A'mwe'gi, githide'na du'nana! Divi pigaa' yima'nadehaa' mugunya davi a'mwera Nimwari yilaaya mi yipide' Anga Jeruzaalemi yilaaya mi yipidehaaki. Aawa, yawita sabwi. 22 Kwaaka Sameriya mwaalyaihi siduta maalika' yadivi' Gotiyari yilaaya kwaasi kwaasi yadivisaihilyi. Juyainaavidaasi dakinikei biwaka, a'mweraavi padaihasamaa'de'na Gotiyari nayaa yawi'na yadaa yilaaya tewaanna yadaanyaine Juyaina. 23 Sare' kiri' sagaa' yima'nadehaa' githiwegaa', dahaa' mi'na yima'nawakegaa' a'mwera, a'mwe Nimwari yilaaya nebwinayipi'dera. Kumire kuryara yilaaya yipi'de' nabaai, nebulya'na yilaaya yipi'dera. Sare' dare'nesi. Sara yilaaya yipi'deraavina Gotiyai dina 'Sahwara yilaaya nyipika!' dadelyi. 24 Gotiyai Kuryalyi. A'mwei mika. Sare'na a'mwera kumire kuryaraaviji nebulyaburiji yilaaya yipinerera. Yaasiwa'na yilaaya mipina!”

25 A'mwe sa' widina “Dara yawi'mwa. Divi Mezaayai yaya pir' Kiraazitiyai wo'nikei bathelyi. Sai bazai yuyabwi, yuyangi nedathelyi.”

26 Jizaazai widina “Dahaa' githivanige dainyi nimi sahwainyi.”

27 Sagaasagaa' Jizaazarera yagalaawina yeva dara wanganesa! “Ai, a'mwevi widivanikei daaka!” Deva atika maru'na'na yeva kiri' kumijiya aane pwai kwai savi mujina “Baa'na bahineka?” sari myiwaarayina “A'mwe savi baa'na widivanigina?” Sara muji, navika

mwaalina ye'.

²⁸ Sarevīdaa'nyi a'mwe' gannya aaligware' wakina yaka gannya angebanna ayina wilaawina yaka a'mwe' anga sabanyaraavi widina ²⁹ "Ai, a'mweihi kaajila! A'mwe' pwarī danganyila! Yuya yadinyanna nyidiwakelyi. Gotiyai dahilakyaakei Mezaayai dingaka?" ³⁰ Sara widina kya' anga saba ya'ma'na yeva sahwaryawinna wina ye'.

³¹ Angebanna a'mwe' wodaa'nyi gamirera Jizaazarī widina "Nejiwaakadinyaiḡi, wapaa dīmaranana!" ³² Sara widina kye' kirī' wida' "Aala, wapaa pinijiyainyi sarimi mwanganya." ³³ Mi'na widina wiyakevīdaa'nyi gamirera yiwaara'nyina "Pwai wapaaya dahamakabiwaka?"

³⁴ Jizaazai widina "Nimire wapaaya pirisi. Da'na yihithivanige. Nyidasaabakei sara nyidivanikebwi gamire simunyabwi sara yivanige'na nimire wapaayasi. Gamire wawinya' mi'na yimwannya'ne' nimire wapaayasi. ³⁵ Sarimi wawinya tinna wangadivi' dara didivi' midaaka! 'Lawe dikaai dikaai kwavilavoji wapaaya milaadera.' Yihithiwa. Dahaa' sa' madipina! Yithaanyi! Wawinya keiningi nayaa danganyila! Kigaa' pwara burinna yeva witezila yawaka yinikabaabi' a'mwera niminyina yari nyu'nipi'derera. ³⁶ Pwai wapaaya mloji mloji kave yovirawakade' gamire tivikita mena maa'mani'. Yi witezila yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwine mena yovirawakivani'. Sila pirahirakadelyi wapaaya yovirawakadelyi

‘Witizila mena warike'na yilaaya yaka!’ dahila sara yovirawakivani!. Sa'na pwai Gotiyare yagaalya' wijiwaakina yadelyi pwai a'mwera Gotiyareraavi wimwaaihina yadelyi saraai sare'na yilaaya yikaderaalyi. ³⁷ Sare' dare'nesi. Darevi nebulya' didivi' ‘A'mwe pwai burinna yadelyi. A'mwe pwai midelyi.’ Yi sa' nebulyasi. ³⁸ Wawinya pirivi sarimi myesavina ‘Wapaaya dimaaryila!’ yihithiwe. Wawinya savi pwara miraaiki'na kye' sarimi kumire wapaaya dimaaryidengi. Sinnawi pwara a'mweraavi Gotiyare yagaala wijiwaakina yadivi' dahaa' sarimi yagaala tewaanya' kudapiji a'mwera nimirera yima'nipi'derera,” widina ya'.

³⁹ Anga saba mwaalyara Kwaaka Sameriya mwaalya kwalaalyara a'mwevire jalikurakya' kadika wi'nyina “Yuya yadinyanna nyidiwakelyi.” Sara kadika wi'nyina yeva Jizaazari limwanna yadivi' “Mezaayai Kiraazitiyalyi. Gotiyai dahilakyaakelyi,” dina. ⁴⁰ Sarevidaa'nyi Kwaaka Sameriya mwaalyara gaminyawinna wina yeva diraginna widina “Neminyawi se da'mwaka!” Widina kye' savi yirika daryaai mwaalina. ⁴¹ Mwaalina yada gamire yagaala widina yake'na pwara kwalaalyara gaminyi limwanna yeva dina “Mezaayalyi. Gotiyai dahilakakelyi!” ⁴² Dina yeva a'mwevi widina “Nabaai, dahaa' gaminyi limwamanigo. Nediwaanya'na mika! Sare' dare'nesi. Nemi sahaina kadika wi'nona dara yawi'manigo! ‘O, nebulya!, Kwaaka davaki mwaalyaraavina Naangei padaihasamaradei daaka!’ Sara dona gaminyi limwamanigo.”

Jizaazai kaimiraayarina nabalya' marasi'nake'nesi.

⁴³ Anga saba sawita daryaai Jizaazai wa'mwaraka saba ya'ma'na yaka Kwaaka Galilina wina. ⁴⁴ Jizaazai sahwai widake! “Gannyaba mwaalyara a'mwe p̄ropetiyai Gotiyari wi'nawijiwaakaderi muji 'A'mwe naangeiginyi,' muji yadivisalyi.” Widake'na Galilina wina. ⁴⁵ Mi'na wina kya' saba mwaalyara gaminyina maarina. Anga Jeruzaalem̄ Pari'ma'munne'na kaanna yeva munnegaa' Jizaazai yuyangi tewaanna yadaa'nyiyangi tinna wanganeva “Tewaanyasi,” desa'na gaminyina yilaaya yina ye'.

⁴⁶ Kwaaka Galili Anga Kena mann̄kebanna Jizaazai ayina wina. Saba kigaa' diraginna kya' aangaalya' wa'di'nyi aalya waainiya' yima'nikebe. Anga p̄ba Kaapaniyami kingiyare a'mwe naangei mwaalina yadi'nyi gamire kaimiraayai nabal̄nakei warina ya'. ⁴⁷ Jizaazai Anga Kenana ayina wina kya' kingiyare sai dara wi'nake! “Galilina Juthiyadaa'nyai Jizaazai damwaali'!” Mi'na daka gaminyawinna wina yaka yidaangana! “Ni'mire kaimiraayai yarai balade'na ni'miji wawa'gizi nabalya sa' dimarasi'nana! Yarala!” ⁴⁸ Jizaazai widina “Sari'mire yawi'divisabwi yawi'mwa. Ni'mire yijiwaainyaji diraginyaji sarimi tinna mwanganyipija' ni'minyi manyilimwagyi jideihilyi.”

⁴⁹ Kingiyarei kave widina “A'mwe naangeigi, ninnya kaimalei nabaladika! Naarimi yarai wawaka!”

⁵⁰ Jizaazai wiđina “Ginnya angevina kaanna diwona! Ginnya kaimalei mabalyai mwaali’! Nabalya’ maayai mwaali’!”

Jizaazai wiđake’ a’ mwe sai limwanna yaka dina yada “Nebulyasi,” kaanna wina. ⁵¹ Gannya angevina kuna kaanna wina yadaa’nyi gamire yaasiwa’wawinyara wijimaa’nyina yeva wiđina “Gimire kaimiraayai tewaanya mwaali’! Nabalya’ aawa.” ⁵² Sarev’daa’nyi sai yiwaara’na “Nimire kaimiraayarina gathingaa’ yiwiwaka?” Sara yiwaara’na kya’ wiđina “Wona sirigwajahaa’ waani kilokiyagaa’ kilaaka dika menanyira.” ⁵³ Sarev’daa’nyi ganimaangei yawi’na “Yo, sagaasagaa’ Jizaazai nyijawaali’ ‘Ginnya kaimalei tewaanyai mwaali’.” Sara yawi’na yaka kinidaka sahwari limwanna yesanidakera.

⁵⁴ Kwaaka Juthiyadaasi Kwaaka Galilina yimavaawina yaka Kwaaka Galili yijwaainya’ kaimalerina yake’ diraginya pirawaalya’ ya’.

5

Aalibunya Bethezitha Jizaazai a’ mwe nalaavinakeri yidikaavake’nesi.

¹ Sare mena kyima’na’ Juyara Gotiyarina tika munne’ nadivisagaa’ kyima’na’ Anga Jeruzaalemina Jizaazai kaanna wina ya’.

² Jeruzaalemi saba Sipizipitikurya’ wo’nikevi pimaginyavi aalibunya’ di’na’na ya’. Aalibumaangevi yihuliviliya ati manni’. Aalibunya sa’ “Bethezitha,” Yiviruyagaala wo’nikesi. ³ Yihuliviliyangi nalaavinaka

kwala naanga mwaalina ye'. Nalaav+nakera
 pwara tibinyara, pwara sivila nadiya yinikera,
 pwara kilaaka bainikera mwaalina ye'. Savi
 yuyara aalya' kwaayakwaaya'na yemwaaina.
⁴ Pigaa', pigaa' aalyavi Sigunyav+daasai
 Naangere mamaayai ejeliyai walaabina
 yaka aalya' ginyiwanna. Sara ginyiwanna
 kya' sagaa' sinnawinyai nalaav+nakei aalya
 sinaapwipulyavi yarai walaawina, yithaa,
 maam+daryai yima'nakelyi. ⁵ Yemwaaina
 yadivi' nabaai, a'mwe akwai yemwaaina
 yada kwarama naanga naanga (kwarama
 38) wavila'daa'nyai nalaav+nakei mwaalina.
⁶ Sai mwaalina yadi'ny+ Jizaazai bina yaka
 yawi'na "We', a'mwe sai nalaav+nakei kwarama
 kwalaalya mwaaidelyi," yawi'na yaka widina
 "Gimire simunya 'Maam+daryainyi yima'nima!
 yawi'dinyaigi daaka?"

⁷ Nalaav+nakei ja'nawidina "A'mwe naangeigi,
 aalya' kwaaya yadaa'nyiyagaa' 'Aalibunyavi
 nyimarapaihana!' dena a'mwe bewai yanneka?
 Walaawina yadaazi sinnaw+ pwai yarai
 wavila'na nyada aalyavi paihinyina yadelyi."

⁸ Jizaazai widina "Daava'gizi nalabwarya'
 pwala'gizi kaanya dimakwo!" ⁹ Sara kuda'
 yime'nya'b+i a'mwei maam+daryai yima'naka
 gannya nalabwarya' pwalaka kaanna wina ya'.

Sagaa' Juyaraavire Kwazaakegaa'.
¹⁰ Sarev+daa'ny+ Juyara naangera nalaav+nakei
 tewaanyai yima'nakeri widina "Juyainaavire
 Kwazaakegaaki. Nemire kiwinya' dini'
 'Kwazaakegaa' nalabwarya' mamakunnera!"

Sara dîni+keгаа' be'na makuvanigîna?”

11 Sai wi+dîna “A'mwei maam+darya nyidîkaa'mwakei nyidîwa' 'Gînnya nalabwarya' pwala'gîzi kaanya dîmakwo!' Sara kanyidîwakîra.”

12 Kumî yîwaara'na “ 'Gînnya nalabwarya' pwala'gîzi dîmakwo!' gîthîwakei aaihwakîka?”

13 Yîwaara'na kye' kîrî' tewaanya yîma'nakei myawîrina. Sare' dare'nesî. Aalîbunyavî kwala naanga mwaaidapi Jizaazai kave wîna kya' sai sahwari+na wi+da' “Aaihwai dîngaka?”

14 Di+vi sagaa' Gotîyare Angevî Jizaazai gamînyî bîramaaraka wi+dîna “Yîthaa, dahaa' maam+daryaigî mwaaîhî. Kayaa'nanyabwi minna! Kîгаа' nabalya kayaaka gîhaideigînyî. Aya kayaa'nanaanga gyade'bita naanga pîrî' nagyathîka! Gîmîre kayaa'nanya minna!”

15 A'mwei Jizaazari kadîka wi'nyîna yakeгаа' Juyara naangeraayawîna wi+daawîna “A'mwei maam+darya nyidîkaa'mwakei Jizaazalyî.”

16 Sarevîdaa'nyî naangera dara yawîresa' “Nîwaava, Juyainaavîre Kwazaakeгаа' kayaaka'na a'mwe sai sabwi yadei daaka!” Sara deva Jizaazaryawîna kaanna yeva sagaa' Kwazaakeгаа' sara yake'na “Balana!” deva maanga gaai wi+dîna. 17 Maanga gaai wi+dîna yadîvî' Jizaazai wi+dîna “Dahaa'na nînnya Nîmwai yîvanîkeгаа'nanyî. Nabaai nîmî yîvanîgeinyî.”

18 Sarevîdaa'nyî Jizaazai sara wi+akeгаа' Juya naangera dînyîna “Nemîre kîwînyî' Kwazaakeгаа'na kayaaka yîwa'. Sa' kayaa'nanyasî.

Kayaa'nanya' kirî' nediwa' 'Gotiyai nînya Nîmwalyi,' sa' kayaa'nanaangesi. Yarai balana!" Jizaazai widîna "Gotiyai nînya Nîmwalyi," yaka "Nîmî Gotiyari' avalyainyi," dînike'na dînyîna ye' Juyara.

Jizaazare diragînya'nesi.

¹⁹ Juya naangera dînyîna yesagaa' Jizaazai gamînyîna wîda' "Naanga nebulya'na yîhîthîvanige. Gawaalîvaangei gamîre sîmunyavîdaa'nyî aane pîrî' kirî' yannei mî'. Aawa. Nîmwai yadaawori wanganajanna yadelyî. Sare' dare'nesi. Yuya Nîmwai yade Gawaalî' yîvanîke sahîningî. ²⁰ Sare' dare'nesi. Nîmwari' Gawaalîvaangerîna wîvu'nade'na Nîmwai sahwai wawînya yîvanîka yuya sa yîbwarîdaakwadelyî. Gawaalî' nabalînakerî tewaanya yaka wawînya maalîkesî. 'Sarîmî atîka maru'na'na jîla!' daka Nîmwai wawînya naange wîbwarîdaakwojî Gawaalî' sana yadelyî. ²¹ Sare' dare'nesi. Nîmwai bainîkeraavî yîdîkaa'da gaala wîjaavadevaabî' Gawaalî' "Sahwaraavî yîdîkaavîma!" da'mujî wîmwaaihîma!' dozî gaalyabwî wîjaavadelyî. ²² Sare' dare'nesi. Nîmwai aane pwarî kwarî kotîya' mujadelyî. Aawa. Wawînya savîna diragînya' Gawaalîvaangerî kujaawa' sai kotîya yuyanna wîdathelyî. ²³ Sarevî 'A'mwe yuyara Nîmwainyîne yaya' munyabanna makimanîgatabaabî' Nyîbwaalîvine yaya' makibîka!' daka wîjaawakelyî. Gawaalîvaangerîne yaya'

munyaba mamakilyadei yi sai Nimwai widasaabakerine yaya' mamakilyadelyi.

²⁴ Naanga nebulya'na yihithivanige. A'mwei yagaalyavi kadika nyu'najai Gotiyai nyidasaabakeri limwaga'na yoji sagaasagaa' yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwi kininnakelyi. Sai kotiya' jidaya'neba wilaabathe mi'. Aawa. Sahwai balyaburidaa'nyi gaalyaburina mena ga'ma'na yiwakelyi.

²⁵ Naanga nebulya'na yihithivanige. Pigaa' yima'nya'negaa' dahaa' bainikera balyabwi yadivisara Gotiyare Gawaalivaangere maanguraaya' kadika mena wi'napiji nabaai, kadika wi'nipijara gaala mwaajib'dere.

²⁶ Sare' dare'nesi. Nimwai diraginna mwaalikei gami sahwai gaalyabwine aaya kaavilyai mwaalikabaai' Gotiyai Gawaalivaangerina dina kya' Gawaalivaangei gami sahwai gaalyabwine aaya kaavilyalyira.

²⁷ Sahwai, A'mweraavine Kaimiraayai mwaalike'na Gotiyai wida' 'Diraginya' kagizaawa a'mweraavina kotiya' jawibwa'deiginyi.'

²⁸ Sara widaka sa' atika mamaru'napina! Divi pigaa' yima'najahaa' wakadivisangidaa'nyi baryara gamire maanguraayavi wi'napiri

²⁹ kunnya wakinikeba yagalya'ma'na, walyaabina yipi'dere. Pwara mwaalyagaa' tewaanna mwaajibizara dikaavapiji gaalyabwi maapi'dere. Pwara mwaalyagaa' kayaa'na mwaajibizara kadikaavapiji kotiya' jidasabwi maapi'dere.

³⁰ Nimire simunyavidaa'nyi aane piri' kiri' mi yiwineinyi. Yagaala Nimware wi'nwebaai' maryawibwa'manige a'mweraavi kotiya'na.

Nîmîre sîmunyavî mabîramarivanîge. Aawa. Nyîdasaabaka sare sîmunya' maa'manîge'na nîmîre yawîbwata sa' yîda'maraangesî.

³¹ Sahwainyî gaveinyî 'Naangeinyî,' jalîkurakîmuji kwaji pwara 'Nebulya' mîka!' kadîpidîka! ³² Nîmînyîna nayaa jalîkurakadei pwai mwaali'. Yagaala sara yîhîzalîkurakîvanîke! 'Jalîkurakya sa' nebulyasi,' yawî'mwa. ³³ Jonîmyawînna sarîmî a'mweraavî kudaase! Jonî nebulyaburîna yîhîzalîkuraka!. ³⁴ Sare'na a'mwe gaveraavî nîmînyîna jalîkurakyabwina mamaaryadînyainyî. Aawa. 'Sarîmînyî nayaa yîhîvadaihasamaarîma!' dena yîhîthîvanîge. Jonî yîhîthake'na ³⁵ Jonî dî'baakelyî. Dî'baaka sai naka a'mweraavîna wanyîna yakelyî. Jonî mwaalaka gannya baake! sarîmînyîna wanyîna yake!, maalîkegaa! baaka savîna gamîre yagaalyavîna yîlaaya yesaihîlyî. Jonî nîmînyîna nayaa yîhîthakelyî. ³⁶ Nabaai, nîmînyîna jalîkurakya pîni warîke Jonîmîre yagaalyavî wavîla'na yaka dînikengi. Sare! dare'nesî. Yuya yîvanîge Nîmwai 'Sana ja!' nyîdade wawînya sa yîvanîge tîna wanganeva dara yawî'mwaasa! 'O, Jizaazai sara yade'na Ganîmaangei wîdasaabakei daaka!' Jalîkurakya sahirîsî. ³⁷ Nîmîre wawînya sa nîmînyîna yîhîthîvanîka nabaai, Nîmwai nyîdasaabakei nîmînyîna nayaa jalîkurakîwakelyî. Sare'na sarîmî gamîre maanguraaya! kadîka mu'nyadîvî! gamîre sînnya! tîna mwanganyadîvîsaihîlyî. Arîkawî. ³⁸ Sarîmîre sîdusangi gamîre yagaalya'

mwarîbainyî'. Sahwai nyîdasaabakeinyî dainyî manyîlimwagyadivîsa'na gamîre yagaalya' mwarîbainyîna. ³⁹ Sarîmî yawî'na 'Yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwi kînnakeinyî mwaalîma!' yawî'na yadivîsa'na Gotiyare bukuya' kave birîna birîna yadivîsaihiyî. Gotiyare bukuya' dînike sahîni nîminyîna jalîkurakînnakeinyîra. ⁴⁰ Nîminyîna dînike'na kirî' sarîmî 'Gaalyabwi kînnakeinyî mwaalîma!' deva nîminyawîna dîvide' sarînnya sîmunyangî myawîrivanîga'.

⁴¹ Nîminyîna 'Yîlaaya yaadeina daaka!' dîpîja' sarîmîresi'. A'mweraavi byaannya' maaarivanîge. ⁴² Aawa. Sarîminyîna yawî'mwa. Sarîminyî Gotiyarîna tewaanya yîhîvu'nadevwi mwari'. Sare' yawî'mwa. ⁴³ Nîmware diragînya' maarena gamînyîne yayavi bîwa. Kabîwa kirî' sarîmî nîminyî mamaari. Pwai gannya diragînya' maarojî gannya yayavi bazai, yî sahwari dîmaaryideihîyî. ⁴⁴ Sahwaihi sarîminyîna 'A'mwe tewaanyalyî,' deva yîlaaya marivanîgasa' byaannya' wîjaavanîgasa'na 'Gotiyai gavei yîlaaya neyana!' majaihiyî. Sarîmî sara yadivî nîminyîna gara dînyîlimwagyideihîlaka? 'Naangeigînyî,' gara dîzideihîlaka? ⁴⁵ Sare'na myawîri yadivî' dîvi sarîmî dînyîna yîpî'de 'Ganîmaangerî nemînyîna kotîya' jîna yadei daaka!' Sara myawîpîna! Aawa, nîmî kotîya' jîna myîwîna! Sarîmî Ne Mozîzarîna dînyîna 'Sai nevadaihasamaaradelyî,' dînyîna yadivî' kirî' Ne Mozîzai sarîminyîna kotîya' jîna

yîhyathelyî. ⁴⁶ Sare' dare'nesî. Mozîzai nîmînyîna bukuya' yîda'nîke'na sarîmî Ne Mozîzari' nayaa lîmwanna yîpîjî kwajî kanyîlîmwabîthîka! ⁴⁷ Kwaasî yadîvî' Mozîzai yîda'nîke malîmwagi yeva yagaala yîhîthîwe gara dînyîlîmwagyideihîlaka?"

6

Jizaazai a'mwe kwalaalyaraavî (5,000) wapaaya wîjaavake'nesî.

(Matîyui 14:13-21; Maakî 6:30-44; Lukî 9:10-17)

¹ Sare mena kyîma'na' Aalîbunya Galîli (yaya pîrî' Aalîbunya Taaivîrîyaazavî) Jizaazai sîpîyavî wîlamwaaina kya' pimagi'na makuna. ² Makuna kya' kwala bwa'naanya' mîdîna. Yîjîwaainya naange Jizaazai nalaavînakera tewaanyaraavî wîmwaaihîna yake tîna wanganna yesa'na Jizaazari' mîdîna yeva gamînyawîna bîna. ³ Mî'na bîna kye' mugunyavî yîlaawîna yaka saba gamîrerari walamwaaina. ⁴ Sagaa' Juyaraavîre Parî'ma'munne'negaa' aya kîgaa' yîma'nakegaakî. ⁵ Walamwaaina yaka Jizaazai wanganaasîna yaka tîna dara wanganake' "Nîmînyawîna kwala naanga davîvanîga!" Sara dake'na Pilîpîmî wîdîna " 'A'mwe dara wapaaya nîpîka!' dona gîrîkula yuyaraavîne gawî mubaazîwona?" ⁶ Jizaazai Pilîpîmîna dîna "Gara nyîdazîhyîwaka? Yaamîjî wîdîma!" Sare' dare'nesî. "Sara yîdeinyî," mena yakei.

7 Pilipî ja'nawîdîna “We!, ‘Gazaizai maalîke! maarana!’ dona kinaaya 200 (tu aadîretî) wapaaya bîretîyanne mubaazî kwajî wi'na yîma'nade! mî!”

8 Gamîre pwai Edîruyai Saaimonî Pitare gahwaalaangei Jizaazarî wîdîna ⁹ “Dava kaimale pwai yîsîla baali bîretîya atilyajî jawînya pîrîwaalyî sa kînînnakei mwaalî!. Sare kirî! a'mwe kwalaalya darera tîka nya'ne wapaaya sa benîngaka!”

10 Jizaazai wîdîna “A'mweraavî a'mwengî duzîla! ‘Dalamwaalyîla!’ ” Saba kurîdarya naangebe. Sarevîdaa'nyî a'mwera a'mwe walamwaaina. A'mwera gavera kwalaalyara (5,000) mwaalîna yeva walamwaaina. ¹¹ Yuya, a'mwera a'mwe walamwaaina kye! Jizaazai bîretîya sa maarîna yaka Gotîyarî “Su! Su!” wîdîna kya! bîretîya naanga yîma'nadaa'nyî a'mwe walamwaaina yadapiyangîna yanga wîjaavîna. Wîjaavîna yaka bîretîya wîjaavakabaaina jawînyawaai wîjaavîna kya! “Sare! nîma!” yawî'dîvî! sara nyîna kye! munya wîna! ¹² Munya kwîna! sai gamîreraavî wîda! “Nagîhîwaasa yaasîwa! warya nyadîka! Wapaaya wa'mwaka yuya dîmaaryî!” ¹³ Sarevîdaa'nyî gamîrera sara yeva soigîlya atîraai sîvîlyîrîdaa'nyî pîrîwaalyangî mîhîna mîhîna kye! maanga yeku'nyîna. A'mwera a'mwe yîsîbaalîbîretîya nagîhesa soigîlya sangî maanga yeku'nyîna ya!.

14 Sarevîdaa'nyî a'mwera Jizaazai yîjîwaainya sa! yake! tîna wanganna yeva dînyîna “Gotîyai

wijaaka ‘Kwaakevaki nyu'nawijiwaakadei bathelyira,’ wijaakei sahwałyi. Nebulyasira. Sahwałyi.”¹⁵ Sarevîdaa'nyî Jizaazai dara wanganake! “ ‘Kingiyai nemaremwaaladei yîma'nana!’ dapi yarai galalîmwanna nyîpî'dera daaka!” Sara daka mugunyavi ayîna yîlaawîna ya' gavei.

Aalîbunyavi Jizaazai ga'nîgoke'nesi.

(Matîyui 14:22,23; Maakî 6:45-52)

¹⁶ Sawitîrînyagaa' aalîbumaangebaarîna gamîrera walaawîna yeva ¹⁷ sipîyavi yîlamwaaina kye' aalîbunyavi Anga Kaapanîyamîna makuna. Sawîsa' kajînna' kumînyawînna Jizaazai kuna mabya'. ¹⁸ Sipîya' makuna yadaa'nyî yîhuta naange' yaka aalîmavajînaaka naanga yîna yadaa'nyî ¹⁹ naangeba (5 kilomitaaya pînî, 6 kilomitaaya kînî) gamîrera sipîya' yîsajî aalyavi maarîmaarya yîna. Sarevîdaa'nyî aalyavi a'ba Jizaazai ga'nîguna yaka sipîyavi aya kibanna yî'ma'na yakerî tînna wanganna yeva lîka naanga yîna. ²⁰ Lîka naanga yîna kye' sai wîdîna “Nîmînyîra. Lîka mipînera!” ²¹ Sara wîdîna kya' gamîrera dîna “Sipîyavi yîlamwaalana!” Dîna kye' sahwai yîlamwaaina kya' sagaa' “Sabanna yî'mavawaana!” desabanna sipîya' yarai yîma'naabîna ya'.

A'mwera Jizaazarîna bîresa'nesi.

²² Mwanyavi aalîbunya pimagi kwala bwa'naanya' kuna mwaalîna yeva dara yawîresa' “O, wona sipîya pînî mwari

kyiwa'di' gave' yila'mwa'dike' daaka!” Nabaai, dara yawiresa' “Sipiya' gannyaraji Jizaazai milamwaalyi yawaali'. Aawa. Sahwari ya'ma'na kyawaaiha' sipiya' gavera damakwiawaalika!”
²³ Dadaapi Anga Taaiviriyaazidaa'nyi aalibumaanga sabaarina sipiya pini bina. Naangei Gotiyari “Su! Su!” wida'na kya' kwala bwa'naanya' biretiya nesaba samwinebanna sipiya sa bina. ²⁴ Sarevida'nyi kwala bwa'naanya' dara wanganesa' “O, Jizaazai pwai midaaka! Jizaazarera pwara midaaka!” Mena deva sipiya sangi yilamwaaina yeva “Jizaazarina biraana!” deva Anga Kaapaniyamina wina ye'.

*“Jizaazai Sigunyavine Wapaayalyi,”
dini'kesi.*

²⁵ Aalibunyavi a'mwera ga'ma'na yeva Jizaazarina birina birina yeva biramaa'na yeva yiwaara'na “Wijiwaakyaigi, dava gathingaa' biwaa?”

²⁶ Jizaazai ja'nawidina “Naanga nebulya'na yihithivanige. Nimi diraginna yadinyangina yijiwaainyangina sidusa' nayaa myawiryadivi' nyibi'maniga'. Aawa. Biretiya neva munya yihinyawaalike'na nyibi'maniga'. ²⁷ Wapaaya bwia bu'denna wawinya' minna! Aawa. Yuyagaa' yuyagaa'ne gaalya'ne wapaaya ge waragwode sanna wawinya' ji! Wapaaya sa A'mweraavine Kaimiraayai gizaavadengi. Sare' dare'nesi. Gotiyai Ganimaangei gannya diraginya' kujaava' baavanaka sahwai sara yadelyira.”

28 Sarevidaa'nyi kumi widina “Nemi Gotiyare wawinyanna yaana! dona gara yawaaji yaadeinaavaka?”

29 Jizaazai ja'nawidina “Gotiyare wawinya sa'na daresi. Sahwai widasaabakerina diraginna dilimwagarila!”

30 Sarevidaa'nyi kumi widina “Nabaai, 'Nemi tinna wanganawaaji gilimwagaana! dawaaji yijiwaainya' garivi dineyidevaka? Beri' jiziwaana? 31 A'mwamaayaba Ne sinnawinyara sigunyavidaa'nya wapaaya manaaya nyaasare. Gotiyare bukuya' dinikabaabisasi. Sigunyavidaasi wapaaya tika nya'ne wijaava'. Sara dinikesi.”

32 Sarevidaa'nyi Jizaazai widina “Nebulya'na yihithivanige. Mozizai Sigunyavidaa'nya wapaaya' mena yihizayaakei mika! Aawa. Nimaamaangei yuyagaa' Sigunyavidaa'nya Wapaaya Nebulyari yihizaavadelyi.

33 Sare' dare'nesi. Gotiyare Wapaayai Sigunyavidaa'nyai Kwaakevaki mwaal-yaraavina gaalyabwi wijaavadelyi yuyagaa'.”

34 Sarevidaa'nyi kumi widina “A'mwe naangeigi, yuyagaa' wapaaya nediwaanya' dineaadeiginyi.”

35 Jizaazai widina “Gaalyabwine wapaaya sai sahwainyi. A'mwera aawapaaya tika nyina yadivi' ayawi mijika yina. Aalya nyina yadivi' ayawi mijika yadivitara. Pwai niminyawinna wilaaboz' gannya kuryai mijika mwi. Arikewi. Sai nyilimwagozi aalya'na mwinyi yadelyi. Arikawi. 36 Aawa. Nabaai, pirawaaina dara yihithiwa. Tinna nyangamwaasainyi.

Manyi limwagi vani gasaihiyi. ³⁷ Ni mwai nyijaavajara yuyara ni minyawinna bipi deinyi. Ni minyawinna sara boziyari mwasimagingna marasi nidei miika. Ari kewi. ³⁸ Ni mi 'Ni mire simunyabwi miwina! Aawa. Nyidasaabakere simunyabwi yima!' dena Sigunyavidaa'nyi walaabeinyi. ³⁹ Nyidasaabakere simunyabwi darsi. Ni minyina yuyaraavi nyijaavake aane pwar kwar myagalya'mayainyi. Aawa. Yirika Aayagaa' sahar tewaanna yidikaavideyi. ⁴⁰ Sare' dare'nesi. Ni maamaangere simunyabwi dara yawi manikesi. Gazaizai Nyibwaalivi wanganaji sahar limwagaraji yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwi maarana! Sara kanyida' Yirika Aayagaa' sahar yidikaavideyi."

⁴¹ Jizaazai widina "Sigunyavidaa'nyi Wapaayainyi walaabeinyi." Widina yake'na Juyara pwara jikurya yeva kinimyagaala dina. ⁴² Sarevidaa'nyi dinyina "Baa'na nedewa'? A'mwe dai Jizaazai Jozepiyare gawaalivaangei daaka! Ganimaangerinaji ganaangevinaji yawi mwo. 'Sigunyavidaa'nyi walaabeinyi,' gara nediwakelaka!"

⁴³ Jizaazai ja'nawidina "Jikurya yeva kinimyagaala di manigasa'na mipinera!

⁴⁴ Ni mwai nyidasaabakei ni minyawinna aane pwar kwar mamwagi'nya yaja' sai ni mirei yima'nya'nei mabyi yannelyi. Ni mwai sahar mwagi'nyi yajari Yirika Aayagaa' tewaanna mwaalade'na yidikaavideinyi.

⁴⁵ Gotiyari w'nawijiwaakyara yidayaasangidara dinikesi. Gotiyai a'mwe yuyaraavi wijiwaakadelyi. Sara dinike' gazaizai Ni mwar

kadîka wi'nyîna yojî gamîre wijîwaakya' maarîna yada sahwai nîmînyawîna bathelyî. 46 A'mwe pwai kwai Nîmwarî mwanganyadei mî'. Gotiyaryawîdaasai dazahwai gaveina wangana' Nîmwarî. 47 Naanga nebulya'na yîhîthîvanîge. A'mwe nyîlimwagarajai yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwi kînînnakelyî. 48 Sahwainyî gaalyabwine Wapaayainyî. 49 A'mwamaayaba sarîmîre Ne sînnawînyara wapaaya manaaya' nyaata kwara balîna. 50 Balîna yaasa' Sîgunyavîdaa'nyî Wapaayai walaabîna yake' daresi. Pwai kwai Wapaaya sarî maranjai mabalyî yadelyî. 51 Wapaaya sai Sîgunyavîdaa'nyî walaabeneinyî sahwainyî. A'mwe pwai kwai Wapaaya sainyî nyînajai yuyagaa' yuyagaa' tewaanya mwaaladelyî. Wapaaya nîmî wîjaavîwîja' nîmîre mîwîsajî'na nabaai Kwaakevakî mwaalyaraavîna mîwîta sajî' muba'mujî Kwaakevakî mwaalyaraavî gaalyabwi wîmaaridezîkîra.”

52 Sara wîdakevîdaa'nyî Juyara maanga naanga dînyîna yeva yîwaara'nyîna “A'mwe dai gannya mîwîsajî' nya'ne' gara nejaavannelaka!”

53 Sarevîdaa'nyî Jizaazai wîdîna “Naanga nebulya'na yîhîthîvanîge. A'mweraavîne Kaimîraayare mîwîsajî'sî gamîre tawesî manyî yîja' sahwagînyî gaalyabwi kînînnakeigî mî'. 54 A'mwei nîmîre mîwîsajî' nyîna, nîmîre tawe' najai yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwi kînînnakelyî. Yîrîka Aayagaa' sai baryarî yîdîkaavîdelyî. 55 Sare' dare'nesî. Nîmîre mîwîsajî' wapaaya nebulyasî. Nîmîre

tawe' aalya nyinya'ne nebulyasi. ⁵⁶ A'mwei nîmîre mîwîsajî' nyîna, nîmîre tawe' najai nîmînyî wîlamwaaina nyadelyî. Sari wîlamwaaina yîdelyî. ⁵⁷ Nîmwai yuyagaa' gaala mwaaida mwaalîkei nyîdasaabakeinyî Nîmware dîragînya'na mwaaihevaabi' a'mwei nyînajai nîmîre dîragînya'na mwaaladelyî. ⁵⁸ Sîgunyavîdaa'nyî Wapaaya sai walaabakelyî. Ne sînnawînyara wapaaya manaaya' neva balyaasa' wapaaya sabaabi'ta' mîka! A'mwei Wapaaya sai najai yuyagaa' yuyagaa' gaala mwaaladelyî.”

⁵⁹ Anga Kaapanîyamî Juyaraavîre lotuangevî wîjîwaakîna yada yuya sa sara wîda'.

A'mwera tewaanya mwaalyabwina dînkési.

⁶⁰ Sarevîdaa'nyî wîdake' gamîrera kwalaal-yara kadîka wî'nyîna yeva dînyîna “Yagaala sa' taangesî. Aai wî'nojî daapadevaka!”

⁶¹ Jizaazai gannya sîmunyavî dara yawîrake' “Nîmîre mîdîdîvîsara savîna kînîmyagaala yîvanîgasara daaka!” Sara daka wîdîna “Yîhîthîwe'na sarîmîre sîmunyaburî navîka galayîgala jîhyîwaka! Nîmînyî dînyasi'nyideihi daaka? ⁶² Sarevîdaa'nyî sînnawî A'mweraavîne Kaimîraayai mwaalakewînna ayîna yîlaawîna kyojî sarîmî wangabîza' sagaa' garevaka! ⁶³ Yuyagaa'ne gaala sabwi Gotîyare Kuryai yîhîzaavadelyî. A'mweraavîre mîwîsajîkî dîmaaryidevwina mî'. Yagaala sa nîmînyîna yîhîthîvanîge sa Gotîyare Kuryaina yîhîthîvanîge. Yagaala sa gaalyabwinenna yîhîthîvanîge. ⁶⁴ Sare kîrî' sarîmî pwaihi

manyiimwagyivanigasaihi mwaaiha'." Sare' dare'nesi. Aayawidaasi Jizaazai malimwagyiyipijaraavina mena yawirake' nabaai sinnawi "Yinagaawai yikamaangeraavi niminyina wibwaridaakwadei daaka!" mena yawirakelyi.
⁶⁵ Sai widaka widina "Sarevi dara yihithiwa. Nimwai aane pware kware sidusavi 'Jizaazari dimidina!' yawita mwaki yaja' niminyawinna a'mwe sai mabi yannelyi."

⁶⁶ Sarevi gamirera kwalaalyara gaminyi yagalya'maveva ayina wina. Yuyagaa' gamiji ayina myamari ye'. ⁶⁷ Sarevidaa'nyi Jizaazai gamirera sivilyiraai ata puridaa'nyi pwaraalyaraavi widina "Nabaai, sahwaihi dinya'mayideihi daaka?"

⁶⁸ Saaimoni Pitai ja'nawidina "Naangeigi, aaryawinna wawaadeinaavaka! Aawa, yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwine yagaalya kininnakeiginyi. ⁶⁹ Gilimwaga'manigo. Giminyina dara yawi'mwo. Gotiyare Tewaanaangeiginyi. Girika maayaiginyi. Sara yawi'mwo."

⁷⁰ Jizaazai ja'nawidina "Sivilyiraai ata puridaa'nyi pwaraalyaihiri dahilakeihi daaka! Yo, sare' sariminyidaa'nya pwai yimakelyi."

⁷¹ Saaimoni Yizikeriyotyari gawaali' Juthazarina widina ya'. Sare' dare'nesi. Jizaazarei a'mwe atiraai sivila puridaa'nyi pwaraalyai Juthazai kwalyi mwaaleva kiri' divi maalikegaa' yikamaangeraavina Jizaazari wibwaridaakwadelyi.

7

Jizaazalyî gya'mwerari kîdarakaavînesî.

¹ Sare mena kyîma'na' Kwaaka Galîli saba Jizaazai kaanya yamarina. Sare' dare'nesî. Juya naangera dînyîna “Jizaazari tamakaana!” dînyîna yesa'na gamîre simunyavî “Kwaaka Juthîya kaanya myamari yîdera.” ² Sagaa' Juyara “Aya kîgaa' Tîka Munne Simînange' munne' naadesî,” desagaaki. ³ Sarevîdaa'nyî gamîre gya'mwera gamînyîna mu'nyadvî' wîdîna “Nîmî naangeinyî daakajî, dava ya'mava'gîri Kwaaka Juthîya dîwodera. ‘Naange yîvanîgenna nîmîrera tinna wangabîka!’ da'gîzî dîwodera. ⁴ Sare' dare'nesî. Aane pwai kwai yawî'na ‘Yuyara nyangabîka!’ daka yînikê' lîka myulyarivanî'. Sara yîja kwaaka yuyavakî ku'maayaba sara jîthera,” wîde'. ⁵ Sare' dare'nesî. Pwara gamînyîna “Naangelyî,” malîmwagyesa' nabaai, gya'mwera malîmwagyesare.

⁶ Sarevîdaa'nyî Jizaazai wîdîna “Nyîdîwaasa' nîmînyîne tewaanyagaa' myîma'nyîwa'. Yuyagaa' sarîmînyîne tewaanyagaa' warî'. ⁷ Kwaakevakî mwaalyara sarîmînyîna sîna tîka mudayî yîpîneihîlyî. Kîrî' nîmî ‘Sarîmîre yadvîsabwî kayaa'nanaangebulyî,’ wîjalîkurakîvanîge'na a'mweraavî nîmînyîna sîna tîka davîna yîvanîkere. ⁸ Tîka munne' nîpî'dewî jîlaawîla! Dahaa' Munne savî milaawîwîna! Nîmîre tewaanyagaa' yuna myîma'nyîwa'.” ⁹ Sara wîdîna yaka Kwaaka Galîli pîzî'gwa mwaalîna ya'.

*Ne sinnawînyara simînya yamwalyaasaviya
Munnevi Jizaazai mwaalake'nesi.*

¹⁰ Munnevi gya'mwera mena wawesagaa' Jizaazai mwaalina yaka savina kave wina. A'mwe kwala naangeraji mwiyi. Aawa. Dîvi kîma'nyikaanyabi' kave wina. ¹¹ Sarevidaa'nyî Munnevi Juyara yaamiji birina yeva yiwaara'nyina “Gava mwaalika?”

¹² Kwala bwa'naanyavi a'mwera gamînyina a'mabyahaala dînyina dînyina. Pwara widina “A'mwe nawî'nyalyi.” Pwara widina “Sare' mî'. Aawa, a'mweraavi kwaasi widadelyi.”

¹³ A'mabyahaala dînyina yeve' kîri' Juya naangeraavina lika yesa'na ku'maayaba aane pwai kwai muji ya'.

¹⁴ Munnevi tinnyagaa' Gotiyare Angevi Jizaazai wilaawina yaka wijiwaakina.

¹⁵ Wijiwaakina yadaa'nyî Juya naangera atika maru'na'na yadivi' dînyina “Nemîre sikuliyangi myake' siduta naange' gara yawiramaarakalaka?”

¹⁶ Sarevidaa'nyî Jizaazai ja'nawidina “Wijiwaakadînya' nîmîre wijiwaakya' mîka! Aawa. Wijiwaakya sa' Nyidasaabakeresi. ¹⁷ Pwai kwai gannya sidusavi dina ‘Gotiyai sara kanedozî sara nebwinayîma!’ Dîna yaja' yawita kîri' dathelyi ‘Gotiyai Jizaazari wijiwaakya' kujaava' Jizaazai sara nejiwaakivanikelyi.’ Nabaai yawita pîri' dathelyi ‘Jizaazai gavei yawiraka yaaswa'na nejiwaakivanikelyi.’ Yi Gotiyare simunyavi mîdînajai sidusavi diraginna dara yawi'na yade' ‘Ai, Jizaazare nejiwaakade' Gotiyarîdaa'nya'

daaka!' 18 A'mwei gannya sîdusavîdaa'nyî gannyabwi a'mweraavî wîdada 'Nîmînyîna a'mwera dînipîka! "A'mwe sai naangelyî," sara dînipîka!' yawî'delyî. Sara yada kirî! pwai yawî'na 'A'mwera nyîdasaabakerîna dînipîka! "Gotîyai naangelyî. Byaannakelyî," ' yawî'na yada nebulyabwi dadelyî. Sai nadiyabwi gamînyî mwari'. 19 Ne Mozîzai Kîwînya' yîhîzayaakei daaka! Yîhîzayaaka kirî! sarîmîjîya aane pwai kwai Kîwînya' dînikewi myadelyî. Nîmînyîna dînyîna 'Sarî tamakaana! Sa'na baa'na dîmanîgataihîlaka?"

20 Kwala bwa'naanya sa' ja'nawîdîna "Yîmakei gîmwaalîkeigi! Aai gîramakajîwaka!"

21 Jizaazai ja'nawîdîna "Kwazaakegaa' dîragînya pîrî! kye yuyaihi atîka maru'na'na yesaihîlyî. 22 Ne Mozîzai dîni' 'Sawîta ati ata purîdaa'nyî pîrîwaalyî kajînnojî gînnya kaimîraayare kîlaakejî! dîthako!' Dînike'na pîgaa' Kwazaakegaa' kaimalerî davesaihîlyî. Sara yadîvi' 'Tewaanyasi,' dadîvikî. Sabwi sinnawî Mozîzai yakebwi mî!. Aawa. Sinnawî kîgaa' waryaakebulyî. 23 Sarîmî dînyîna 'Kîlaaka daya'na Mozîzare Kîwînya kayaaka nyîgalaadîka! Kwazaakegaa'na yawîta myaanna! Kwazaakegaa' kaimalerî kîlaakejî! dawaadeinera.' Sara dînyîna yadîvi' Kwazaakegaa' nabalînakerî maamîdarya yînahu yîdîkaaveinyîna sinna tîka be'na yîhîtha'mwaka! 24 Sare'na sarîmî mwasîmagînya' tînna wanganna yadîvi' mipîna! Aawa. Yawîbwata yîda'maraangebwi nayaa

jîla!”

“Kîraazîtiyai daaka?” dînesa'nesî.

²⁵ Sarevîdaa'nyî Anga Jeruzaalemî mwaalya pwara dînyîna “Sarîna ‘Tamakaana!’ dîmanîgasai daaka! ²⁶ Yîthaa, ku'maayaba a'mweraayaba wîdîvanîkelyî. Maiyagaala aane pîrî' kîrî' yuyara mujîvanîga'. Nîwaava, a'mwe naangera mena dînyîna ‘Sai Kîraazîtiyalyî. Gotiyai dahîlakyaaakelyî,’ nayaa dînyîna yîvanîgasara midîngaka! ²⁷ Sare'na kîrî' Kîraazîtiyai kabozî aane pwai kwai gamînyîna dînyîna ‘Gawîdaasî bîwakalaka! Aawa, myawîryadaanyaine.’ A'mwe dai bakewînna yuyaina yawî'mwo.”

²⁸ Sarevîdaa'nyî Gotiyare Angevî Jîzaazai wîjîwaakakegaa' sagaa' naangave'na wîdîna “Nîmînyîna tîvî yawî'mwaasainyî daaka! Nîmî bahewînna jawî'manîgava! Nîmî sainyî sîdusa' yawîrena mabye. Aawa. Nebulyai nyîdasaabakei sahwarî myawîranganyadîvîsalyî. ²⁹ Kîrî' sai kanyîdasaaba' gamînyawîdaa'nyî bahe'na sarî yawî'manîge.”

³⁰ Sarevîdaa'nyî a'mwe naangera dîna “Jîzaazarî wîla pwîyawaajî kalavuzavî wakaana!” dîna yeva yaamîjî yîna yîna yeva Jîzaazare balya'negaa' kuna mîma'nyî yake'na aane pwai kwai magalalîmwagi ye'. ³¹ Kwala bwa'naanyavî a'mwe kwalaalyara gamînyî lîmwanna yeva dînyîna “Kîraazîtiya kwai bozî dahware yîjîwaaînya yîvanîke wavîla'na yadei daaka! Aawa.”

Jîzaazarî wîla pwîya'na damera wawesa'nesî.

³² Kwala bwa'naanya' sangî Jizaazarîna a'mabyahaala dîdaapi A'mwe Periziyara kadîka wî'nyîna yeva “Sahwarî wîla yîpîka!” deva sahwarajî Gotiyarîne tamira'divîta naangerajî sara Gotiyare Angevî dameraavî wîdaasîna.

³³ Sarevîdaa'nyî Jizaazai kwala bwa'naanya' wîdîna “Pîzî'gwa sarîmînyaba mwaala'mujî divî nyîdasaabakeryawîna kaanya wîdeinyî.

³⁴ Nîmînyîna ‘Tîna wanganaana!’ dîzide' kîrî' mabîramaari dînyideihîlyî. Sagaa' mwaaimujawîna mwîyî jideihîlyî.”

³⁵ Sarevîdaa'nyî Juyara naangera dînyîna “Mabîramaari yaanne'na gawînnelaka? A'mwe Gîrikîyaraavîre angengi Juyara mwaaidîvîsangîna wawojî Gîrikîyaraavî wîjîwaakadei daaka? ³⁶ Nedîwa' ‘Nîmînyîna ‘Tîna wanganaana!’ dîzide' kîrî' mabîranyîmaari dînyidera. Mwaaimujawîna mwîyî jideihîlyî.’ Sara nedîwake' be yagaala nedîwaka?”

Aalya nawî'nya walyuna yadenna gaalyab-wîngînesî.

³⁷ Munnevî aayagaa' sagaa' naangegaakî. Sagaa' Jizaazai daavîna yaka naangave'na wîdîna “Pwai kwai aalya'na mijîka wîajai nîmînyawîna bozî nadelyîra. ³⁸ Gotiyare bukuya' nîmînyîna dînikabaabî' ‘Pwai lîmwanna nyada gamîre munyavîdaa'nyî aalya gaalya'ne walaawîna yadengîra.’ ”

³⁹ Jizaazai nabaai Gotiyare Kuryarîna wîdîna. A'mwera Jizaazarî lîmwanna yadîvî' maalîkegaa' kumîre munyangî Kuryai maapî'delyî. Sare' dare'nesî.

Sagaa' Jizaazai mabalyi yaka madikaayi yaka Nawin'nyaba byaannakei kuna myima'nyake'na Kuryaregaa' mi'. Di'vi Jizaazai yilaawina kya' Kuryari' wijaayagaa' yima'nakegaakira.

A'mweraavire yawita jaapainanya'nesi.

⁴⁰ Kwala bwa'naanyavi a'mwe pwara yagaala sa kadika wi'nyina yeva widina “Nebulyasi. Gotiyari' wi'nawiji'waakadei p'ropetiya kwarina yemwaaimanigolyi.”

⁴¹ Pwara widina “Sai Gotiyai dahilakyaakei Kiraazitiyalyi.”

Widina yesa' kiri' pwara widina “N'waava, Kiraazitiyai Galilidaa'nyai daaka! ⁴² Gotiyare bukuya' dini' 'Kiraazitiyai Ne Devitimire yisavaakidaa'nyalyi. Nabaai, Deviti

mwalyaakeba anga Betilemi saba Kiraazitiyari' ganaange' maaradelyi.' Sara dinike' daaka!”

⁴³ Sarevidaa'nyi' kwala bwa'naanyavi jaapalya' yima'nyina. Pwara Jizaazarina yilaaya yadaapi pwara yilaaya mi. ⁴⁴ Pwara yawi'na

“Kalavuzangevi' wimwaihaana!” yawi'na yeve' kiri' aane pwai kwai ata magalalimwagi ye'.

Juya naangera Jizaazari' mu'nyesa'nesi.

⁴⁵ Sarevidaa'nyi' Gotiyarina mubithika yira'divita naangeraji' A'mwe Periziyaraji' widaasete saraayawinna damera ayina wina kye' sawara yiwaara'na “Gaminyi' mamakabyi' be'na yiwaava?”

⁴⁶ Damera ja'nawidina “Pwara manejesare da-haa' a'mwe nedivanikabaai'.”

⁴⁷ Sarevidaa'nyi' Periziyara ja'nawidina “Gamire kwaasi' yagaalya'na 'Nebulyasi,'

dathiwaa!⁴⁸ A'mwe naangeraji Periziyainaji sainaavidaasai pwai kwai gaminyi limwamanikei daaka!⁴⁹ Aawa. Kwala bwa'naanya da' Ne Mozizare Kiwinya' myawiryeva gaminyi yaasiwa'na limwamanigasa'na Gotiyai Dikevi sahwarav marasi'naderera.”

⁵⁰ Nikothimaazai kumijiyai mwaalina. Sinnawi Jizaazaryawi sai angyiri'maata yakelyi. Sai mwaalina yada⁵¹ widina “Nabaai, ‘Yaasiwa'na kotiya' ja!’ madinyika nemire kiwinya'. Dara dini' ‘A'mwere yagaalya nayaa wi'nyina ya'gizi gamirebwina nayaa yawira'gizi divi sagaa' kotiya'na “Kayaa'nanyaigi,” dizi'da'deiginyi, ” wida'.

⁵² Kumi ja'nawidina “Nabaai, Galilidaasaigi daaka! Gotiyarina yida'nikengi nayaa wangana'gizi dara jawi'de' ‘Piropetiya pwara Galilidaa'nyara yima'nipi'dera daa!’ ”

⁵³ Sagaa' wina. Gazaizai gannya angebannelyi.

8

A'mwe ata limwagakevinesi.

¹ Kunnya angengina wina kye' Mugunya Wolivna Jizaazai yilaawina. ² Yilaawina yaka yuna mwanayavi yirike' purakegaa' Gotiyare Angevina ayina wina. Ayina wina kya' gaminyawinna a'mwe yuyara yi'bwa'na yina kye' Jizaazai walamwaaina yina yaka wijiwaakina. ³ Wijiwaakina yadaa'ny'i Juyaraavire Kiwjarari Periziyarari sara a'mwevi makulaabina. A'mwe sa' pwar

ata limwadaa'nyi galalimwanna yesasi. A'mwevi makulaabina yeva a'mwe yuyaraayaba tinnyaba wimwaaihina. ⁴ Mi'na wimwaaihina yeva Jizaazarì widina “Wijiwaakyaigi, a'mwe da' ata limwagyawaalikevi pwara galalimwagyawaaiha!.” ⁵ Nemire Kiwinyavi Ne Mozizai dakinike! ‘A'mwe! ata limwagaza! tamakya'na siliyaji dilwakyidesi.’ Sarevidaa'nyi gimì gara dadinyaiginaka?” ⁶ Kumì yawi'na “Jizaazarì yaamiji yijwalaana! ‘Sai kayaa'na widina kyoji koti'ya! jina yaana!’ dara widaana!” yawi'na yeva widina. Widina kye! kiri! Jizaazai walaruta'nyina yaka kwaakevi gannya asilyi pikarya yida'na. ⁷ Pikarya yida'na yadaa'nyi kumì kwara daavina yeva kuna ywaara'na kye! sai daavina yaka widina “Sarimijiyai pwai dina ‘Kayaa'nanyasi,’ dina yoji yuyagaa'na kayaa'nanya myade sai sahwaiddaa'nyi silya! liwakadelyi.” ⁸ Widina yaka ayina walaruta'nyina yaka kwaakevi pikarya yida'na. ⁹ Pikarya yida'na yadaa'nyi widakevi kadika wi'nyina yeva kunnya kayaa'nanya yawireva yuyara ya'ma'na. Pwai wina, pwai wina, sara ya'ma'na. Sinnawi a'mwe naangera wina, divi a'mwera wina, divi miginyara wina. Yuyara ya'ma'na kye! Jizaazai gavei mwaalina. A'mwe! tinnyaba daavina yadi'nyiyasi Jizaazai gavei mwaalina. ¹⁰ Gavei mwaalina yaka daavina yaka a'mwevi widina “A'mwe'gi, gawi mwaaiha! Yuyara ‘A'mwe kayaa'nanyasira,’ gizidaveva sila magilwakiwaatara daa!” ¹¹ A'mwe! widina “Naangeigi, aawa, aane pwai kwai mika!”

Jizaazai wiðina “Nabaai, sara yiwaasa' nîmîjî sara magizîda'muna! Wawa'gizî kirî' da-haa'daasî kayaa'nanyabwi ayîna minna!”

Kwaakevakîna Jizaazai dî'baakerînesî.

¹² Sarevîdaa'nyî Gotiyare Angevî kwala bwa'naanya' mwaaidapiyaraavî Jizaazai ayîna wiðina “Kwaakevakî mwaalyaraavîre Baakeinyî. Pwai nyîmidînaabozî jîhînyavî kaanya myamari yadelyî. Arîkewî. Aawa. Sahwai Gaalya'ne Baakei kînnakei mwaaladelyî.”

¹³ Sarevîdaa'nyî a'mwe Periziyara wiðina “Gîmî sahwaigînyîna nejalîkurakîwaanya' yaasîwa'na nedîwaa. Sabwi gaveigî dadînyaigîre jalîkurakya' nebula' mî'.”

¹⁴ Jizaazai ja'nawîðina “Aawa, nîmînyîna yîhîzalîkurakîwîja' kirî' nîmîre yîhîthadînya' nebulyasî. Kaanya bahevîdaa'nya' yawî'mwe' kaanya widewînnya' yawî'mwe'na nebulyasî nîmîre yagaalya'. Kaanya bevîdaa'nya' sarîmî myawîriwaasa' kaanya widewînnya' myawîriwaasa'nanyî. ¹⁵ Sarîmî a'mweraavîrebwi kîlaakejîsîyabwi yawî'dîvî' yawîbwa'dîvîsaihîlyî. Dahaa' aane pwarî kwarî kotîya' myawîbwarivanîge. ¹⁶ Kirî' yawîbwa'muja' nîmîre yawîbwata sa' nebulyasî. Gaveinyî mîka. Aawa. Nîmîjî nyîdasaabakelyî sainaai wîdakade'na nebulya' wîdadînyainyî nîmî. ¹⁷ Nabaai sarîmîre Kîwînya' dara dînîkesî. A'mweraare jalîkurakya' nebulyasî. ¹⁸ Sara dînîke'na nîmînyîna yîhîzalîkurakîvanîge',

nabaai, nyidasaabakei Nimwai nimirinyina nayaa yihizaliturakivanikelyi.”

19 Sarevidaanyi kumi yiwaara'na “Gimaamaangei gawi mwaalika?” Widina kye! Jizaazai ja'nawidina “Sarimi nimirinyi myawiriwaa!. Nimaamaangeri myawiriwaa!. Nimirinyina yawipija! Nimwarina kyawipidika!”

20 Gotiyare Angevi kul'dika Gotiyarina nigwibukusa wa'di'nyiyaba Jizaazai wijawaakada yagaala yuya sa widina. Sara widakeri aane pwai kwai kalavuzana magalalimwagi. Gamiregaa! balya'negaa! mima'nyi yake'na magalalimwagi ye!.

*“Nimi wawijawinna diwideihi mi,”
widake'nesi.*

21 Sarevidaanyi Jizaazai ayina widina “Kaanna kwawa'muri sarimi yaaswa'na birina nyapiji kiri! sarimire kayaa'nanyaburi divalyideihilyi. Nimi wawijawinna sarimi mabyi yipineihilyi.”

22 Sarevidaanyi Juyara naangera dinyina “Neminyi ‘Nimi wawijawinna sarimi mabyi yipineihilyi,’ widina neyiwake'na gaminyi tamakinadei daaka? Gara nediwaka?”

23 Sara dinyina kye! sai widina “Sarimi dava kwaakewinyangidaanyaihilyi. Nimi Muniyabadaanyainyi. Kwaaka davakidaanyaihilyi. Kwaaka davakidaanyainyi mi!.” 24 Sarevidaanyidara yihithiwe. Sarimire kayaa'nanyangidivalyideihilyi. Sare! dare'nesi. ‘Mwaiheinyi nimirinyira,’ yihithivanige! malimwagi yipijaihi sarimire kayaa'nanyangidivalyideihilyi.”

25 Sarev+idaa'nyi kumi widina “Be-waig+inaka?” Sara widina kye' Jizaazai widina “Aayaw+idaa'nyi y+h+thad+nyainyi. 26 Yagaala kwalaalya y+h+th+w+jaihiyi. Yadi+vita kwalaalyang+na y+h+th+w+jainyi. Sareng+na y+hyaw+ibwa'mujainyi. Sare' kiri' ny+dasaabakei nebulyalyi. Ny+di+wake yagaala sa kad+ika w+inadi kwaakevaki mwaalyaraavi widad+nyainyi.”

27 Gan+maanger+na widake' sidusa myaw+rina.

28 Sarev+idaa'nyi Jizaazai widina “A'mweraav+ne Kaim+raayari makilar+mwapiji dara jaw+r+yide' 'O, Jizaazai neda' “Mwaa+iheinyi nim+ny+ra,” nedake' nebulya' daaka!’ Nabaai ‘O, gam+ny+ simunyavi aane pir+i' kiri' mij+van+ika!’ Aawa. Nimwai sara ny+ij+waakiwakabaaibi' nayaa sare y+h+th+van+ige. 29 Ny+dasaabakei nim+iji mwaaidelyi. Ny+dasaabakei y+laaya yade yuyagaa' sara yad+nya'na nim+ gaveinyi manya'may+wakelyi.”

30 Yagaala sa Jizaazai widake a'mwe kwalaal-yara kad+ika w+iny+na yeva gam+ny+ limwana yesalyi.

*Yaas+wa'waw+nyaraav+naji a'mwe
di+rag+nyaraav+naji+ya'nesi.*

31 Sarev+idaa'nyi Juyara Jizaazari limwana yesaraavi Jizaazai widina “Nim+ire yagaalyavi sara mwaai+bizaihi nim+ireihi nebulyaihi di+mwaalyideih+lyi. Sara yap+iji nayaa di+ny+mi+di+nyideih+lyi. 32 Nim+ire nebulyabwi y+pi+jaihi nebulyabwina sar+mi+re yaas+wa'waw+nya y+h+maras+i'nadeng+ra.”

33 Kumi widina “Ne Eviraamimire yisilyaina. Gamire kaimiraayainera. Yuyagaa' yaasiwa'wawinya myadaa mwaaihoinera. ‘Sarimire yaasiwa'wawinya' yihimarasinadengira,’ nediswaanya be yagaalavaka?”

34 Jizaazai ja'nawidina “Naanga nebulya'na yihithivanige. Gazaizai kayaa'nanyabwi yada kayaa'nanyabwine'na yaasiwa'wawinyalyi.
35 Yaasiwa'wawinya kwai yuyagaa' yuyagaa' angevi mamwaalyadelyi. Gawaali' yuyagaa' yuyagaa' angevi mwaaidelyi. 36 Sarevidaa'nyi Gotiyari Gawaali' sarinnya yaasiwa'wawinya kyihipalasi'nojii diraginyaihi nebwina dimwaalyideihilyi. 37 Sarinnya kilaakejikana ‘Eviraamimire yisilyaihilyi,’ yawimwa. Sa'na kiri' niminyina dina ‘Nemire sidusangi gamire yagaalya' mulannera!’ dina yadivisa'na ‘Sari tamakaana!’ dinyina yivanigasaihilyi.
38 Nimwaryaba yawirangane sara yihithivanige. Sarevidaa'nyi sirinimaangeri wi'neva sara yivanigasaihilyira.”

39 Kumi ja'nawidina “Aawa, Ne Eviraami nenimaangelyi. Sahwalyi.” Widina kye' Jizaazai widina “Eviraamimireihi mwaajibzi kwaji Eviraami yaake avaalyabwi kyipidika!
40 Yuyagaa' Gotiyari kadika wi'nena nebulya' sara yihithadinyainyi. Sara yadi kiri' niminyina dinyina ‘Sari tamakaana!’ Sabwi Eviraami myina. 41 Sirinimaangei yadewwi yivanigasaihilyi.” Sara widina kya' kumi yarai widina “A'mwe yaasiwa' maryawakidivi'

nemwaaih+nikeina mɪ'. Nenɪmaanga gavei kinɪnnakeine Gotɪyai.”

⁴² Jizaazai wɪdɪna “Gotɪyai sɪrɪnɪmaangei neb-wina mwaalajɪ kwajɪ nɪmɪnyɪna kyɪhɪvu'nadɪka! Sare' dare'nesɪ. Gotɪyarɪdaa'nyainyɪ walaabɪna yena dava mwaaihe. Sare' dare'nesɪ. Simunya nɪmɪrevɪdaa'nyɪ bɪna yeinyɪna mɪ'. Aawa. Gotɪyai sahwai nɪdasaabakeinyɪ.

⁴³ Yagaalya' yɪhɪthɪvanɪge' myawɪramaari baa'na yɪvanɪga'? Nɪmɪre yagaalya'na sarɪmɪ mu'nyɪ yɪpɪneihɪlyɪ. Sarɪmɪ dɪnyɪna 'Kadɪka mu'naannera!'

⁴⁴ Sɪrɪnɪmaangei Kotɪya' Jadereihɪlyɪ. Sɪrɪnɪmaangere yawɪsajɪ gamɪrebulyɪ sangɪna dɪnyɪna 'Sabwi yaana! Nevu'nɪvanɪkebulyɪ.' Sahwai sɪnnawɪdaa'nyɪ a'mweraavɪ tamakadelyɪ. Gamɪre sɪdusavɪ nebulya' maaya kunesi. Sare'na yuyagaa' nebulyaburɪ madaayadelyɪ. Sare'na yuyagaa' nebulya'na sɪnna tɪka wɪda'delyɪ. Kwaasɪ yagaalya' dadei gamɪ sahwarebwi yadelyɪ. Kwaasɪ yagaalyaburɪ gyakwalaangelyɪ. Sare'na kwaasɪ yagaalya' dada gannyangɪ dadelyɪ.

⁴⁵ Nebulya' yɪhɪthadɪnya'na manyɪlɪmwagyadɪvɪta gamɪreihɪlyɪ.

⁴⁶ Nɪmɪnyɪna nebwina aai wɪdɪwaka 'Kayaa'nanyabulyɪyalyɪ!' Aawa. Nebulya' yɪhɪthadɪ malɪmwagyɪ baa'na nyadɪvɪtaihlaka?

⁴⁷ Gotɪyarɪdaa'nyai Gotɪyare yagaalya kadɪka wɪ'nadelyɪ. Sarevɪ sarɪmɪ Gotɪyarɪdaa'nyaihi Gotɪyareihɪ mamwaalyɪgasa'na yagaala sa mu'nyɪvanɪgasaihɪlyɪra.”

Jizaazalyɪ Ne Evɪraamɪjɪ saraarɪnesɪ.

48 Juyara Jizaazari ja'nawidina “Giminyina ‘Sai kayaa'nanyai Kwaaka Sameriya mwaalyalyi. Yimakei kininnakelyi,’ nebwinna sara dinoina daaka!”

49 Jizaazai ja'nawidina “Yimakei maayainyi. Aawa. Nimaamaangerine yaya' munyaba makidinyainyi. Sara makidinya kiri' niminyine yaya' marulawakadivisaihiyi. 50 ‘Nimi a'mwe naangeinyi, byaannakeinyi,’ majadi mabirivanige a'mweraavina. Aawa. Pwai niminyina ‘A'mwe naangei byaannakelyi,’ dada niminyina ‘Nebwinna dadelyi,’ jawibwa'delyi. 51 Naanga nebulya'na yihithivanige. Pwai kwai nimirre yagaalya' midinajai yuyagaa' yuyagaa' balyabwi mwanganyi yadelyi. Arikawi.”

52 Juyara widina “Sare'na giminyina ‘Sarei yimakei kininnakelyi,’ diraginna yawi'mwo. Ne Eviraami balina yaa'. Gotiyari wi'nawijiwaakyara piropetiyyara balina yaa'. Sare' kiri' nediwaa ‘Pwai kwai nimirre yagaalya' midinajai yuyagaa' yuyagaa' balyabwi myagaanganyi yadelyi. Arikawi.’

53 Neyakwalaanga Eviraami balyaakerina, ‘Eviraami maalikelyi. Nimi naangeinyi,’ sara danediwaa! Nabaai, piropetiyyara balina yaasa' gimini sahwaiginyina yawi'dinyaigi bewaiginaka!”

54 Jizaazai ja'nawidina “Nimi gaveinyi widina ‘A'mwe naangeinyi, byaannakeinyi,’ sara widina yiwija' ninnya byaannya' yaasawa'na yima'nadesi. Sa' kunesi. Niminyina ‘Sai byaannakelyi,’ widina yade Nimaamaangelyi. Nimiwai sahwarina sarimi dinyina ‘Nimirre

Gotiyalyi,' dînyîna yadivîta sahwalî. Sare'na nîmînyîna avaaîna kadîpîdîkeihîlyî. ⁵⁵ Yuyagaa' gamînyî myawîramaarivanîgasa' kirî' gamînyî yawîramaa'manîge. 'Sari myawîrivanîge,' yîhîthîwîjî kwajî kwaasî dadînyainî sarîmîbîsainî kyîma'nîwîdîka! Sare'na gamînyîna yawî'manîge' gamîre yagaalya' sara mîdîdînyainî. ⁵⁶ Sirînîmaanga Evîraamî nîmînyîna dîna ' "Gotiyai dahîlakakeregaa' wanganîma!" da'mujî yîlaaya yîwîjainî.' Dîna yaka sare' tîna wanganaka yîlaaya yîna yaa'."

⁵⁷ Sarevîdaa'nyî Juyara wîdîna "Neigî daaka! Kwarama pwaraare sîvîlatîraai pware atîraalya gwavîlavakeigî daaka! Ne sînnawînya Evîraamîmî tîna danganye!" ⁵⁸ Jizaazai wîdîna "Naanga nebulya'na yîhîthîvanîge. Sînnawî Ne Evîraamî mîma'nyagaa'daa'nyî sahwalînyî nîmînyîra." ⁵⁹ Sarevîdaa'nyî kumî "Sîla lîwakaana!" deva lîvîna kye' kirî' Jizaazai yulya'na yaka Gotiyare Angevîna ya'ma'na yîna ya'.

9

Jizaazai tîbînyarî tewaanya tînnakerî yavada'galake'nesî.

¹ Jizaazai kaanya yamaryada a'mwe pwari tîna wangamabîna. A'mwe sari mudangegaa'daa'nyî tîbînyai mwaala'.

² Tîna wangamabîna kya' gamîrera yîwaara'na "Nejîwaakadînyaigî, tîbînyarîna kayaa'nanyabwi aai yake'na yîma'nakalaka mudangegaa'? Sahwai kayaa'nanyabwi

yakei dîngaka? Gamînyî ganîmaangeyoi kayaa'nanyabwi yagîlyayoi dîngaka?”

³ Jizaazai ja'nawîdîna “Tîbînyai mwaalîke'na gamîre kayaa'nanyajî ganîmaangeyore kayaa'nanyajî sangîna mîka. Aawa. Tîbînyai mwaalîke'na Gotîyai ‘Gamînyîna nîmîre wawînyanna wijîwaaînim!’ daka sara ya'nesî. ⁴ Yîrîke' pu'daa'nyî nyîmaryasaabakere wawînya kuna yaanneînera. Dîvi aane pwai kwai wawînya mi yannegaa' jînnadesî. ⁵ Kwaakevakî mwaaidî kwaakevakî mwaalyaraavîne Baakeinyî.”

⁶ Jizaazai mena wîdîna yakegaa' kwaake' maaraka kwaakevî maagwala wîraa'mavaka maagwalyasî kwaakesî yamwaaîhaka a'mwere tînnîyaraarî araka marayepuraka ⁷ wîdîna “Aalîbunya Silowamîyawînna wawa'gîri gînnîya sînnîya' aalya jînana!” wîdîna. Yaya' Silowamî “Maryasaawînîkevi,” dînîkesî. Sarevîdaa'nyî a'mwei wawaka gannîya sînnîya' aalya yînaka tînna nayaa wangada ayîna bîna ya'.

⁸ Sarevîdaa'nyî gamîre ange' avaalyaba mwaalyarajî sînnawî sai “Nîgwîa nyîjaama!” wîdadaa'nyîyarî tînna wanganesarajî yîwaaara'nyîna “Walamwaaîna yada a'mweraavî ‘Nîgwîa nyîjaama!’ wîdadei midaka?”

⁹ Pwara wîdîna “Sahwalyî,” wîdîna yesa' kirî' pwara wîdîna “Aawa, sai mîka! Saibîsalyî.” Sara dînyîna yadaapi a'mwe sai wîdîna “Sahwainîra.”

¹⁰ Sarevîdaa'nyî kumî yîwaaara'na “Gînnîya tînnîyaraaî tewaanyaraaî wa'dî'nyî gara yîma'nîwaka?”

¹¹ Gamî ja'nawîdîna “A'mwe Jizaazai wo'nîkeî araka

yamwaaihaka ninnya tinnyaraari maranyiiraka nyidiwa' 'Silowamiyawinna wawa'gizi ginnya sinnya' aalya jinana!' Sarevidaa'nyi kaanya wina yena yiniwegaa' sagaa' tinna yarai wangamweinyi." ¹² Sara widina kya' kumi yiwara'na "Gawi mwaalika?" Gami widina "Aawa, sarina myawiriwa. Gawi dhamwaalika?"

Periziyara tibinyari kave yiwararesa'nesi.

¹³ A'mwe Periziyaraayawinna a'mwera kigaa' tibinyai mwaalakeri yibwaramakuna. ¹⁴ Jizaazai araka yamwaaihaka gamire tinnyaraai "Yenana!" dakegaa' Juyaraavire Kwazaakegaki. ¹⁵ Sarevidaa'nyi Kwazaakegaa'na Periziyara yiwara'na "Tinna tewaanna wangamaniginya' gara yagineka?" Yiwara'na kye' sai widina "Nimire tinnyaraari araka piri' kamaranyi'mwa' ninnya sinnya' aalya yinena, yithaa, tinna tewaanna wangamanige."

¹⁶ Sarevidaa'nyi Periziyara pwara widina "Kiwinya Kwazaakegaa' myade'na a'mwe sari Gotiyai maryasaabakei mika. Tewaanyai mika!" Widina kye' kiri' pwara widina "Sabwi yijiwaainya yakebwi a'mwe kayaa'nanyai gara yannelaka! Tewaanyai dingaka?" Sara dinyina yeva kuminyi jaapainyina yadivi' maanga dinyina ye'.

¹⁷ Sarevidaa'nyi pigaa' Periziyara a'mweri ayina yiwara'na "Nediwaa 'Nimire tinnyaraai tewaanyaraai wak'wa'.' Nabaai, nedwaanya' sarina beriva nedivanigi?" A'mwei widina "Gotiyari wi'nawijiwaakyai piropetiyalyi."

18 Sarevɪdaa'nyɪ Juyara naangera sɪduta ge' ge' yawɪ'na yeva dara mu'nyɪ yesa' "Ai, sɪnnawɪ tɪbɪnyai mwaalaka dahaa' tɪnna nayaa wangamanɪkei daaka!" Mujevegaa'na pwaraavɪ wɪdɪna "A'mwe dari ganɪmaangeyorɪna dɪmaraawɪla!" 19 Sawɪnna bɪna kyagi a'mwe naangera yɪwaara'na "A'mwe dai kɪrɪbwaalɪvaangei daaka? Mudangegaa' 'Tɪbɪnyai daaka!' dathahi? Sarevɪdaa'nyɪ dahaa' tɪnnya' gara yaka wangamanɪka?"

20 Sarevɪdaa'nyɪ neyoi ja'nawɪdɪna " 'Sahwai nehɪrɪbwaalɪvaangelyɪ. Mudangegaa' tɪbɪnyai maarolyai daaka!' yawɪ'manɪgoi. 21 Sare'na dahaa' tɪnna wangamanɪke'na myawɪrivanɪgoi. 'Tɪnna jena!' wɪdɪwakerɪ mwanganya'naalyɪra. Gamɪnyɪ jɪwaarayɪla! Nehɪrɪbwaalɪvaangei a'mwelyɪ. Sahwai gamɪnyɪna yɪhɪthathelyɪ." 22 Juya naangeraavɪna lɪka yadisa'na neyoi sara wɪdɪna. Sare' dare'nesɪ. Juya naangera mena dɪnyɪna "Yo, pwai kwai wɪdɪna 'Sahwai Kɪraazɪtɪyalyɪ. Gotɪyai dahɪlakyaakelyɪ,' wɪdɪna neyajai nemɪ wɪdɪna yaanneinera 'Nemɪre lotuangengɪ muidɪnna! Maaveigɪnyɪ.' " 23 Mena dɪnyɪna yesavɪdaa'nyɪ lɪka yagɪla sara wɪdɪna. Neyoi wɪdɪna "A'mwelyɪ. Gamɪnyɪ jɪwaarayɪla!"

24 Sarevɪdaa'nyɪ pɪgasaai a'mwei mudangegaa' tɪbɪnyai yɪma'nakerɪna ayɪna jaka wɪdɪna yeva gamɪnyɪ wɪdɪna "Gotɪyai gwanga-manɪkerɪna 'Byaannakelyɪ,' duthana! Sare'na nedana! A'mwe sarɪ nedɪwaanyai 'A'mwe kayaa'nanyalyɪ,' nayaa sara yawɪ'manɪgo."

25 Sarevɪdaa'nyɪ a'mwe sai ja'nawɪdɪna "

'A'mwei naw+'nyai d'ingaka? Kayaa'nanyai d'ingaka?' Sare' myaw+rivanige. Gave piri'na yawi'mwa 'Kigaa' tibinyainyi mwaale. Dahaa' tinnakeinyi tinna wangamanigeinyi.' Sara yawi'mwa." ²⁶ Sarev+daa'nyi kumi yiwaara'na "Giminyi gara gyaka? Gara yaka 'Tinna jena!' gith+wake!'" ²⁷ A'mwei ja'nawidina "Mena yihithiwa. Sara yihithiwe' kadika mu'nyywaataihi daa! 'Savi kadika wi'naana!' ayina baa'na nyidiwaa!. Sarimire simunyavi 'Gamireina yima'naana!' diaman+gasaihi daaka!" wida!. ²⁸ Sara widina kya' kumi sari birala widina yeva widina "A'mwe sahwareiginyi. Nemi Ne Mozizareinera. Sari mididaanyaina. ²⁹ Gotiyai Mozizari wijaake'na yawi'mwo. 'A'mwe pwai gawidaa'nyai d'ingaka!' nemi myaw+riwo."

³⁰ A'mwei ja'nawidina "Sara nyidiwaasa'na atika maru'na'manige. Saw+daa'nyai bake'na myaw+rivanigasai 'Tinna jena!' nyidiwakelyi. ³¹ A'mwera kayaa'nanyabwi yadivisaraavi Gotiyai kadika mu'nyi yivanike' yawi'mwo. Aawa. Pwai kwai Gotiyarina dina 'Naangelyi. Lika yadinyalyi. Sara nyidathe' gamire simunyavi sara yideinyi,' daderi Gotiyai kadika nayaa wi'nyina yivanikelyi. ³² Sinnawi Kwaakevaki wakyaakegaa'daasi yuyagaa' kadika dara mu'nyadaanya' 'O, pwai mudangegaa' tibinyai yima'nakeri "Tinna jena!" dathaka!' Sara mu'nyadaanyainera. ³³ Gotiyaryawidaa'nyi mabi yajai Gotiyare diraginya aane piri' kir'i' kyadika' mika."

34 Kumi widina “Mudangegaa' yuna kayaa'nanyaiginyi. Divi kuna kayaa'nanyabwi yadinyaiginyi. Sareigi danejiwakiwaana!” Sara widina yeva lotuangevi gaminyi marasi'nyina ye'.

Simunya kayaa'na yinike'nesi.

35 Jizaazai kadika dara wi'nake' “Lotuangevi a'mwerina dasi'niwaa!” Mena daka a'mweri biraama'na yaka widina “A'mweraavine Kaimiraayari dalimwaga'manigina?” 36 Widina kya' a'mwei widina “A'mwe naangeigi, a'mwela divaniginyarina ‘Sahwari midinima!’ dena dinyibwaridaakwia!” 37 Jizaazai widina “Gami sahwaritinna mena wangamwaa. Sai dahaa' githivanikei sahwałyi.” 38 A'mwei widina “Naangeigi, gilimwaga'manigena.” Widina yaka Jizaazaryaba kwadaai gili'na yaka lotuya yina ya'.

39 Jizaazai yuyaraavi widina “Kwaaka davaki nimi a'mweraavi yawibwata'na bina ye. ‘Tibinyara bi'manigasara, nabaai sara wangabika!’ dena bina. ‘Tinnakera “Nemi tewaanyainera,” dadivitara, nabaai, tibinyara yima'nipika!’ dena bina ye.”

40 Periziya pwara gaminyi mwaalesara Jizaazai widake' kadika wi'neva yiwaara'na “Neminyina dathawaana? ‘Tibinyaihi Gotiyarina sidusa' myawirivaniga!’ sara dathawaana?” 41 Jizaazai widina “Tibinyaihi bi'manigasaihi mwaabizi kwaji kayaa'nanyaihi kuna mamwaalyi kyipidika! Sa'na ‘Tinna

nayaa wangamanigo tewaanyaina,' dadivî' kayaa'nanya kînnakeihi mwaaiha'."

10

Sipîzipîyaraavîne kurîsa'nesî.

¹ Jizaazai wîda' "Naanga nebulya'na yîhîthîvanîge. Sipîzipîkurîsavî tîkuryavî mulyî yaja' kirî' kukîdaa'nyî dîkwosî'na yajai yî sai kukelyî. Nabaai, kuka yîpalamaa'delyî.

² Tîkuryavîna a'mwe pwai wîlaabîna yajai sai sipîzipîyaraavî maremwaaîdelyî. ³ Sahwarîna kaanyavî maremwaaîdei kaanya basadaawori sipîzipîyaraavî maremwaaîde sai gannya sipîzipîyaraavî 'Yînagaawai! Yînagaavaiha!'" jaka wîdîna yadaa'nyî sipîzipîyara gamînyî maanguraaya' kadîka wî'nyîna yadaapi mwasîlaanna yîbwaramakwalyuna yadelyî.

⁴ Mwasîlaa gannya yuyaraavî mena yîbwaramakwalyuna yada sinnawî waanyîna yadaa'nyî gamînyî mîdîinna yadivî' gamîre maanguraaya' wî'namaa'na yadivîsa'na mîdîdîvîkî. ⁵ A'mwe mudîkerî mîdîdîvî' mî'. Arîkawî. Aawa. Mudîkerîna lîkaanya wîna. Mudîkeraavîre maanguraaya' yadivîsa'na lîkaanya wîna yadivîsarera."

⁶ Jizaazai yagaala ke'ba'nanya sa' kuda' kirî' kumî dînyîna "Nedîwaka sa' be yagaalavaka? Myawîriwona."

Jizaazai sipîzipîyaraavî maremwaaîde tewaanyarînesî.

⁷ Sarevîdaa'nyî Jizaazai ayîna wîdîna "Naanga nebulya'na yîhîthîvanîge. Nîmî sainyî

sip+zip+yaraav+ine kaadih+sainyi. ⁸ Yuya pwara s+nnaw+ kukera kuka y+palamaa'div+isarera. Nîmî mabyahaa' kwaas+yara y+h+thesa' kiri' sip+zip+yara nîm+rera kadîka mu'ny+ ye'. ⁹ Kaadih+sainyi+ nîm+nyîra. Nîm+nyaw+inna a'mwe pwai bazai kusaw+inna wilajai Gotiyai wivadaihasamaaradely+. Sip+zip+kur+sav+ sai wilamwaaina yada mwas+laa wapaaya bwalyamaa'na yada ayaw+inna wil+ina yadely+. ¹⁰ Kukei 'Kuka maar+ma! Saraav+ tam+ma! Saraav+ kayaaka y+galak+ma!' dada badely+. Nîmî 'Saraav+ gaalyabwi maap+ka! Yi gaalyabwi naanga naanga maap+ka! Munya winana!' dena baheinyi.

¹¹ Sip+zip+yaraav+ maremwaaide tewaanyai nîm+nyîra. Sip+zip+yaraav+ maremwaaide tewaanyai dîna 'Nîm+rera mwaaib+ka! Nîmî bal+ma! Nîm+rera nabaib+th+ka!' dada gam+re gaalyabwi walak+na yadely+ra.

¹² Nîgw+waw+nyai kav+jil+ikei boz+yari+ t+na wanganoj+ sip+zip+yaraav+ ya'ma'na yoj+ lîkaanya w+na. Nîgw+waw+nyai sip+zip+yaraav+ maremwaaidei m+ka. Gannyaraav+ gyakwai m+ka. Sav+daa'ny+ sai lîkaanya w+na. Lîkaanya w+na kyoj+ kav+jil+ikei sip+zip+yaraav+ t+ka dav+na kyoj+ pwara pîw+inna pîw+inna lîkaanya w+na yapij+ yîw+inadaa'na yîpî'derera.

¹³ Nîgw+waw+nyai gannya nîgwiannaji gannya k+laakej+'naji gavenna yaw+'na yada myaw+rina 'Sip+zip+yaraav+na y+laaya y+ma! Tewaanna maremwaaimumajiny+', sara myaw+rîyori nîgw+waw+nyai lîkaanya w+na yadely+. ¹⁴⁻¹⁵ Sip+zip+yaraav+ maremwaaide

tewaanyai niminyira. Nimwai niminyi nyawi'da nimi Nimwari yawi'dinyabaaibi' nimi nimireraavi yawi'di kumi niminyi nyawi'divisainyi. Kuminyi yawi'di kuminyina nimirre gaalyabwi walakina yadi baimujainyi. ¹⁶ Sipizipiya pwara nimirera mwaalina yadivi' sipizipikurita davi mamwaalyi yadivisarera. Sahwaraaviji makabina yidere. Nimirre maanguraaya' kadika nyu'napiri dahaa' nimirre sipizipiyara mwaihasaraji mudikera nimireraji sipizipikwala gave' yima'nipi'desira. Yuyaraavi maremwaaladei gavei mwaalikelyira.

¹⁷ Savidaa'nyi nimi dina "Nimirre gaalyabwi ayina maarima!" da'muji nimireraavina sabwi walakideinyi,' dadinya'na Nimwai niminyina kurya nyukadelyi. ¹⁸ Aane pwai kwai nimirre gaalyabwi mamaaryiwa'. Aawa. Nimi sainyi kave walakina yideinyi. Nimi navika mwaalina kya'muri pwara nyiramakipi'de' mi'. Aawa, nimi sainyi dina 'Pwara nyiramakipika!' dina kya'muri nyiramakipi'deinyi. Sahwainyi diraginyainyi dina 'Pwaraavina balima!' nabaai Nimwai sara nyidakakeinyi diraginya' nyijaavake' divi sara yideinyira."

¹⁹ Jizaazare yagaala sanna kadika wi'nyina yeva Juyara maanga dinyina yeva ayina jaapainyina. ²⁰ Kwalaalyara dinyina "Yimakei kininnakelyi. Aa'nelyi. Yimakyagaala divanikelyira. Gaminyi kadika baa'na wi'nawaava!" ²¹ Sara dinyina yadaapi pwara widina "Yagaala sa yimakei wlamwaaidere yagaala mika. Aa'nei a'mwe tibinyari 'Tinna

jena!' gara widiwaka?" widîna ye' Juyara.

Juyara Jizaazarî malîmwagyesa'nesî.

²² Pîgaa' Anga Jeruzaalemi' Juyara yawi'divî' "Gotiyare Ange' tewaanya' ayîna yîma'nyaake'na tîka munne naana! Gotiyarî yîlaaya yaana!" Dînyîna yesagaa' yîrîlyagaa' burîkegaakî. ²³ Munne sagaa' Gotiyare Angevî Ne Solomonîmine yîhukangevî Jizaazai kaanya yamarina. ²⁴ Sarevîdaa'nyî gamînyawînna Juyara yîkabîna, dakwamwada'na yeva widîna "Nemi 'Sahwai dîngaka? Pwai dîngaka?" kuna yawi'manîgo'na nayaa gathîngaa' dînedathevaka? Aangyagaala nebwinna kavena dînedana! Kîraazîtyaigî Gotiyai gîthahîlakakeigî mwaaidîza' naange'nanya' dînedana!"

²⁵ Jizaazai ja'nawîdîna "Mena yîhîthena kîrî' nîmînyî malîmwagyî yîwaava. Nîmaamaangere dîragînyasî tewaanna yîvanîge wawînyanna nayaa nyîjalîkurakyaka kîrî' sarîmî manyîlîmwagyîvanîga'. ²⁶ Nîmîre sipîzipîyaihi mwaabîzî kwajî kanyîlîmwabîthîka! Nîmîre sipîzipîyahîrîna mî'. Sare'na manyîlîmwagyîvanîga'. ²⁷ Nîmîre sipîzipîyara nîmîre maanguraaya' kadîka wî'nadîvî' nîmî yawi'manîge sarera nyîmîdîdîvîsare. ²⁸ Yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwi wîjaavadi yuyagaa' yuyagaa' myîwîyî yîpî'dere. Arîkawî. Nîmîreraavî a'mwe pwai kwai nîmîre asîrî myîpalasî'nyî nyapîjî kayaa'na myî yîpî'dere. ²⁹ Nîmaamaangei sahwaravî nyîjaavakei dîragînaangelyî. Yuyara pwara dîragîmaayare.

Nîmaamaangei maremwaaimanîkeraavi aane pwai kwai Nîmware asîrî mipalasi'nyî yannere. ³⁰ Nîmîjî Nîmwalyî sanîdainaai avaalyainaalyî," wîdîna ya' Jîzaazai.

³¹ Sagaa' Juyara "Tamakya'na sîlaange lîwakaana!" deva sîla ayîna maarîna. ³² Ayîna maarîna kye' Jîzaazai ja'nawîdîna "Nîmwai nyîda' 'Dîragînyajî tewaanyajî ja!' Sara kanyîda' sarîmînyawî kwalaalya sara yîwa. Nîmîre wawînya garî'na yawî'dîvî' 'Lîwakaana!' dadîvî' yîvanîgava sîlyajî?"

³³ Juyara ja'nawîdîna "Gîmî wawînya tewaanyavîna 'Sîla lîwakaana!' dîvanîgo'na mî'. Aawa. Gotîyarîna bîrala yîvanîgînya'na sa'na yawî'daa 'Sîla lîwakaana!' dîvanîgo'na. Gîmî sahwaigî a'mweigî kwaigî kirî' nedîwaa 'Nîmî Gotîyainyî,' sara nedîwaa'na bîrala yîvanîgînyaigînyî a'mwe kwaigî."

³⁴ Jîzaazai ja'nawîdîna "Sarîmîre yagaaikîwînya' dînî' 'Gotîyai wîdîna "Sarîmî gotîyaihîlyî." ' ³⁵ Sara dînîke' nabaai, 'Yuyagaa' Gotîyare bukuyavî yagaalya' dînîke' waragothesî,' yawî'daanyainera. A'mwe saraavî Gotîyai wîdîna 'Sarîmî gotîyaihîlyî,' wîdîna yaake'nanyî. ³⁶ Sare' Nîmwai gamîre wawînya'na nayaa yîde'na tewaanyainyî nyîdahîlakaka Kwaakevakîna maryasaabîna kanya' sareinyî 'Gotîyarî Gawaalîvaangeinyî,' yîhîthîwe'na 'Sahwai Gotîyarî bîrala yîwaka,' gara dîmanîga!
³⁷ Yîthaa, Nîmwai yîvanîkabaabî' gamîre wawînyanna myîwîjî kwajî malîmwagyî

dînyideihîlyî. Sarebwi tewaanyabulyî. ³⁸ Sare' kirî' Nîmwai yîvanîkabaabi' nîmî sara yîvanîge'na dînyîlimwagyîla! Nîmî yagaala yîhîthîwe'na malîmwagyî nyîpîja' wawînya sanna yîvanîgevwi wanganapîrî dîlimwagyîla! Sara yapîrî ‘ “O, Nîmwai Jizaazarî wîlamwaalîkei daaka! Jizaazai Nîmwarî wîlamwaaidei daaka!” yawîraana! Kuna sara yawîraana!’ dapîrî wawînya sanna dîlimwagyîla.”

³⁹ Sarevîdaa'nyî kumî yagaalya'na jîkurya yeva ayîna yawî'na “Kalavuzana wîla pwîyaana!” Sara deva yesa'. Jizaazai kumînyabadaa'nyî kaanna wodaa'nyî tînna wanganeva wanganakîna ye'.

⁴⁰ Aalya Jothanîyavî Jizaazai ayîna ga'ma'na yaka sinnawî sagaa' Jonî aalyavî bavîtaazîya' yakewî wîna yaka saba mwaalîna. Saba mwaalîna yadî'nyî ⁴¹ gamînyawînna a'mwe kwalaalyara bîna. “Jonî sahwai atîka maru'nata aane pîrî' kirî' myî ya'. Yuya a'mwe darîna nedakabaabîsa nebulyangî,” dînyîna yeva bîna. ⁴² Bîna kye' saba a'mwe kwalaalyara gamînyî limwaga'na ye'.

11

A'mwe Lazaarazai balake'nesî.

¹ A'mwe pwai Lazaarazai wo'nîkei Anga Betaani mwaalyai nabalînakei yîma'nyîna. Anga Betaani savî Maarîyaasî ganaanaanga Maathasî sanadaai mwaalagîlyabanyî. ² Maarîyaa sa' Naangere sîvîlyaraarî welivananya wabatîrînya' dîngîna yaka gannya mîjasasî yîwaipîwanna

yake' gaminyî gathaakaanga Lazaarazai nabalîna kei mwaalakesî. ³ Nabalîna kei yîma'nyîna yakevîdaa'nyî kînadaai Jizaazari yagaalya' wîdaasîna “Naangeigî, gînnîya ja'mwei nalaavînakelyî,” wîdaasîna yagi.

⁴ Jizaazai kîrîmîre yagaalya' wîdaasagîlya' kadîka wî'nyîna yaka gamîreraavî wîdîna “Nabalya sa' yuna balyabwine'na mîka. Aawa. Nabalya sa' yîma'nîwa'dîke'na a'mwera dînyîna ‘Gotîyai Naangelyî. Gotîyai byaanna dîragînya' kînînnakelyî.’ Sare'nesî. Nabaai nîmînyîna ‘Gotîyare Gawaalîvaangei Naangelyî. Byaannakelyî,’ daka nabalya sa' yîma'nîwa'dî’.”

⁵ Jizaazai Maathavîjî gamîre ganyaabulaangevîjî Lazaarazarîjî sagînyîrakaavîna wîvu'nakelyîra.

⁶ Sarevîdaa'nyî “Nabalîna kei mwaalî’,” wîdaasagîlya' Jizaazai kadîka wî'nyîna yaka saba mwaalakeba yîrîka pîryaari kuna mwaalîna. ⁷ Mena kuna mwaalîna yaka gamîreraavî wîdîna “Kwaaka Juthîyanna Lazaarazare angewîna ayîna wawaana!”

⁸ Gamîrera wîdîna “Akai, nejiwaakadînyaigî kîgaa' maalîkegaa' Juyara dînyîna ‘Jizaazari sîlaangejî lîwakaana!’ Sare'na Juthîyanna ayîna jîtheigî daaka!”

⁹ Jizaazai ja'nawîdîna “Nîmîregaa' mî'na daaka! Yîthaa, yîrîkegaa' nyîlyai dadehaa' (12 aawaaya) midaka! Kwaaka davakî yîrîke' pu'daasîyagaa' a'mwe pwai yîrîkevî kaanna yamarina yajai kwaaka davakîya baake' tînna wangade'na mala myamaari yadelyî. ¹⁰ Sare' kîrî' sawîsavi sai kaanna yamarina yajai baake' gamînyî mularîke'na

mala yamaaradelyi. Dahaa' yirike'bisagaa' wawaana!" ¹¹ Sa widîna yaka pirî' widîna "Neyamwei Lazaarazai se wamwaka kirî' kaanna wawamuri yidîkaavideinyi."

¹² Sarevîdaa'nyi gamîrera widîna "Naangeigi, se wamanîke' tewaanyabulyi. Divi nalaaya' mena yadelyi. Sare'na mawaanna!"

¹³ Jizaazai gamîre balya'nebwina widakeşi. "Lazaarazai mena baimwaka." Gamîrera yawî'na " 'Se wamwaka,' nedîwakesi." ¹⁴ Sara yawî'na yesavîdaa'nyi Jizaazai aangyagaala kave widîna "Lazaarazai baimwakelyi. ¹⁵ Savîdaasî kirî' gamînyaba mamwaalyiwe'na 'Nimîrera nyîlmwagapîka!' dena yîlaaya yivanige. Sare' gamînyawînna kaanya wawaana!"

¹⁶ Sarevîdaa'nyi A'mwe Tomaazai Jizaazare pwaraavi widîna "Wikîra. 'Gamîjî balaana!' dawaajî yuyainajî wawaana!" wîda'. Tomaazai gîra'mîraala maarakei mwaalaka kunnya yagaala "Dithimaazai," wo'nîkelyi.

Jizaazai a'mweraavi wîmwaaihya'nejî bar-yaraavi yidîkaaya'nejîya'nesî.

¹⁷ Sarevîdaa'nyi Jizaazai kaanna wîna yîna yaka savîna yî'ma'na yakegaa' dara wî'nake' "Lazaarazai kabaimwa'dî' yîrîka daryaaî daryaaalyavi simaangevi wakînikelyîra." ¹⁸ Anga Betaani sa' Anga Jeruzaalemîdaa'nyi esabera. Jeruzaalemîdaa'nyi kilomitaaya dawaai dasaba mannîkebanyî Anga Betaani. ¹⁹ Juyara "Betaani esabera," dîna yeva kwalaalyara Maathavîjî Maarîyaavîjî sanadaarîna angyîrî'maata yîna.

“Kîrya'mwerîna kale'na wigaimwagaana! ‘Kale nyîwaka,’ wîdaana!” deva angyîrî'maata yîna.

²⁰ Maatha' kadîka dara wî'nake' “Ai, Jizaazai davîvanîka!” Sara dakevîdaa'nyî mwasawîna walyawîjîma'naawîna kya' gannya angevî Maarîyaa' mwaalîna. ²¹ Maarîyaa' mwaalîna yadî'nyî Maatha' Jizaazarî wîjîmaa'nyîna yaka wîdîna “Naangeigî, dava mwaaidîzî kwajî nyîdaakaangei mabalyî kyadîka! ²² Savîna kîrî' yawî'na ‘Nabaai dahaa' sagaa' gîmî Gotîyarî jîwaara'de'na Gotîyai sara wîjaavadelyîra.’ Sara yawî'mwe'nyî.”

²³ Jizaazai wîdîna “Jîthaakaangei mwaaladei dîkaavadera.” ²⁴ Sara wîdîna kya' a'mwe' wîdîna “Nîmî yawî'na ‘Aayagaa' Kwaaka dava' aaya' yîma'nadehaa' dîkaasagaa' ayîna mwaaladelyî. Dîkaavadelyî,’ sara yawî'mwana.” ²⁵ Jizaazai wîdîna “Nîmî a'mweraavî a'mwengî yîdîkaa'dînyainyî nîmînyîra. Dîkaasabwî nîmînyîra. Nîmî a'mweraavî a'mwengî wîmwaahadînyainyî. Gaalyabwî nîmînyîra. Pwai nyîlîmwagazai balajai mwaaladelyîra. ²⁶ Gazaizai tewaanna mwaaida nyîlîmwada yuyagaa' mabalyî yadelyîra. Arîkawî. Sabwîna dalîmwamanîgî?”

²⁷ A'mwe' wîdîna “Yo, Naangeigî, gîmînyîna dara lîmwamanîge ‘Gîmî Kîraazîtyaigî Gotîyarî Gawaalîvaangei Kwaaka davakîna bahînyaigînyîra.’ Sara yawî'na yîwe'nyî.”

Jizaazai kîna dake'nesî.

²⁸ Sa' Maatha' wîdakegaa' ayîna wîna yaka ganyaabulaanga Maarîyaavî kave danganna yaka kuku'nya wîdîna “Dava Nejiwaakadei

bamwaalaka githathelyi.” ²⁹ Wîdîna kya' a'mwe sa' wî'nyîna, daavîna yaka wijîmaa'nya'ne' yarai walyuna. ³⁰ Sagaa' anga saba Jizaazai mwîlaabyî. Aawa. Maatha' wijîmaa'nakeba kuna mwaalîna yakelyî. ³¹ Yarai walyuna kya' angevî Maariyaayaba Juyara wîlamwaaina yeva kale wiakera tîna dara wangesa' “O, Maariyaa' daavîna yaka yarai walyuvanîke' daaka!” Sara devevîdaa'nyî mîdînaabîna. Juyara yawî'na “Gîlaayari wakî'îkeba kînyî'na walyuvanîka,” yawî'na yeva mîdînaabîna ye'.

³² Jizaazaryawîna Maariyaa' yî'ma'na yaka tîna wangadevîdaa'nyî gamîre sivîlyaraari wala'na yaka avaina wîdîna “Naangeigî, dava mwaaidîzi kwajî nyîdaakaangei mabalyî kyadîka!”

³³ Maariyaa' kîna dadaasi Jizaazai tîna wanganna. Nabaai gamîjî Juyara besara kîna dadaapi Jizaazai tîna wanganna. Tîna wanganna yakevîdaa'nyî kale naanga wiadaasi gamîre kuryari simuyîwaala yawî'na, a'mwera barya'na simunya kwalaalya yawî'na. ³⁴ Simunya kwalaalya yawî'na yaka yîwaara'na “Sarîmî gawî wakîwa'daava?” Kumî wîdîna “Naangeigî, bwanganna ja!” ³⁵ Wîdîna kye' Jizaazari kîdaraalya walaabîna. ³⁶ Kîna dîna yadaa'nyîya'na Juyara dînyîna “Yîthaa, Lazaarazarîna tewaanya wîvu'nakerînesî.” ³⁷ Dînyîna kye' kîrî' pwara dînyîna “Tîbînyari 'Tîna jena!' wîda'. Sa'na daaka! Sarebaaibî' gamî wîdîna 'Lazaarazai mabaidîna!' wîdazî

kwaji sahwai mabalyi kyadikei daaka!” dinyina ye’.

Balakeri yidikaavakerinesi.

³⁸ Sarevidaanyi Jizaazai kale naanga ayina wiadaasi gaminyi simuywaala ayina yawina yada gilaayai wakini kewinna wina. Gilaaya wakini ke sa’ simaangesi. Simaangevi tikuryavi silaangeva’ tihinikesi. ³⁹ Gilaayai wakini kewinna mena wina yaka widina “Silaanga da’ divaasila!” Sara kuda’ Maatha’ gilaayari ganyaabulaange’ widina “Aawa, Naangeigi, butirinya’ wilarika. Sare’ dare’nesi. Yirika daryaai daryaalyariki dahaa!”

⁴⁰ Jizaazai widina “ ‘Gimi nyilimwaga’gizi Gotiyare byaanna diraginyabwi tinna dangade’ginyi,’ githweinyi midaaka!” ⁴¹ Sara widina yakevidaanyi silaange’ baasina. Mena baasina kye’ Jizaazai maranganna yaka widina “Nimwai, ‘Su! Su!’ githiwa. Kadika nyu’niwaanya’na ‘Su,’ githiwa. ⁴² Yuyagaa’ kadika nyu’nadinyaignyine’na yawi’ mwe’ kiri’ dava kwala naanga mwaahasaraavina sara githiwa. ‘ “Gotiyai Jizaazari yasaabakeva,” limwabika!’ dena sara githiwa.” ⁴³ Sa mi’na widina yaka maanguraaya naangeva’na jaka widina “Lazaarzaigi, dalyaama!” ⁴⁴ Sara widina kya’ baryai walyaabina. Baryare asiraalyi siviilyiraalyi kwaabihannya’ gwavaaihi’nike’, gamire sinnya’ kwaabiyivisa’ gwavaaihi’nikelyi. Sare kiri’ baryai walyaabina kya’ Jizaazai a’mweraavi widina “Kaanya

wawode'na ji'daalyîla!" wida'. Kuda' sara ye'.

Juya naangera "Jizaazai baladelyî," dînesa'nesî.

(Mat'yui 26:1-5; Maakî 14:1,2; Lukî 22:1,2)

⁴⁵ Sarevîdaa'nyî Juyara Maarîyaa' angyîrî'maata yeta kwalaalyara Jizaazai yake' tîna wanganewa Jizaazari' lîmwanna yadîvi' "Kîraazîtiya sahwalyî," dîna. ⁴⁶ Sara dîna kye' kîrî' pwara A'mwe Perîziyaraayawîna wîna yeva Jizaazai yake'na wîdîna. ⁴⁷ Mi'na wîdîna yesavîdaa'nyî Perîziyarajî Gotîyarîna yîra'dîvîta naangerajî Juyaraavîre Kaajolîyarajî yî'bwa'na yeva dînyîna " 'Gara yaadevaka?' A'mwe dai yîjîwaainya kwalaalya yîvanîkele! ⁴⁸ Nemî mujîna 'Sabwi minnera!' mujî yaaja' yuyara gamînyî lîmwabî'delyî. Sara kyapîjî A'mwe Romîya naangera yaasîna kyapîjî aawîlasara bîna yapi Gotîyare Angevî kayaaka yîgalapi yîta davaakîya Juyainaavî neramakîpî'de'nanyî."

⁴⁹ Kumîjîya pwai Kaayapaazai wo'nîkei sagaa' Gotîyarîna Mubîthîka Yîra'de Naangei mwaalîna yaka wîdîna "Sîduta maayaihiyî. Aane pîrî' kîrî' myawîriwaava. ⁵⁰ 'Pwai a'mweraavîna balana! Gave pwai balaja' nemîre yîsavaakîya yuyaraavî kayaaka myîgalakîpîna!' dawaajî sa' tewaanyasî. Sara myawîrivanîgasaihi daaka!" ⁵¹ Sare' wîdîna yake' sai gavei sara mujakelyî. Aawa. Kwarama sagaa' Gotîyarîna Yîra'de Naangei mwaainîkerîne' Gotîyare yagaala wida'

“Juya yisavaakiyara mabaibîna! Jizaazai sahwaraavîna baladelyî.”⁵² Sara dake yisavaakiya sahwara gavera mi'. “Pwara piwîna piwîna kîgaakuna yosîngasara Gotiyarera yîma'nîpîka!” dozi yuyara Gotiyare avaalyaraavî maryî'bwaramwaihade'na Jizaazai baladelyî.

⁵³ Sarevidaa'nyî sagaa'daasî Juya naangera “Sahwarî tamakaana!” deva dînyîna “Davwina tamakaana! Pîbwi dîngaka? Gevwi dîngaka?”

⁵⁴ Mi'na jamungajakîna yesavîdaa'nyî Kwaaka Juthîya a'mweraayaba ku'maayaba Jizaazai kaanya myamari ya'. Aawa. Ya'ma'na yaka a'mwamaayaba pimagi'na kaanna wîna Anga Yîpîremînei. Saba gannyarari mwaalîna yakelyî.

⁵⁵ Juyara yawî'na “Gotiyai yîkamaangeraavî tamakyaake' Ne sînnawînyaraavî maramaki yaka kave pari'mayaake'nanyî.” Sara yawî'dîvî' “Pari'ma'munne' tîka naana!” dadîvî' yî'bwa'nemwaaina yesasîra. Munne sa' aya kîgaa' kyîma'na' wawînyangîdaa'nyî Anga Jeruzaalemînera yîlaawîna. “Nemî Munne' naadeinaavîne' kîwînya' sara dînîke' aalya' yînaana! Kwaabîhannyajî baazi'ma'nyajî aalya' yaana!” deva yîlaawîna. ⁵⁶ Yîlaawîna yesavîdaa'nyî dîna “Jizaazai damwaalîka?” dîna yeva Gotiyare Angevî yîkabîna yeva dînyîna “Berî' dîvanîgîna? Munnevîna sai mabi yadei daaka?” ⁵⁷ Gotiyarîna yîra'dîvîta naangerajî Perîziyarajî yagaala wîdîna “Sarîmî yawî'na ‘Saba sahwai mwaalî,’ yawî'na yîpîja' sare' yarai dînejîla!” Kumî “Jizaazarî wîla pwîyaana!” dîna yeva sara wîdîna yesare.

12

Anga Betaani Jizaazarî welivananya' dîngake'nesî.

(Matîyui 26:6-13; Maakî 14:3-9)

¹ Juyara dînyîna “Sawîta dawaai dawaai dawaai kajînoji Pari'ma'munne' naadera.” Dînyîna yadaapi “Wîla pwîyaana!” desavîdaa'nyî Anga Betaanina Jizaazai wîna. Anga saba Jizaazai a'mwe baryarî yîdîkaavakei Lazaarazai mwaalakebe. ² Anga Betaani sabanna wîna yakevîdaa'nyî gamînyîne wapaaya yîdîka kye' Maatha' wapaaya wîmaarina. Nabaai wapewakya tevoliyavî gamîjî walamwaaina yesarajîya pwai Lazaarazalyî. ³ Sarevîdaa'nyî yuyara nyîna nyîna yadaapi Maarîyaa' Lazaarazarî ganyaabulaange' welivanadalya' maarîna yaka Jizaazarî sîvîlyaraarî dîngîna yaka gannya mîjata saamînyasî yaalîka yimwanna. Welivananya sa' wabatîrînya naange' yînike' purîrya naathîyangîdaa'nyî welivananya nawî'nya' yavîkaryadîvîsa' Maarîyaa' nîgwîa naanga mubakesî. Dîngîna kya' anga yuneba wabatîrînya' winnyîna. ⁴⁻⁵ Wabatîrînya' winnyîna yînike' gamîre pwai Yîzîkerîyotîyai Juthaazai wîdîna “Welivananya naange' kînaaya naanga naanga (yîrîka 300 wawînya'ne nîgwîa) mamubi be'na yîwaka! Nîgwîa sa nîgwîmaayaraavîna yanga kujaavadîkengîra.” Sai dîvi maalîkegaa' Jizaazare yîkamaangeraavîna Jizaazarî yîbwarîdaakwadelyîra. ⁶ Juthaazai sai nîgwîmaayaraavîna kale wîna yake'na mujî

ya!. Aawa. Sai kukelyî. Sai kumîre nigwigîlya' maremwaaidei, pigaa', pigaa' nigwia gamînyîne maa'delyîra.

⁷ Sara wi'dakevi'daa'nyî Jizaazai wi'dîna “Madînna! A'mwe' sara yana! Di'vi maali'kegaa' nyîrakîpi'dehaa' a'mwe sa' ‘Nîmî welivananya yovîrawakînike dingîma!’ daka nyîwake'nesî. ⁸ Sare' dare'nesî. Gazagaasagaa' sarîmînyaba nigwi'maayara mwaaibî'de' kîrî' gazagaasagaa' nîmî sarîmînyaba mamwaalyî yîdeinyîra.”

“Lazaarazarî tamakaana!” wîdesa'nesî.

⁹ Juyara kwala naangera kadîka dara wî'nesa' “Anga Betaani savî damwaalîka!” Sara devevi'daa'nyî sawînna kaanna wîna. Jizaazai gaverîna kaanya' mî!. Aawa. Nabaai Jizaazai Lazaarazarî baryarî yîdîkaa'na yakerîna “Tînna wanganaana!” deva kaanna wîna ye!. ¹⁰⁻¹¹ Juya kwalaalyara Lazaarazarî yîdîkaavake'na yawî'na yeva Juya naangeraavîrebwi ya'ma'na yeva Jizaazarî lîmwanna ye!. Sare'na Gotîyarîna mubîthîka yîra'dîvîta naangera “Lazaarazarîjî tamakaana!” deva sara jamungajakîna ye!.

Jeruzaalemî Jizaazai Kingîyai wîlake'nesî.

(Matîyui 21:1-11; Maakî 11:1-11; Lukî 19:28-40)

¹² Mwanyavî Pari'ma'munne'na kwala naange' besara kadîka dara wî'nesa' “Ai, Anga Jeruzaalemîna Jizaazai davîvanîka!” ¹³ Sara deva Jizaazarî yîlaaya'na aaburyabîsangîre kîwasa maarîna yeva gamînyî wîjîmaa'nya'na wîna yeva jaka dîna dîna “Gotîyaigi, gîmînyî yîlaaya yîvanîgo. Naangeigîre yayavînei

widasaabahinyari tewaanna diwio! Gotiyai Yizireliyainaavire maremwaaideri tewaanna wiano!”

¹⁴ Jizaazai dogiya diwinyari birina yaka yilamwaaina. Gotiyare bukuya' dinika

¹⁵ “Anga Saayoni mwaalyaihi lîka mipina! Sariminyi maremwaaina yadei dogiya diwinyari

Yilamwaaina yaka, yithaa, bina yivanikelyi.”

¹⁶ Sara dinike' sagaa' sinnawi gamirera sare'na myawiri ye!. Aawa. Jizaazai byaannakei ayina yima'nyina yakegaa' kumi' dara yawi'na “Gotiyare bukuya' sara dinike' Jizaazari sara yawalyaadosi,” yawi'na yina ye!.

¹⁷ Sinnawi Jizaazai baryari wilakyawidaa'nyai Lazaarazari jaka widaka baryari yidikaavakeryaba kwala bwa'naanya' mwaalina yeva tinna wanganna yevev'idaa'nyi sa'ne' pwaraavi wijalikurakina. ¹⁸ Sarevi kwala bwa'naanya naange' Jizaazai yij'waainya' yake'na kadika wi'nyina yeva sahwarî wijimaa'nyina ye!. ¹⁹ Sarev'idaa'nyi A'mwe Periziyara dinyina “Danganyila! Sahwaraavina nemirebwine aane pirî' kirî' negaimwagyade' mika! Ya'ma'na neyivanigava. Yithaa, Kwaaka davaki mwaalyara yuyara a'mwe sari midinaawina yivanigava.”

Maavera Girikiyara Jizaazarina biresa'nesi.

²⁰ Anga Jeruzaalemîna wawesarajiya pwara Menya Girikiyara “Nemi Munnevi Gotiyari yilaaya yaana!” deva mwaalina.

²¹ Sarev'idaa'nyi Pilipî Kwaaka Galîli Anga

Betizaatha mwaalyaryawinna sahwara bina yeva yiwaara'na “A'mwe naangeigi, ‘Jizaazari tinna wanganaana!’ sara yawi'manigo.”

²² Pilipi kadika wi'naka kaanna yaka Ediruyari sara wi'dina ya'. Ediruyalyi Pilipiji saraai Jizaazarina widaawina. ²³ Mena widaawina kyagi Jizaazai ja'nawidina “Nimiregaa' yima'niwakegaaki. Dahaa' A'mweraavine Kaimiraayai byaannya' kininnakei yima'nadelyi. ²⁴ Nebulya'na yihithivanige. Witizila pwai kwaakevina walaawina yori mabalyi yajai gavei kuna waradelyi. Sai kwalaalyara mima'nyi yadelyi. Kwaakevi witizilyai balajai kayaaka yajai yi, yirivadehaa' witizila naanga naangera maarina yadelyi. ²⁵ Pwai gannya gaalyabwina Kwaaka davakina yuna wivu'nadei gannya kuryai yigaladelyi. Pwai gannya gaalyabwina Kwaaka davaki similika yuna widei yuyagaa' yuyagaa' gannya kuryai maremwaaladelyi. ²⁶ A'mwe pwai kwai ‘Jizaazari widaayima!’ dina yajai nyimidinaabana! Nyidaayadei sara yoji nimi mwaaimujava sahba mwaaladelyi. Pwai kwai nyidaayajai sahwari Nimaamaangei gaminyine yaya' makiladelyira.”

Gannya balyagaa'ne' Jizaazai widake'nesi.

²⁷ Jizaazai wi'dina “Dahaa' simuyiwaala naanga yawi'manige. Sare' beri' widijiwana? ‘Nimwai, dahaa'ne savi dinyivadaihasamaaka!’ Sara widijiwa! Aawa. Sahiri'na biweinyi. Daanga sagaa'na nyade'na biweinyi. ²⁸ Nimwai, gimire yaya' byaannake' diraginna yima'nana!”

Sara kuda' Sigunyavîdaa'nyî maanguraaya' widîna "Sa' byaannake' mi'na wakesîra. Nabaai byaannake' ayîna wakîdesî."

29 Sarevîdaa'nyî kwala bwa'naanya' daaveva maanguraaya' kadîka wî'nyîna yeva dînyîna "Ai, yî'munya' pimwaka!" Pwara dînyîna "Gotîyarîne mamaayai ejeliyai widîwaka." 30 Sara dînyîna kye' Jizaazai ja'nawîdîna "Maanguraaya' dîwake' nîmînyîne'na mî'. Aawa. Sarîmînyîne'nanyîra. 31 Dahaa' Kwaaka yuyavakî mwaal-yaraavîne maryawîbwasabwi yîma'nîwaka. Gotîyai kotîya' maryawîbwaradelyî. Dahaa' Kwaakevakî mwaalyaraavî maremwaaiderî (Kamaalyarî) Gotîyai marasî'na yadelyî. 32 Kwaakevîdaa'nyî munyaba yîlamaranyakîpîjainyawîna yuyaraavî mwagi'nîdeinyîra. Kwalaalyara nîmîrera yîma'nîpî'dere." 33 Sara widake' gamîre balyabwina wîjîwaaina'. Dara widînikesî. Yîsavîri nilîya kanyîramapîjî balîdeinyî.

34 Sarevîdaa'nyî kwala bwa'naanya' Jizaazarî ja'nawîdîna "Nemîre Kîwînyavî nedînî' 'Kîraazîtiyai yuyagaa' yuyagaa' mwaalagothelyî.' Sara nedînike'na 'A'mweraavîne Kaimîraayai yîlamarakîpî'delyî,' be'na nedîwaa? A'mweraavîne Kaimîraayai aaihwakaka?" 35 Sara widîna yesavîdaa'nyî Jizaazai widîna "Maalîkegaa' sarîmîjîyaba Baakei kuna mwaaladelyîra. Baakei kînînnakeihi mwaaidîvîtabaaibi' kaanya jamaryideihîlyî. 'Jîhînya' nanebwakalîmwagaradîka!' dapi

sara jîla! Jîhînyavî pwai kaanya yamaryada tîna mwanganyî yada ‘Gawînnenyaka?’ dada yaasiwa’na kayaa’na wîvanîkelyî. ³⁶ Baakei mwaaidozî baakerî dîlimwagarîla! ‘Nemî baakevîne kaimîraayaina yîma’naana!’ dapi sahwarî dîlimwagarîla!”

Juyara Jizaazarî mu’nyesa’nesî.

Sa Jizaazai wîdakegaa’ kaanna wîna yaka “Sahwara nanyangabîthîka!” daka lîka yulya’na. ³⁷ Gamîre yîjîwaainya naanga naanga wîlimwabîne tîna wangadaapîjî kîrî’ kumî malîmwagyîna. ³⁸ Ne pîropetîyai Aazaayai dînîke’ nebulya’ yune’na yîma’nya’ne’na malîmwagyî ye’. Aazaayai sai dara dînîke’ “Naangeigî, gîmîre yagaala dîthaakwo’ aai lîmwagaka!

“Naangeigî, gîmîre aangasa’ wîjîwaainagînya’ aai banganaraka!”

³⁹ Sarevî malîmwagyî yesa’na Aazaayai yagaala pîrî’ dînîke’

⁴⁰ “ ‘Kumîre tînniyajî nangabîthîka!’ daka

‘Kumîre sîmunyajî nyawîpîdîka!’ daka

‘Kumîre tînnyangî pîda’na yakere.

‘Kumîre sîmunyangî sîlya’bî’ yîwagakaka.

‘Tewaanyabwî maapîjaraavî kwajî tewaanyaraavî kumwaaihîwîdîka!’”

⁴¹ Ne Aazaayai Jizaazare byaannya’ tîna wanganaka gamînyîna dake’na sara dînîkesî.

⁴² Sare kîrî’ Juya naangera kwala naangera malîmwagyî kye’ kîrî’ Juya naangera kwalaalyara gamînyî lîmwanna. Lîmwanna yevera a’ mwe Perîzîyaraavîna lîka yîna yeva

dîna “Juyainaavîre Lotuangevî nanyasi'nîpîka!”
 dîna yeva a'mweraayaba nayaa mujalîkurakyî
 ye'. ⁴³ Sare! dare'nesî. Sahwara yîlaaya'na
 dîna “A'mweraavîre tîna byaannakeinyî
 yîma'nya'ne! tewaanyasi. Nîmînyîna
 ‘Tewaanyalyî,’ dînîpîka!” Sahwara majî “Gotîyai
 gavei nîmînyîna ‘Tewaanyalyî,’ dana!” majî
 yeva a'mweraayaba Jizaazarîna lîka yulyakîna
 ye'.

*Jizaazare yagaalya' a'mweraavî kotîya'
 wijathe'nesî.*

⁴⁴ Jizaazai jaka naangave'na wîdîna
 “A'mwe pwai nyîlimwagazai nîmî gaveinyî
 nyîlimwagatheî mîka! Aawa. Nyîdasaabakerîjî
 limwagathelyî. ⁴⁵ Sahwai nyanganajai sagaa'
 nyîdasaabakerî wanganadelyî. ⁴⁶ Kwaaka
 davakîna Baakeinyî baheinyî ‘Gazaizai nîmînyî
 nyîlimwagazai jîhînyavî kuna namwaaladîka!’
 dena baheinyîra. ⁴⁷ A'mwe pwai kwai nîmîre
 yagaalya' kadîka wî'nojî savî mamîdînyî yajai
 sahwari kotîya' yawîbwarya'neinyî beinyî mî'.
 Sare! dare'nesî. ‘Kwaaka davakî mwaalyaraavî
 kotîya'na yawîbwarîma!’ dena baheinyî
 mî'. Aawa. ‘Kwaaka davakî mwaalyaraavî
 padaihasamaarîma!’ dena baheinyîra.

⁴⁸ A'mwe pwai bule' nyîjaavojî nîmîre
 yagaalya' mamaaryajai kotîya' wijathe'
 kînînnakelyî. Yîrîka Aayagaa' nîmîre
 yagaalya' sa' sahwari kotîya' wijathesî.
⁴⁹ Yayo, nîmîre yagaala gave' nîmî gaveinyî
 mîhîzîvanîge. Aawa. Nîmwai nyîdasaabakei
 kîwînya' nyîjaavaka yuya yagaala sare nyîdake

yihithivanige. ⁵⁰ Nimi nayaa yawi'mwa 'Gotiyare kiwinya sa' yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabulyira.' Sarevidaany'i nimi sara yihithivanigenna Nimwai nyidakabaabi' sara yihithivanigengira."

13

Jizaazai gannyaraavire sivila aalya'yake'nesi.

¹ Juyara dinyina "Mwanyagaa' Pari'ma'munne' naadera," dinesagaa' sahigaaki. Jizaazai dara yawirake' "Dahaa' Kwaaka davaki ya'mava'muji Nimwaryawinna yilaawidehaa' daaka!" Sinnawi, kusagaa' Kwaaka davaki gamirera mwaalesaraavina Jizaazari tewaanya wivu'nada aayagaa' kuminyi ya'masagaa' tewaanya kuna wivu'nakelyira. ² Sawisavi Jizaazalyi gamirerari wapaaya nyina. Sagaa' Kotiya' Jadei Saaimoni Yizikeriyotiyari gawaalivaangei Juthaazari "Jizaazaryawinna yikamaangeraavi jivwaridaakwia!" widaka sahware simunyavi mena wakakegaaki. ³ Sagaa' Jizaazai dara yawi'na "Nimwai nimore asiraarina diraginya yuya nyijaavakengira. Gotiyaryawidaanyainyi walaabe. Gotiyaryawinna ayina wideinyira." ⁴ Sara yawi'da "Tewaanya' yima!" daka wape-wakya'nevadaany'i Jizaazai daavina gannya baazi'ma'nya' wakaka munnaanyaba taawiliya' marayewaa'bwa'nyina. ⁵ Marayewaa'bwa'nyina yaka aalimaa'gulyavi aalya' d'ngikina yaka gannyaraavi sivila aalya gaai yaka taawiliya' yewaa'bwa'nyina yakesi yaalika yimwanna.

6 Sarevîdaa'nyî Saaimonî Pitaryawîna bîna kya' Pitai wîdîna “Naangeigî, nîmîre sivîlyîraarî aalya jîzîwaana!”⁷ Jîzaazai ja'nawîdîna “Dahaa' yîvanîge'na myawîriwaanya' kirî' dîvi jawî'deigînyî.”⁸ Pitai wîdîna “Yuyagaa' yuyagaa' nîmîre sivîlyîraarî aalya myî jîtheigî. Arîkawî.” Jîzaazai ja'nawîdîna “Gîmîre sivîlyîraarî aalya mi yîwîja' nîmîjî dîmwaaideigî mîka!”⁹ Sara wîdîna kya' Saaimonî Pitai wîdîna “Naangeigî, sara nyîdîwaanya' nîmîre sivîla gaveraarî aalya mi. Nîmîre asîraarîjî nîmîre mînyagînyavîjî aalya ja!”¹⁰ Jîzaazai wîdîna “Pwai aalya yîmwakei gamîre kîlaakejî' yuyajî' aalya ya'ne' mwîgînyadelyî. Aawa. Sahwai kaanya wîvanîkei gamîre sivîla kwaa'naka gaviraarî aalya ya'nelyîra. Sarîmî tewaanyaihi gîrîka maayaihiyî. Kirî' yuyaihirîna mîka!”¹¹ Sare' dare'nesî. Gamîre yîkamaangeraavîna wîbwarîdaakunanyarîna Jîzaazai mena yawîrake'na wîdîna “Yuyaihi gîrîka maayaihi mîka.”

¹² Sarevîdaa'nyî Jîzaazai kumîre sivîla aalya mi'na yakegaa' gannya baazî'ma'nya' yîvîsa' ayaba marakîna yaka tevolîyavî ayîna walamwaaina. Ayîna walamwaaina yaka gamîreraavî yîwaara'na “Sarîmînyî mi'na yîhyîwebwî jawî'mwaava?”¹³ Nîmînyîna ‘Nejîwaakadînyaigî, Naangeigî,’ nyîdîvanîgasa'na tewaanna dîvanîgasaihiyî. Sare' dare'nesî. Sasareinyîra.¹⁴ Sarîmîre Naangeinyîra. Sarîmîre wîjîwaakyainyî mwaaîhe. Sahwainyî mwaalena sarîmîre

sivîla aalya kyîhyîwa sarîmîre sivîla aalya yîbîzaihi. Pwaigî pware sivîlyîraarî aalya yîjaigî. Sana sana yuyaihi jideihîlyî. ¹⁵ Sare' dare'nesî. Nîmî tewaanyabwi yîhîzîwaainîwa. 'Sarîmî sarebwi yîhyîwebaai sara jîla!' dena sara yîhîzîwaainîwa. ¹⁶ Naanga nebulya'na yîhîthîvanîge. Yaasiwa'wawînyai maalîkelyî. Gamînyî maremwaidei naangelyî. Nabaai a'mwerî wîdaasade a'mwe sai maalîkelyî. Pwai sarî wîdaasadei naangelyî. Sare'na nîmî yîwebwi sarîmî sara jideihîlyî maalîkeihi. ¹⁷ Dahaa' nebulya da' yawî'mwaasabwi sara yîpîja' yîlaaya naange' yadîvî' tewaanaanga yîhyînadeihîlyîra. ¹⁸ Yuyaihirîna myîhîzîvanîgeihîlyî. Aawa. Yîhîthahîlakeihîrîna yawî'mwa. 'Gotiyare bukuya' dînike' nebulya'na yîma'nana!' kadozi sara yadelyî. Dara dînike 'Nîmîre wapaaya nadei nîmîre yîkamaangai yîma'nîwakelyî. Gamîre sivîlyasi nyîramadelyîra.' ¹⁹ Sara dînike' dahaa' sa' myîma'nyî yadehaa' sara yîhîthîwa. Sara yîma'nadehaa' sarîmî 'Ai, Jizaazai neda' "Mwaaiheinyî nîmî sahwainyî." "Nedake'na sahwari wîlimwagaraana!" dîzide' yîhîthîwa.' ²⁰ Sarei kayaa'na yade' kîrî' naanga nebulya'na yîhîthîvanîge. A'mwe pwai nîmî pwarî wîdaasiderî maarîna yada nîmînyî nyîmaaradeinyî. Nabaai, sahwai nîmînyî maarîna nyada nyîdasaabakerî maarîna yadelyîra."

Yîkamaangeraavîna yîbwarîdaakwia'na Jiza-

azai wîdake'nesî.

(Matîyui 26:20-25; Maaki 14:17-21; Lukî 22:21-23)

²¹ Jizaazai wîdakeгаа' gamîre kuryari simuyîwaala yawî'da aangyagaala jalîkurakîna “Naanga nebulya'na yîhîthîvanîge. Sarîmîjîya pwai nîmînyîna yîkamaangeraavi wîbwarîdaakwadelyî.” ²² Sara wîdîna kya' gamîrera tîna wanganna yîneva yawî'na “Aarîna nedîwaka?” ²³ Gamîre pwai Jizaazai yîlaaya wiakei Jizaazare kusîmagî walamwaaina. ²⁴ Sarevîdaa'nyî Saaimoni Pitai tidîragînya wanganna yaka kavena wîdîna “Nedîwakerîna jîwaaraka! ‘Aaihwalaka?’ ”

²⁵ Sara wîdîna kya' Jizaazare kihîsavî yokîna'na yaka yîwaara'na “Naangeigî, aaihwalaka?”

²⁶ Sarevîdaa'nyî Jizaazai ja'nawîdîna “Gîrîkula maalîke' wape-aalyavi yaalî'bwa'na ya'mujî wîjaavîwîjai sahwalîra.” Sarevîdaa'nyî gîrîkula maalîke' maarîna yaka yaalî'bwa'na yaka Saaimoni Yîzîkerîyotîyare gawaalîvaangei Juthaazari wîjaavîna. ²⁷ Wîjaavîna kya' Juthaazai maranyîna yaka dîna “Jizaazari kayaa'na yîma!” dîna kya' Saataani wîlamwaaina. ²⁸ Sarevîdaa'nyî Jizaazai wîdîna “ ‘Yarai yîma!’ dîza' yarai ja!” Tevolîyavî nesara yuyarajîya aane pwai kwai Jizaazai sara wîdake'na myawîri. ²⁹ Sare' dare'nesî. Juthaazai nîgwîgîlya' maremwaaidei mwaalake', gamîrera pwarana dîna “Jizaazai wîdîna ‘Munne'na nemi nyînya'ne wapaaya pîni dîmubya!’ dahawîdîwaka? ‘Nîgwîmaayaraavîna yanga

dumaryaawa!' dahawidiwaka?" Gamirera yaasiwana dina yeva sarebwi myawiri ye'.

³⁰ Juthaazai girikulya' dapanyina yakevidaa'nyi yime'nya'bi' walyuna ya'. Sagaa' sawisasira.

Yagaaikwinya mudike'nesi.

³¹ Sarevidaa'nyi Juthaazai ya'ma'na yakegaa' Jizaazai widina "Dahaa' A'mweraavine Kaimiraayai byaannakei yima'niwaka. Dahaa' gaminyina Gotiyai byaannakei yima'niwaka. ³² Gaminyina Gotiyai byaannakei yima'najai A'mweraavine Kaimiraayai byaannakeri wimwaaihadelyi. Yime'nya'bi' byaannakeri wimwaaihadelyira. ³³ Nnnya kaimiraayaihi, divi maalikageaa' sariminyaba kuna mwaaiheinyi. Birina yapiji kiri' Juyaraavi widiwa'devaabi' dahaa' yihithivanige. Nimi wiwijawinna diwideihi mi'. ³⁴ Yagaaikwinya mudike' yihizaavanige. Sirya'mweraavina tewaanya yihivu'nana! Niminiyi sariminyina tewaanya nyivu'nadevaabi' sariminyi sirya'mweraavina tewaanya yihivu'nana! ³⁵ Sarimi sara yinapiji saburidaasi a'mwe yuyara sariminyina yawi'na 'Sahwara Jizaazarerera.' Yi sariminyi wivu'nyabwi waraja' sara yawi'na yihyipi'deihilyira."

"Pitai niminiyina 'Menyalyira,' widadheva," Jizaazai widake'nesi.

(Matiyui 26:31-35; Maaki 14:27-31; Luki 22:31-

34)

³⁶ Saaimoni Pitai widina "Naangeigi, gawinneiginaka?" Jizaazai ja'nawidina

“Dahaa' wɪwɪjawɪnna manyɪmɪdɪnya'gɪzɪ kɪrɪ' dɪvɪ nyɪmɪdɪnaadeɪgɪnyɪ.” ³⁷ Pɪtaɪ wɪdɪna “Naangeɪgɪ, dahaa' mamɪdɪnaabyɪ gyɪwɪneinyɪ be'na gɪdeinyaka? Nɪmɪre gaalyabwɪ gɪhaimwagya'na wakɪwa. Gɪmɪjɪ balɪdeinyɪra.” ³⁸ Jizaazai ja'nawɪdɪna “Nɪmɪnyɪna gɪmɪre gaalyabwɪ dalakɪdeɪgɪ daaka? Naanga nebulya'na gɪthɪvanɪge. Sɪnnawɪ kukuraayai jaka majahaa' dahasaai dahaa' nɪmɪnyɪna duthathe' ‘Sari myawɪriwa. Menyalyɪ.’ Ya, duthathehaa'na!”

14

Jizaazai Nimwaryawɪnna nemaki-laawade'nesɪ.

¹ Jizaazai gamɪreraavɪ wɪdɪna “Sariɪnya sɪmunyangɪ sɪmuyɪwaala myawɪpɪna! Gotɪyarɪ dɪlɪmwagyɪla! Nabaai nɪmɪnyɪ dɪnyɪlɪmwagyɪla!

² Nɪmaamaangere angevɪ ku'dɪka tewaanya kwalaalya yarinɪkengɪ. Sangɪ sarɪmɪ dɪmwaalyide'na yovɪgalakaawɪdeinyɪ. Sabwɪ mwarya' kwajɪ savɪna mujɪ kyɪhiwɪdɪka!

³ Kaanna wɪwɪja' saba sarɪmɪnyɪna yovɪgalakɪwɪja' ayɪna ba'muri ‘Nɪmɪ mwaaimujawɪ sarɪmɪ dɪmwaalyɪla!’ da'mujɪ nɪmɪnyɪneihɪrɪ yɪhɪmaardeinyɪ. ⁴ Sawɪnneinyɪ wɪwɪja' tusa'na yawɪ'manɪgasasɪra.”

⁵ Tomaazai, gamɪrei wɪdɪna “Naangeɪgɪ, wɪjawɪnna nemɪ myawɪriwo. Sarevɪdaasɪ tusa'na gara yawɪraajɪwona?” ⁶ Wɪdɪna kya' Jizaazai wɪdɪna “Sahwainyɪ tusa'neinyɪ. Nebulyainyɪ. Gaalyabwɪ aaya kaavɪlyainyɪ. A'mwe aane pwai kwai tuta pɪrɪvɪ bwawojɪ

Nimwaryawinna yi'mavaabya'ne' tusa' piri' minyika. Aawana, niminnanyira. ⁷ Niminyina nyawipiji kwaji Nimaamaangeriji kyawipidika! Sare'na dahaa'daasi Nimaamaangeri yawi'divi' tinna wanganwaasaihiyi.”

⁸ Pilipi widina “Naangeigi, Nimwarina dineyibwaridaakwa! Tinna wanganawaaji ‘Wikira!’ dinaadeinera.” ⁹ Mena widina kya! Jizaazai widina “Pilipi, naangegaa' sariminyaba mwaaidinyagaa' manyanganyadinyaigi daa! Pwai niminyi tinna nyangamwakei Nimwari tinna mena wanganwakelyi. Savidaa'nyi be'na nyidwaa? ‘Nimwarina dineyibwaridaakwa!’ ¹⁰ Pilipi, dare' malimwagyijiwaana? ‘Jizaazai Nimwari wilamwaali!. Nabaai Nimwai Jizaazari wilamwaali.’ Sara malimwagyijiwaana? Yagaalya yihithiwe niminyidaa'nya mika. Nimwai niminyi wilanyimwaaidei nyidadaa'nyi yihithivanige. Gamire wawinya yivanikengira. ¹¹ ‘Nimwari wilamwaaihe. Nimwai niminyi wilanyimwaali,’ yihithiwe'na dinyilimwagyla! Sare'na ‘Aala!’ dina yipija' nimi Nimware wawinya yadinyanna dinyilimwagyla! ¹² Naanga nebulya'na yihithivanige. Kwai nyilimwagori nimi nayaa yadinya sahwai nayaa sara yadelyi. Yayo, Nimwaryawinna wawa'muji diraginaange' nimireraavina wijaavide'na yadinyangi nimirera wawilapi'dengira. ¹³ ‘Jizaazai sara sara dadevaaibisanna widima! dapiji niminyi yaya'na kanywaaravapiji sara yidesira! ‘Yi a'mwera tinna wanganapiji Gawaalivaangeinyina a'mwera Gotiyarine yaya!

munyaba makibika! da'muji sara yidesira.
 14 Niminyi yaya'na piri' kiri' kanyiwaaravapiri
 sa' sariminyine' yideinyira.

*“Divi Kuryai Tewaanyai walaabathelyi,” Jiza-
 azai widake'nesi.*

15 Niminyina tewaanya yihivu'naja'
 niminyine kiwinyanna sara jideihilyi. 16 Nimi
 Nimwari yiwara'na kya'muri 'Maredaa'dei
 yi, Maredadei Pwai yuyagaa' yuyagaa' sarimiji
 mwaalana!' dozi yihizaavadelyira. 17 Sahwai
 nebulyabwine Kuryari Kwaakevaki mwaalyara
 mamaari yipinere. Sahwara Kurya sari tinna
 mwanganyi, siduta myawiri yadivisa'na ma-
 maari yipidelyi. Sarimi siduta yawi'maniga'.
 Sarimiji kuna mwaalaka divi sariminyi
 wilaayimwaalade'na sahwari yawi'maniga'.
 18 Sigiraayaihiri mihyagalya'mayi yideinyi.
 Sariminyawinna ayina bideinyi. 19 Divi
 maalikegaa' Kwaakevaki mwaalyara
 tinna mwanganyi nyipi'de' kiri' sarimi
 dinyanganyideihilyi. Nimi mwaaidinya'na
 sahwaihi dimwaalyideihilyi. 20 Sagaa'
 yima'nadehaa' nimi Nimaamaangerinyi. Sarimi
 niminyinyira. Nimi sariminyinyira. Yi sagaa'
 sare' jawiryideihilyira.

21 Da pwai nimore yagaaikwinya kininnakei
 sa midida sahwai niminyina tewaanya
 wivu'nadelyi. Nabaai niminyina tewaanya
 wivu'nade sahwarina Nimaamaangeri
 tewaanya wivu'nadelyi. Nimi sainya sahwarina
 tewaanya nyivu'nojii sahwarina nimi sainya
 wijjwaainidelyira.”

22 Gamîre pwai Juthaazai wo'nîkelyî. Sai Juthaazai Yîzîkerîyotiyai mîka! Juthaazai pwai mwaalakei wîdîna “Naangeigî, maalikégaa! gîmîreinaavîna gîmînyî dînejîwaainade! Kwaakevakî mwaalyaraavîna mujîwaainyî jîthe'na be'nanaka?”

23 Jizaazai ja'nawîdîna “Pwai kwai nîmînyîna tewaanya wîvu'najai nîmîre yagaalya' mîdînna yadelyî. Sahwarîna Nîmaamaangerî tewaanya kuvu'nojî saryabanna naarîmîndainaai bîna yakwoihîjî saryaba ku'dîkevi mwaalakadelyî.

24 Pwari nîmînyîna tewaanya mwîvu'nyîvanîkei nîmîre yagaalya mamîdînyîvanîkelyî. Sarîmî yagaalya' kadîka nyu'nîwaasa' nîmî gaveinyîre' mîka! Aawa. Nîmwai nyîdasaabakeresîra.

25 Sarîmîjî kuna mwaaidî sa yîhîthîwa.

26 Nîmwai yawî'na ‘Jizaazarebwi nayaa wîjîwaainana!’ yawî'na yojî nîmîre yayavî sarîmînyawînna Maredaderî yasaabathelyî. Maredade sai Kurya Tewaanyalyîra. Kuryai Tewaanyai yuyangi yîhîzîwaakojî, nabaai, yîhîthîwe yuya nayaa jawîryideihîrî yîhîmwaaihadelîra.

27 Dahaa! kaanyagaa! yîhîthîma! “Tewaanna dîmwaalyîla!’ Sareburîdaa'nyî kwaamu'nanyabwi sarîmînyaba yagalya'mavîdesî. Yî nînnya kwaamu'nanyabwi yîhîzaavîde'nanyî. Kwaakevakî mwaalyara yaasîwa'na dîna “Tewaanna dîmwaalyîla!’ yaasîwa'na dadîvîtabaaibî' nînnya kwaamu'nanyabwi mujaayî yîhyîde'nanyî. Nayaa yîhîzaavîde'na sarîmîre sîmunya' sîmuyîwaala myawîpîna! Sîmunya gamî sa' lîka

myanna! ²⁸ Yîhîthîwa. ‘Kaanya wawa'muji kiri' sarîmînyawîna ayîna bîdeinyî,’ dîwe kadîka nyu'niwaa'. Sarîmî nîmînyîna tewaanya nayaa yîhîvu'najî kwajî Nîmwaryawîna wide'na yîlaaya kyîpîdîka! Nîmwai naangelyî. Nîmî maalîkeinyîra. Sare'na yîhîthîwa. ²⁹ Dahaa' sa yîhîthîwa. Sa myîma'nyagaa' yîhîthîwa. ‘Dîvi sara kyîma'nori dînyîlîmwagyîla!’ dena sara yîhîthîwa. ³⁰ Naangegaa' yagaala kwalaalya yîhîthîdeinyî mîka. Sare' dare'nesî. Kwaakevakî mwaalyaraavi maremwaaidei ‘Jizaazarî kayaa'na yîma!’ daka bîvanî!. Sai nîmînyî aane pîrî' kiri' maayalyîra. ³¹ Aawa. ‘Kwaakevakî mwaalyara “O, Jizaazarî Nîmwarîna tewaanya wîvu'nadelyîra,” yawîpîka!’ dena sara yîvanîge. Nîmwai sara nyîdakakabaabi' yuya sara yîvanîgeinyîra,” wîda'.

“Kaanyaana! Davîdaa'nyî wawaana!”

15

Jizaazai gîraipîwîla nebulyarînesî.

¹ Jizaazai gannyaraavi wîdîna “Nîmî sahwainyî gîraipîwîla nebulyainyîra. Nîmaamaangei gîraipîwawînya' nayaa maremwaaideiyî. ² Sahwai nîmînyî taanya gazabaaizabaai sîla myî'nyadevaai pîdalasi'na yadelyî. Nabaai gazabaaizabaai sîla yî'nadevaai ‘Sabaai sîla pînî yî'nana!’ dada nayaa pîdaaina. Gamî dîna ‘Taanya savî buwîta yuya sedala waryaanya yuya pîdaalîma! Taanya sa' tewaanya' yîma'nana! Yîsîla naanga yî'nadevaalyî.’ Dîna yaka nayaa pîdaaina

yadelyî. ³ Yagaalya' yîhîthîwe' sarîmîre sîdusangî tewaanyaihi gîrîka maayaihiyîra. ⁴ Nîmînyî kuna dulanyîmwaalyîla! Sarîmînyî kuna wîlayîhîmwaalîma! Taanya pîbaai gîraipîwîla kaavîlyavî kuna mwari yajavaai yîsîla gamî sabaai myî'nyî yadevaai' nîmînyî kuna mulamwaalyî nyîpîjaihi yîsîla myî'nyî jideihîlyî.

⁵ Nîmî sahwayînyî gîraipîwîla kaavîlyainyî. Sahwaihi gîraipîwîla taanyabaraavîhîlyî. Pwai kuna wîlanyîmwaalajai gamînyî kuna wîlamwaaimujai yîsîla naanga yî'nadengî. Sarîmînyî mulamwaalyî yîhyîwîjaihi aane pîrî' kirî' nayaa mi jide'nanyîra. ⁶ Pwai nîmînyî mulamwaalyî nyajai taanyabaabîsarî mwasîlaa wasî'na ya'nelyî. Taanya sabara wasî'nîkebara yawaka baihi'na yî'nîkebara, sabara mari'bwarakîna yî'nîkebara dîkevi marîra'na ya'nengî. ⁷ Nîmînyî kuna wîlanyîmwaabîzaihi nabaai sarîmînyî nîmîre yagaalya yîhwarajaihi yawî'na 'Sa'na maarîma!' yawî'na yapîjî Gotîyarî sara kyîwaaravapîjî sarîmînyîna yîma'nadesîra. ⁸ Sarîmî yîsîla yî'nîpîja'na a'mwera tîna yîhwanganapîjî dîna 'A'mwe sara Jizaazarerera,' dîpî'destî. Sarîmî tewaanna sara yapîjîya'na a'mwera Nîmaamaangerîna dînyîna 'Byaannakelyî. Dîragînyalyî,' dînyîna yîpî'de'nanyî. ⁹ Nîmwari nîmînyîna wîvu'nadevaabî' sarîmînyîna sara nyîvu'nadeinyî. Nîmîre wîvu'nyaburî kuna dîmwaalyîla! ¹⁰ Nîmîre kîwînya kuna mîdîbîza' nîmîre wîvu'nyaburî yînahu dîmwaalyideihîlyî. Nîmî sainyî Nîmaamaangere kîwînya mîdînena

gamîre wîvu'nyaburî yînahu mwaaiheinyî. Sara yîgevaabi' sara dîmwaalyideihîlyîra.

¹¹ Sa yîhîthîwa. 'Nîmîre wîvu'nyabwi sarîmînyî yîhwarana! Sarîmîre yîlaayabwi yuneba yîhyeku'nana!' dena sa yîhîthîwa.

¹² Nîmîre kîwînya da' yîhîthîma! Nîmînyî gîmînyîna tewaanya nyîvu'nîwakabaaibi' nîmîre pwaravîna tewaanya gîvu'nana!

¹³ A'mwe pware kware wîvu'nyabwi gya'mweraavîna wiadaa'nyî gamîre gaalyabwi wakaja' naangebulyî. Naangebwi pîbwi aane pwai kwari mwarika!

¹⁴ Kîwînya yîhîthîvanîgengi yîpîjaihi nya'mweihîlyîra. ¹⁵ Dahaa' myîhîzîvanîge. Yaasiwa'wawînyaihîlyî. Maalîkeihîlyî.

Wîdaayadei gamîre maremwaaidêrîna yawî'na 'Berî' yadelaka? Nîmî myawîrivanîgeinyî.' Sara yawî'na yade'na 'Nya'mweihîlyî,' yîhîthîwa.

Nîmaamaangerî yuyanna wî'nena mena sara yîhîthîwa. Saburîdaasi 'Nya'mweihi,' yîhîthîvanîgeihîlyî. ¹⁶ Nîmînyî manyîdahîlakyesaihîlyî. Aawa. Sarîmînyî yîhîthahîlakeinyî. Yîhîthahîlakena dara yîhîthakîwa.

Wawapîjî gîraipîwîlyabaaî sîla naanga yadevaabi' sarîmî sara jîla! Nabaai sîla sa yuyagaa' kuna waragwona! Nîmîrebwi yawîramaa'na yadîvî' nîmîre yayavîna Nîmwarî yuya sara kyîwaaravapîjî 'Nîmwai yîhîzaavana!' dena yîhîthakîwa.

¹⁷ Sare' kîwînya' dara yîhîthîvanîge. Pwaigî pwarîna gîvu'nana! Pwaigî pwarîna gîvu'nana! Yuyaihi sara jîla!

Kwaakevaki mwaalyara Jizaazareraavîna

sinna tika wida'de'nesi.

¹⁸ Kwaakevakiyara Gotiyari myawiryadivisara sariminyina similika kuloji atika maru'napina! Dara jawiryide! 'O, sinnawi sagaa! Jizaazarina similika dulaka!' ¹⁹ Kwaakevaki mwaalyaraavireihi mwaabizi kwaji Kwaakevakiyara 'Nennya avaalyarera,' dipiji kwaji sariminyina tewaanya kuvu'nadika! Sarimi Kwaakevaki mwaalyaraji mamwaalyigasaihilyi. Aawa. Dahaa! nimi Kwaakevaki mwaalyaraavidaa'nyaihiri yihithahilakeihilyi. Sarevi Kwaakevaki mwaalyara sariminyina sinna tika wida'manikeihilyi. ²⁰ Kigaa! yagaalya! yihithe! jawirila! 'Yaasiwa'wawinyai maalikelyi. Gaminyi maremwaaidei naangelyi.' Sare'na yihimaremwaaidinyainyi niminyi kayaa'na nyevera, nabaai sariminyi kayaa'na yhipi'de'nanyi. A'mwera nimire yagaalyavi midinevera, nabaai sarimirevi yihimidibi'de'nanyi. ²¹ A'mwe sara nyidasaabakeri myawirivanigasa'na nabaai niminyina 'Gamire yaya! kininnakera daaka!' dapiji yuya kayaa'na sara yhipi'derera. ²² Nimi kaanya mabywiji kwaji yagaalya! mujwiji kwaji Gotiyai maji kyadi! 'Sidu'nakera kayaa'na yadivisare.' Sare'na mena wida'na ye'ne! sahwaru mujina 'Nimi myawiryena yaasiwa'na yiweinyi,' muji yipi'de'nanyi. ²³ Pwai niminyina sinna tika widadava nabaai Nimaamaangerinaji sinna tika wida'manikelyi. ²⁴ Kuminyaba diraginna myiwiji kwaji sare tinna mwanganyipiji kwaji sahwaravina Gotiyai muji 'Kayaa'na yeverera.' Diraginna

sara kye yuyagaa' yuyara sara myesabulyi. Sare'na kiri' nayaa kye kumi tinna wanganna nyeva kuna kayaa'na yadivi' nîmînyînajî Nîmaamaangerînajî sanîdainaarina sinna tika wida'manîkerera. ²⁵ Sahîri' warî'. Kumîre Kîwînya' Gotiyai wîjaavake' dînike' yune'na nebulya'na yîma'nadesî. Dara dîni' 'Nîmînyîna sinna tika yaasiwa'na wîdavakerera.'

²⁶ Maredadei Kuryai walaabathelyi. Sai nebulyabwi yadei Kuryai Nîmwarîdaa'nyai walaabathelyi. Nîmwarîdaa'nya Kuryari sarîmînyawîna yasaabîdeinyi. Mena kyasaaba'mujî sai nîmînyîna yîhîzalîkurakadelyi. ²⁷ Nabaai, sarîmî nîmînyîna pwaraavi duzalîkurakyyideihîlyi. Aayawîdaa'nyî nîmîjî mwaidaanya'na pwaraavi duzalîkurakyyideihîlyîra nîmînyîna.

16

¹ 'Nîmîrera nîmînyî nanyîmarasî'nîpîdîka!' dena yagaala sa kavena yîhîthîwa. ² A'mwera sarîmînyîna sîmîlîka kulojî kumi yîhîthîpî'de 'Nemîre Lotuangevîdaa'nyî yuna dalyula!' Yîthaa, kayaa'nanyagaa' pîgaa' yîma'nadehaa' a'mwera sarîmînyî tamakîna yîhyapîjî kwaasî dîna 'Yîwo' Gotiyare wawînya' wîdaayîvanîgoînera.' ³ Nîmwarîjî nîmînyîjî manehyawîriwaasa'na sarîmînyî kayaa'na sara yîhipî'dere. ⁴ Sagaa' sara yapîjîyagaa' 'Sarîmî dara jawîrîla! "Ai, Jîzaazai sara nedake yîma'nîwakengî," " dena yagaala sa kavena yîhîthîweinyî.

“Kuryai Tewaanyai yadevulyi,” widake'nesi Jizaazai.

Sinnawidaa'nyi sariminyaba mwaale'na yagaala sa mujina. ⁵ Muji yihyena kiri' dahaa' divi nyidasaabakeryawinna ayina wideinyi yuya sa yihithivanigeinyi. 'Ayina wideinyi,' kyihithiwa kiri' sarimijiya aane pwai kwai manyidaanganyawa' 'Gawinneiginaka?' ⁶ Sara kyihithiwa sarimire simunyangi kale naanga yuna yihyivani'. Kale naanga kyihyivani' kiri' ⁷ nebulya' yihithivanige. Sariminyine nimi kaanya wide' tewaanyabulyi. Sare' dare'nesi. Nimi kaanya mwiyi yiwija' sariminyawinna Maredadei mabi yadelyira. Arikawi. Sare' nimi kaanya wina yiwija' sariminyawi sari yasaabina. ⁸ Sari yasaabina kya'muji walaabina yoji Kwaakevaki mwaalyaraavi mena wijiwaainade 'Sarimi yuyaihi kayaa'nanyabwi yivanigava. Yida'maraangeburi'na nayaa myawirivanigava. Gotiyai kotiya' sariminyi yihizidavadelyira.' ⁹ Niminyi manyilimwagyivanigasa'na kayaa'nanyabwi yivanigava. ¹⁰ Nimwaryawinna tewaanyainyi kwawa'mwi yuyagaa' sarimi t'inna dinyanganyideinyi mi'. Sa'na Kurya Tewaanyai 'A'mwera Jizaazarina nayaa yawipika!' dozi yida'maraangebwi wijiwaainade. ¹¹ Kwaakevaki mwaalyaraavi maremwaaidei Saataanimi kotiya' mena wjidavake'na Gotiyai yuyaraavi kotiya' wijathelyi. Sana sana Kurya Tewaanyai Kwaakevaki mwaalyaraavi wijiwaainadelyi.

¹² Yagaala piniji myihiziwa. Aawa. Dahaa'

yagaala sa nayaa mamaari jideihilyi. ¹³ Sa'na kirî' divi Kurya Tewaanyai nebulya' dadei sahwai walaabozi nebulya yuyangi nayaa yîhibwarîdaakwade. Sare' dare'nesî. Kuryai yawîrojî gannya sîdusa' mujî yîhyade. Aawa. Nîmîjî Nîmaamaangelyî wîdakaja' yîhîthathe. Divi yîma'nya'ne yîhîthathelyîra. ¹⁴ Sahwai nîmînyîna dîna 'Naangelyî,' yaka byaannakeinyî nyîmwaahadelyî. Nîmîre dîwîja' maarîna yojî sa' yîhîthathelyî. Sara yîhîthozî byaannakeinyî nyîmwaahadelyîra. ¹⁵ Yuya Nîmware sa nîmîrengîra. Yuya Nîmware yagaala sa wîdadînyangi. Sareburîdaasi 'Nîmîre dîwîja' maarîna yojî sa' yîhîthathelyî,' yîhîthîwa.

Kale'nesî yîlaaya'nesî sawaarînesîra.

¹⁶ Divi maalîkegaa' tîna mwanganyî dînyidera. Sagaa'daasi maalîkegaa' kwavîlavoji tîna dînyanganyideinyî."

¹⁷ Sarevîdaa'nyî gamîre pwara gamîre pwaraavi wîdîna "Nedîwake' be yagaalavaka? Nedîwa' 'Maalîkegaa' tîna mwanganyî dînyidera. Sagaa'daasi maalîkegaa' tîna dînyanganyideinyî.' Nabaai nedîwa' 'Nîmwaryawîna wîde'nanyî.'

¹⁸ Sara nedîwake yagaala 'Maalîkegaa'na,' be yagaalavaka? Nedîvanîke' myawîrivanîgoina," wîdîna ye'.

¹⁹ Jizaazai kumîre yîwaarata wîja'na yawîrakei, wîdîna "Yîhîthîwa. Maalîkegaa' tîna mwanganyî dînyidera. Sagaa'daasi maalîkegaa' tîna dînyanganyideinyî. Sa'ne sarîmî sara jîwaara'nîvanîgava!

²⁰ Naanga nebulya'na yîhîthîvanîge. Sarîmî

kinna, kidaata dizide' kirî' Kwaakevaki mwaalyara yilaaya yipi'desi. Sariminyi kale yihyade' kirî' divi sarimire kale' yilaaya yima'nadesi. ²¹ Mudangegaa' a'mwe' gamiregaa' yima'nake'na bwaranyaryaba daanga wivida kale wiadesi. Nabaai mena maa'da gannya bwaranyai Kwaakevaki yima'nade'na yilaaya yina yadesi. Yilaaya yade'na gannya kale'na ayina myawiryadesi. ²² Sarevidaa'nyi' a'mwe' sara yadevaai' sarimi sara jideihilyi. Dahaa' kale yihyivanike' kirî' tinna ayina wanganna kyihya'muji sarinnya kuryara yilaaya naanga yipi'deihilyi. Sarimire yilaaya sa' a'mwe aane pwai kwai kuka mipalamaari yadeihilyi.

²³ Yirika savi niminyi aane pirî' kirî' miwaarayi dinyideinyi. Naanga nebulya'na yihithivanige. Niminyina nayaa yawi'divi' Nimwari sara yiwaarapija pirî' kirî' Gotiyai niminyine yayavi sara yadelyi. ²⁴ Kigaa' niminyine yayavi myiwaarayi ye'. Dahaa'daasi sara yiwaaravapiji sa' daapina jideihilyi. 'Nemire yilaaya' naanga yinahu neyeku'nana!' dapiji dithaapyideihilyi.

*Jizaazarebwi Kwaakevaki mwaal-
yaraavireburî wavîla'nike'nesi.*

²⁵ Yagaala da ke'ba'nanyangi yihithiwa. Sara yihithena aawaaya pigaa' yima'nadehaa' ke'ba'nanyangi kuna muji yihideinyi. Aawa. Sagaa' Nimwarina aangyagaalya' kave yihithideinyi. ²⁶ Yirika savi niminyine yayaviji yawi'divi' Gotiyari jiwaarayidelyi. 'Nimwari sariminyina yiwaaravima!' muji

yîhideinyî. ²⁷ Sare' dare'nesî. Nîmwai sahwari sarîminyîna tewaanya wîvu'nade'na kadîka nayaa yîhu'nadelyî. Nîminyîna tewaanya yîhîvu'nîvanîke'najî 'Jizaazai Gotîyarîdaasalyî,' yawî'dîvî' nyîlimwamanîgasa'najî Nîmwai sarîminyîna tewaanya wîvu'nîvanîkelyî. ²⁸ Nîmwarîdaasinyî walaabena Kwaakevakîna bîweinyî. Nabaai dahaa' Kwaakevakîdaasi ya'mava'mwi Nîmwaryawînna ayîna wideinyîra.”

²⁹ Sagaa' gamîrera wîdîna “Yîthaa, dahaasagaa' aangyagaalya' kave nedîvanîgî. Ke'ba'nanya aane pîrî' kîrî' manejîvanîgî. ³⁰ Dahaa' dara yawî'mwo' 'Ai, Jizaazai yuya yawî'delyî.' Nemîre yîwaarata magîzîwogaa' yuya sa nayaa yawî'dî nayaa sara nedîvanîgî. Sarebwi yîvanîgînyavî dara gîlimwamwo' 'Ai, sahwai Gotîyarîdaasai daaka!' ”

³¹ Jizaazai ja'nawîdîna “Dahaa' danyîlimwamanîgava! ³² Yîthaa, aawaaya pîgaa' yîma'nadehaa' dahaakî. Dahaa' gazaigîzaigî gînnya angevîna lîkaanya wîna jîtheigînyî. Pîwînna pîwînna yîwînama'na yapîjî nîmî gaveinyî mwaalîdewî dînyagalya'mayideihîlyî. Nîmî gaveinyî mwaalya'na mî'. Nîmwai nîmîjî mwaalade'na gaveinyî mîka. ³³ Nîmî dîna 'Nîmîrera nîmînyî kwaamu'nanyabwî kînînnakera mwaabîka!' dena yuya sa yîhîthîwa. Kwaakevakî daanga naanga kînînnakeihîlyî. Sare' kîrî' kwaakevakîya kayaa'nanya dathîwamwenna jîvaimwannyîla!”

17

Jizaazai gannyaraavîna Gotiyarî widake'nesî.

¹ Yagaala sa Jizaazai mena widakegaa' sagaa' Sigunyavî maranganna yaka Gotiyarî widîna “Nîmwai, dahaa' naangegaa' yîma'nîwakegaaki. ‘Nyîbwaalîvaangei byaan-nakeinyî nyîmwaaihana!’ da'gîzî Jîwaalîvaangei byaannakerî dumwaaihya! ² Kîlaa'naka yuyaraavî nyîjaavagînyaraavîna gîmî dîna ‘Yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwi wîjaavana!’ dahîna sahwaravî maremwalyabwi gamînyîna wîjaavagînyabaabî' byaannakerî dumwaaihya! ³ Yuyagaa' yuyagaa'ne gaala sabwi daresîra. Gotiya Nebulyaigî Nawî'nya gaveigînyîjî Jizaazai Kîraazîtiyarî widasaabahînyarîjî yawîramaata'nesîra. Sa' yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabulyîra. ⁴ Kwaaka davakiyavî a'mweraavî gîmîre byaannyabwi wîjîwaaine. ‘Diragîna sara sara ja!’ kanyîdahî mena sara yîmwannyîna yena wîjîwaaine. ⁵ Kîgaakuna Kwaakeva' myîma'nyaakegaa' gîmîjî byaannyabwi kînînnakeinyî. Nîmwai, dahaa' byaanna sabwina gîmî sahwaigînyaba byaannakeinyî dînyîmwaaihya!

⁶ Kwaakevakî mwaalyaraayawîdaa'nyî pwaraavî wîjaavîna nyagînya sahwaravî gîmîre sîdusa'na gîmîre yaya'na wîjîwaainîwa. A'mwe sara gîmîrera mwaale'. Gîmîrera mwaalesaraavî nyîjaavagînyarera. Gîmîre yagaalya' mena mîdîmwaa'. ⁷ Mena mîdîmwaasaraavîne dahaa' gîthîvanîge. Yuya nyîjawaanya sare gîmînyîdaa'nyangîra. Nabaai

sare' mena yawi'manîgasarera. ⁸ Yagaalya nyijaavaginya yagaala sa sahwaravina wijaavina kye a'mwe sara daapina yeva nebwina dara yawi'mwaasa' 'Yo, Gotiyaridaasai Jizaazai walaabakei daaka!' Nabaai dara limwamwaasa' 'Ya, Gotiyai Jizaazari jasaabaka!' Yi sare'na mena yawi'manîgasarera.

⁹ Kuminyina Gotiyaiginyi gyiwaara'manige. Kwaakevakiyara gimirebwi myadivisare. Kwaakevaki mwaalyaraavina magyiwaarayivanige. Aawa. A'mwe nyijawaanyaraavinesî. Giminyinera

mwaaihasa'na gyiwaara'manige sahwaravina. ¹⁰ Nimire yuya gimirengira. Gimire yuya nimirengira. Sare' sahwaravî byaannakeinyi yima'nîwa. ¹¹ Sare'na dahaa' giminyawinna bivanige. Kwaakevaki kuna mamwaalyi yidera. Kiri' Kwaaka davaki nimirera mwaai'bî'dera. Nimwai Tewaanyaigi girika maayaigi, ginnya diraginya' ginnya yaya' yawira'gizi saraavi tewaanna dimaredaaka! Gimire yaya sa' kanyijaavagi tewaanna mwaaihe. 'Nimiji gimiji avaalyainai mwaaiholabaabi' avaalyara mwaai'bî'ka!' da'gizi kuminyi sara dimaredaaka! ¹² Kuminyaba mwaaidi sahwaravî maredaave. Ginnya yaya' diraginya' kanyijaavagi nîmî diraginna maredaave. Dame diraginna maredaa'na yadi aane pwai kwarî myagalya'mayi. Sara yadi kiri' gave pwai yagalya'masabwi kininnakei yagalya'mavadelyira. Sarerina kigaakuna gimire Bukuya' sara dinike'nanyi.

¹³ Diraginna maredaa'na yena dahaa'

giminyawinna bivanigeinyi. 'Kuminyi yunebanna nimirre yilaayabwi yeku'nana!' dena Kwaakevakı yagaala sa sara githivanige. ¹⁴ Gimire yagaalya' nimireraavina nayaa wijaawa. Kwaakevakıyaraavı sahwaravina sinna tika wida'mani'. Kwaakevakıyainyi mamwaalyigevaaibi' sahwarı Kwaakevakıyara mamwaalyıgasa'na sinna tika wida'mani'. ¹⁵ ' "Nimireraavı kayaaka nyıgaibıthıka!" dena kwaaka davakıdaa'nyı dımakılaawa! magızıvanige. Aawa. 'Kayaa'nanaangei Saataanı kayaaka nyadıka! Davakı nimirera mwaaidapıjıyaraavı dımaredaaka!' Sara gyıwaara'manıge. ¹⁶ Kwaakevakıyainyi mamwaalyıgevaaibi' sahwarı Kwaakevakıyara mamwaalyıgasarera. ¹⁷ Gimire wawınya'na nayaa yıpi'de'na sahwarı tewaanyara girıka maayara nebulyaburı yıma'nıpıka! Gimire yagaalya' nebulyasıra. Yagaala sa' wıdıwestı. ¹⁸ Kwaakevakına nyıdasaabahınyabaai Kwaakevakı mwaalyaraavı wıjıwaakya'na wıdaase nimireraavı. ¹⁹ 'Gimire wawınya'na nayaa yıpi'de'na tewaanyara nebulyaburı yıma'nıpıka!' dena gimire wawınya'na nayaa yıde'na kumınyıne'na tewaanyainyi girıka maayainyi wımwaalyıge.

²⁰ Nimirera sahwarı gaveraavı Gotıyaigınyı magıwaarayıwa. Aawa. Dıvi kumı pwaraavı nımınyına wıdına kyapıjı kumıre yagaalyavı nyılımwabı'dera kwaraavınajı yawırena gıthıwa. ²¹ Nımwai, 'Yuyara avaalyara mwaaıbıka!' dena

gyiwaara'manige. 'Giminyi wilagimwaaihe',
 niminyi wilanyimwaaihinyabaaib¹ avaalayara
 mwaabika!' dena githiwa. Nabaai,
 'Kwaakevaki mwaalyara dara limwab¹de'na
 "O, Gotiyai Jizaazari widasaabakelyira,"
 sara limwabika!' da'gizi 'Naariminyi
 wilanehimwaaibika!' dithathe'na 'Avaalyara
 mwaabika!' dena gyiwaara'manige. ²² 'Naarimi
 avaalayanaai mwaaiholabaaib¹ sahwarara
 avaalayara mwaabika!' dena byaannya' mena
 nyijaavaginya sa' wijaawa. ²³ 'Kuminyi
 wilamwaalima! Niminyi kuna dulanyimwaala!'
 githiwa. Gimî nyidasaabahî. Nabaai
 giminyi niminyina tewaanya givu'nadevaaib¹
 kuminyina givu'naderera. 'Yi Kwaakevakiyara
 sare' yawipika!' dapiji 'Sahwarara avaalayaraavi
 yune'na wimwaaihaka!' dakwoihiji kuminyi
 wilamwaalima! Niminyi kuna dulanyimwaala!

²⁴ Nimwai, nimireraavi nyijaavaginyaraavina
 'Nimi mwaalideva nimiti mwaabika!'
 da'muji simunya sara yawi'manige.
 Kwaaka dava' mwaki yaginegaa' niminyina
 tewaanya givu'nyaake'na byaanna diraginya'
 nyijaye. 'Byaanna sa' wangabika!' da'muji
 'Sahwarara nimiti mwaabika!' githiwa.
²⁵ Nimwai, yida'maraangebwi kininnakeigi,
 Kwaakevakiyara giminyi myawiryadivi' kiri'
 nimiti sainyi giminyi yawi'dinyainyi. Nabaai
 gimî niminyi nyidasaabahinya'na a'mwe dara
 nimirera sara yawi'mwaa'. ²⁶ Giminyina
 gimire yayavina sahwararaavi yibwaridaakwena
 nabaai, kuna yibwaridaakwideinyi. 'Giminyi

nîmînyîna tewaanya gîvu'nadevwi kumînyî warana! Nabaai kumînyî wîlîmwaalîma! da'mujî yîbwarîdaakwîdeinyî sahwaravaî.”

18

*Aawîlasara Jizaazarî wîla pwîyîna yesa'nesî.
(Matîyui 26:47-56; Maakî 14:43-50; Lukî 22:47-53)*

¹ Jizaazai sare mena wîdakegaa' gamîrerari saba yagalya'maveva Aalya Kidîronîyavî ga'ma'na ye'. Saba yîwawînya pîjî' wa'dîsîyaba. Aalya Kidîronîyavî ga'ma'na yeva wawînya savî wîlamwaaina. ² Kîgaa' wawînya savî Jizaazalyî gamîrerari yîkabadîvî' mwaalesa'na Juthaazai yîkamaangeraavîna Jizaazarî wîbwarîdaakwakei wawînya savî yawî'nîkei. ³ Sarevîdaa'nyî sai wawînya sawînna wîna. Nabaai aawîlasarajî Gotîyare Angevîne damerajî kwara kaanna wîna ye'. Gotîyarîna mubîthîka yîra'dîvîta naangerajî Perîzîyarajî sara aawîlasaraavîjî dameraavîjî wîdasaawîna. Wîdasaawîna kye' kumîre kwaari'masîramînya kîlîka maarîna yeva laamuyajî yî'baaka lîvamakuna. Lîvamakuna yesaraavîna Juthaazai Jizaazaryawînna yîbwaramakuna. ⁴ Sarevîdaa'nyî Jizaazai gamînyîne yuyangî yîma'nya'ne yawî'na yakei, badaapiyaraayabanna bîna. Badaapiyaraayabanna bîna yaka wîdîna “Aarîna bî'manîgava?” ⁵ Kumî ja'nawîdîna “Naazaretî mwaalyai Jizaazarîna bîwoinera.” Jizaazai wîdîna “Sahwainyî nîmînyîra.” Sagaa' kumînyaba Juthaazai

yîbwarîdaakwîai daavakelyî. ⁶ Jîzaazai “Sahwainyî nîmînyîra,” wîdîna yakevîdaa'nyî kumî samwî yîgî'daa'na yeva kwaakewîna walakuna ye'. ⁷ Sarevîdaa'nyî sai ayîna yîwaara'na “Aarîna bî'manîga'?” Yîwaara'na kya' kumî sara wîdîna “Naazaretî mwaalyai Jîzaazarîna bî'manîgo.” ⁸ Jîzaazai ja'nawîdîna “Mena yîhîthîwa. Sahwainyî nîmînyîra. Nîmînyî bî'manîgasavîdaa'nyî a'mwe dara nîmîrera wîpîka!” ⁹ Mena wîdake' “Yune'na nebulya'na yîma'nana!” daka sara wîdîna ya'. Dara wîdakesî. A'mweraavî nyîjaavagînyarajîya aane pwai kwari myagalya'mayîwa.

¹⁰ Sarevîdaa'nyî munnaanyavî Saaimoni Pitai kwaari'masîramînya' maruzaainyîna yakei. Kwaari'masîramînya sa' labwa'nyîna yaka pwari davîna. Gotîyarîna Yîra'de Naangere yaasîwa'wawînyai damerari bîna yaka daavîna. Sai daavîna kya' Pitai gamîre kadîki' aangasîmagînyî' yuna daku'na. A'mwe sarîne yaya' “Maalîkaazala.” ¹¹ Kadîki' yuna daku'na yakevîdaa'nyî Jîzaazai Pitari wîdîna “Gînnya kwaari'masîramînya' ayîna duzaainana! Gara yawî'manîgîna! Nîmaamaangei daanga naanga nyîvînade'ne kaapîya' nyîjaawaka sa' manyî yîdeinyî daa! Nîde'nanyî.”

A'mwe Anaazaryaba Jîzaazai daavake'nesî.

¹² Sarevîdaa'nyî aawîlasarajî kumîre maremwaaide naangelyî Juya damerajî sara Jîzaazari galalîmwanna yeva gamîre asawaari wîla pwîyîna yeva ¹³ sînnawî a'mwe Anaazaryawîna makuna. Sare' dare'nesî.

Sagaa' Gotiyarına Yıra'de Naangei Kaayapaazai mwaalakei. Kaayapaazarı ganyaalimaangei Anaazai mwaalakelyıra. ¹⁴ Nabaai Kaayapaazai sai Juyaraavı wıdına “Gave pwai a'mweraavına balaja' yi sa' tewaanyasıra.” Sara wıdına yakelyı Kaayapaazai.

Pitai Jizaazarına “Maavelyı,” wıdake'nesı.

(Matıyui 26:69,70; Maakı 14:66-68; Lukı 22:55-57)

¹⁵ Saaimonı Pitalyı Jizaazare pwalyı saraai Jizaazarı mıdınna. Gamırei pwarına Gotiyarına Yıra'de Naangei nayaa yawı'na yadelyı. Yawı'na yadei angwaasavı kusılaanna Jizaazalyı wılaawına. Jizaazarı kuna mıdınna yagılyai wılaawına. ¹⁶ Wılaawına kya' mwasılaa tikuryaba Pitai daavına. Sarevidaa'nyı gamıre pwarına Gotiyarına Yıra'de Naangei nayaa yawı'dei sai mwasılaanna ayına walyuna yaka tikuryavı maremwaaide sıdıraayavı wıdına yaka kusılaanna Pitarı makuna. ¹⁷ Sarevidaa'nyı tikuryavı sıdıraaya' Pitarı wıdına “Pwaigıjı a'mwe sahwareigı midaaka?” Sai kwaası wıdına “Aawa, nımı mıka!”

¹⁸ Sagaa' yırilyagaakı. Sare'na damerajı yaasıwa'wawınyarajı dıka marıra'na yeva sıvı daavına yeva yımwannyına. Yımwannyına yadaapi Pitai bına yaka kumınyaba daavına yaka yımwannyına ya'.

Gotiyarına Tamıra'de Naangei Jizaazarı yıwaaravake'nesı.

(Matıyui 26:59-66; Maakı 14:55-64; Lukı 22:66-71)

19 Sarevîdaa'nyî a'mwera dînyîna “Anaazai, Gotîyarîna Yîra'de Naanga pwalyî.” Nabaai dînyîna yesai A'mwe Anaazai Jizaazarî yîwaara'na. Gamîreraavînajî gamîre wîjîwaakyavînajî yîwaara'na. 20 Sara yîwaara'na kya' Jizaazai ja'nawîdîna “Yuyagaa' Kwaakevakîyaraayaba yuyaraavî ku'maayaba wîdadînyainyîra. Juyainaavîre lotuangengîjî Gotîyare Angevîjî saba wîjîwaakîna. Juya yuyara yîkabadîvîsaba yuna wîjîwaakîna yadînyainyî. Lîka yulya'na yagaala aane pîrî' kîrî' mujadînyainyî. 21 Sara yadînyainyîne'na baa'na nyîwara'mwaa? A'mwera kadîka nyu'nesaraavî yîwaarava'gîzî gîthîpî'derera. Yîthaa, kumî yagaala sara wîde'na nayaa yawî'na yesa'nanyîra.” 22 Sai sara wîdîna yakegaa' dame pwai Jizaazare maangwîdaanyaba asasî jîrî'bwararanna yaka wîdîna “Amî, Gotîyarîne Tamîra'de Naangerî sara baa'na ja'nawîdîwaana!”

23 Jizaazai ja'nawîdîna “Nîmî kayaa'na wîdîwîjî kwajî sa'na dava yuyara mwaaî-hasaraavî duzîwaakya! Sa'na nîmî tewaanna wîdîwe' baa'na nyîramwaana?”

24 Sarevîdaa'nyî Jizaazai wîla kuna pwîyînikerî Anaazai yaasîna kya' Gotîyarîna Yîra'de Naangei Kaayapaazaryawîna pwara makuna ye'.

Pitai Jizaazarîna “Maavelyî,” ayîna wîdake'nesî.

(Matîyui 26:71-75; Maakî 14:69-72; Lukî 22:58-62)

25 Sinnawî dikeyaba Pitai daavîna yaka dikevi kuna yimwannyîna. Kuna yimwannyîna yadaa'nyî pwara Pitarî widîna “Nabaai, a'mwe sahwareigî midaaka?” Pitai kwaasî widîna “Aawa, nîmî mîka!”

26 Saba Gotîyarîna Yîra'de Naangere yaasîwa'wawînya pwai mwaalîna. Pitai a'mwere kadîkîkî yuna daku'na gamîjîyarajîyai mwaalîna. Sai mwaalîna yaka widîna “Wawînyavi salîyaigînyî tinna magwan-ganyîjîwa?” 27 Sarevidaa'nyî Pitai kwaasî ayîna widîna “Aawa.” Widîna yakegaa' yîme'nya'bi' kukuraayai jaka dîna ya'.

Ga'maanîyai Paailatîmyaba Jîzaazai daavake'nesî.

(Matîyui 27:1,2,11-14; Maakî 15:1-5; Lukî 23:1-5)

28 Sarevidaa'nyî Kaayapaazare angevidaa'nyî Ga'maanîya naangere anga kotîyavîna Jîzaazarî makuna. Sagaa' byaaka mena yakegaakî. Jîzaazarî makuna yeva Juyara dîna “Ga'maanîyaraavîre anga kotîyavîna wilawaajî nemî kîmaakeina nyîma'naadîka! Aawa. Pari'ma'munne tîka naade'na,” deva kotîyavî mwîlaawîe'. 29 Sarevidaa'nyî mwasawî daavesawîna A'mwe Paailatî walyuna yaka yîwara'na “A'mwe darîna kotîyavî be kayaa'nanya'na dîvanîgatavaka?”

30 Kumî ja'nawîdîna “Sai kayaa'nanya' myajî kwajî gîmînyawîna mamakabi kyaadîka!”

31 Sarevidaa'nyî Paailatî widîna “Sahwaihi makwalyuna yapi sarînnya kîwînya'na kotîya'

a'mwerî jîla!" Juyara wîdîna "A'mwe Romîyahi kîwînya' nedakadîvî! 'Kotîya'na aane pwai kwari maramakîpînera!' Sara nedadîvîsaihiyî."
³² Sînnawî Jizaazai "A'mwera nîmînyî sara kyapîjî balîdeinyî," wîdakesî. "Gamîre yagaala sa' yune'na nebulya'na yîma'nana!" Gotîyai kadozî Juyara sara wîdîna yesasî.

³³ Sarevîdaa'nyî Ga'maanîyaraavîre anga kotîyavî Paailatî ayîna wîlîna yaka Jizaazarîna dameraavî wîdîna "Dalyamaraawîla!" Sara wîdîna yaka Jizaazarî wîdîna "Juyaraavî maremwaaidînya Kingîyaigî daaka?" ³⁴ Jizaazai ja'nawîdîna "Nyîwara'mwaanya' gînnîya yagaalya' dîngaka? Pwara nîmînyîna gîthîwaasa' dîngaka?" ³⁵ Paailatî ja'nawîdîna "Juyainî daaka! Nîmînyawîna gînnîya yîsavaakîyara Juyarajî Gotîyarîna yîra'dîvîta naangerajî sara gîmarîmwaihwaa'. Berî yagîneigînaka!" ³⁶ Jizaazai ja'nawîdîna "Kwaaka davakî nîmîre maremwaalyabwî maayasîra. Kwaaka davakî maremwaaidînyainî kwajî nyîmîdîdîvîsara dîna 'Juyara sahwari nagalalîmwabîka!' kadîpîka! Sara dîna yîpîjî kwajî Juyaraavî mala karabîthîka! Sare' Kwaaka davakîdaa'nyî nîmîre maremwaalyabwî mwarîka." ³⁷ Sarevîdaa'nyî Paailatî wîdîna "Nabaai, sarevî maremwaaidînya Kingîyaigî daaka?" Jizaazai ja'nawîdîna "Nîmînyîna nyîdîwaa 'Kingîyaigînyî.' 'Nebulyabwîna wîjalîkurakîma!' dîna yena nîwaa' nyîmaarakeinyî, Kwaakevakî yîma'neinyî. Sareinyî nîmîre wawînyasî. Gazaizai

nebulyavîna wîvu'nadei nîmîre maanguraayavî kadîka nyu'nîvanîkelyîra.” ³⁸ Paailatî wîdîna “Nebulyabwi berîvaka!”

Jizaazarî tamakya'na Paailatî wîdake'nesî.

(Matîyui 27:15-31; Maakî 15:6-20; Lukî 23:13-25)

Sagaa' mwasawî Juyaraayawînna Paailatî ayîna wîna yaka wîdîna “Mena yawîrena dîna yîwa. Sai kayaa'nanya myîwakelyî. ³⁹ Sa'na kirî' sarîmîrebwîna Parî'ma'munnegaa' kalavuzarî yagalya'ma'dînyainî. Sarevîdaa'nyî Juyaihîre Kingîyarî yagalya'mavîjîwa? Simunya gara yawî'mwaa'?” ⁴⁰ Sarevîdaa'nyî kumî jaka ayîna wîdîna “Aawa, sai mîka! Aawa. Baravaazarî nejaama!” Baravaazai sai kuka yîpalamaa'delyî.

19

¹ Sarevîdaa'nyî Paailatî sara wîdîna kya' aawîlasara Jizaazarî maarîna yeva wîla lannakesî sara tamîna. ² Mena tamîna yeva taanya lannaka kave gîhîpaina yeva yamîngaina yeva mwaaihî'nya lannake' gamîre mînyagînyavî yîlakîna. Gamîre mînyagînyavî yîlakîna yeva kwaabîyîvîta wayaake' egwewaarî yewaa'bwa'na yeva ³ gamînyawînna bîna yeva kwaasî yagaala wîdîna “Naangeigî! Yuyagaa' Juyaraavîre Kingîyaigî dîmwaala!” Sara wîdîna yeva kunnya araraalyajî gamîre sînniyavî jîrî'bwararanna ye'.

⁴ Anga mwasawînna Paailatî ayîna walyuna yaka kwala bwa'naanyavî wîdîna “Yîthaa, tamakya'na gamîre kayaa'nanya' mwari'. Nîmî birîna birîna yena gamîre kayaa'nanya'

mwanganyîwa. Dahaa' ‘ “Paailati gaminyî yîwetawakya' mabîramaariwaka,” yawîpîka! dena sarîminyabanna makabîvanige.”

⁵ Sarevîdaa'nyî Jizaazai mwaaihi'nya lannake' yîlakînike' kwaabi'yîvîta wayaake' yewaa'bwa'nikei mwasawîna walyuna. Mwasawîna walyuna kya' Paailati kuminyî widîna “Yîthaanyîla! A'mwe dalaakana!”

⁶ Sarevîdaa'nyî Gotiyarîna yîra'dîvîta naangerajî damerajî tinna wanganeva jaka dîna “Yîsavîri nilîya dîramo! Yîsavîri nilîya dîramo!” Jaka dîna kye' Paailati widîna “Nabaai, sarîmî maarapîri yîsavî nilîya dîramyîla! Sare' dare'nesî. Nîmî gaminyî mabîramaariwa yîwetawakya!” ⁷ Juyara ja'nawîdîna “Nemî kiwînya' kinînnakeine. ‘Gotiyarî Gawaalîvaangeinyîra,’ kwaasî sara nedîvanîke'na nemîre kiwînya' dara dîni' ‘Balana!’ ”

⁸ Sarevîdaa'nyî Paailati yagaala sa' kadîka wî'nyîna yaka lîka naanga yîna yaka

⁹ Ga'maanîyaraavîre kotîangevî ayîna wîlîna yaka Jizaazari yîwaara'na “Gawîdaasaiginaka?” Sara yîwaara'na kya' kirî' Jizaazai maja'nawîjîna. ¹⁰ Sarevîdaa'nyî Paailati widîna “Nîmînyî manyîjîwaana? Jawîka! A'mwe naangeinyî, gîmîre wîlyabaai yaarîna kya'muri dîwode dîragînya' kinînnakeinyî. Nabaai, ‘Yîsavîri nilîya dîramyîla!’ kuda'muri dîvaide dîragînya' kinînnakeinyîra. Sare'na jawîka!”

¹¹ Jizaazai ja'nawîdîna “Gîmîre dîragînya' Sîgunyavîdaa'nyî Gotiyai magîzaayajî kwajî dîragînya aane pîrî' kirî' kinînnakeigî

mamwaalyi kyidika! Sarevi giminyawinna a'mwe kwai nyimakabiwakei, kayaa'nanya naange' kininnakelyira. Gim kayaa'nanya maalike' kininnakeiginyira.”¹² Sarevi Paailati kadika wi'nyina yaka dina “Jizaazari makwaasima!” Dina yaka yaamiji yaamiji yina. Yaamiji yaamiji yina yadaa'nyi kiri' Juyara jaka naanga widina “Sari makwaasija' Romiyaihiri yihimaremwaaide Sizaareigi mika! Gazaizai dada 'Kingiyainyi,' a'mwe sai Sizaarina yikamaangelyira!”

¹³ Sarevida'nyi sa Paailati kadika wi'nyina yaka kusawidaa'nyi mwasawinna Jizaazari wilamaraawina yaka kotiya' yadei yawibwa'deri namwaalyisavi walamwaaina. Saba Angwaata Silaange' wo'nikesi. Nabaai, Yiviruyagaalya' Gavaatha wo'nikesi. ¹⁴ Sagaa' Pari'ma'munne wona sagaaki. Sagaa' kumire yuya yovirawakyagaa'. Sirigwajahaa' aya kigaa' yima'nakegaaki. Paailati walamwaaina yaka Juyaraavi widina “Yithaanyila! Dai sarinnya Kingiyalyi.”¹⁵ Sarevida'nyi sahwara jaka naanga widina “Diramakya! Diramakya! Yisaviri niliya dirama!” Paailati yiwara'na “Sarinnya Kingiyari yisaviri niliya tamidei daaka! Sara danyidwaava!” Gotiyarina yira'divita naangera ja'nawidina “Nemire kingiya pwai mamwaalyi'. Sizaai gavei kingiyalyira.”¹⁶ Sarevida'nyi sagaa' Paailati “Sari yisaviri niliya tabika!” daka wimwangimwaahina ya'.

Yîsavîri Jîzaazarî nilîya tamesa'nesî.

(Matîyui 27:32-44; Maakî 15:21-32; Lukî 23:26-43)

Sarevîdaa'nyî aawîlasara yîsawa' Jîzaazarî wîmaarina yeva Jîzaazarî makwalyuna. ¹⁷ Jîzaazarî makwalyuna yadîvî' sai gannya yîsawa' yîkwa'na yaka Gîlemînyagînyaba wo'nîkewînna makuna. Saba Yîvîrûyagaalya' Golîhota wo'nîkesî. ¹⁸ Makuna kya' aawîlasara yîta savîri nilîya tamîna. Nabaai, yîsawaarîri a'mwe pwaraarî nilîya tamîna yesaraalyî. Jîzaazare aangasîmagî pwarî nilîya tamîna, kwanaamimagî pwarî nilîya tamîna. Tinnyaba Jîzaazai. ¹⁹ Paailatî pîkarya yîda'na yaka aawîlasaraavî wîdîna “Jîzaazarî yîsavî yagaala da' jîlakyîla!” Sara wîdîna kya' sara yîlakîna. Dara pîkarya yîda'na “Jîzaazai, Naazaretî mwaalyai Juyaraavî maremwaaidei Kingîyai.” ²⁰ Sara yîda'nîke' yîsavîri Jîzaazarî nilîya tamesaba Anga Jeruzaalemi aya kîba wara'. Jeruzaalemi maalîkeba wa'nîke'na Juya kwalaalyara pîkarya sa' tîna wanganna. Pîkarya sa' Yîvîrûyagaalyasî Romîyaraavîre yagaalyasî Gîrikîyaraavîre yagaalyasî yîda'nîkesî. ²¹ Sarevîdaa'nyî Gotîyarîna yîra'dîvîta naangera Juyara Paailatîmî wîdîna “ ‘Juyaraavî maremwaaidei Kingîyai,’ pîkarya myavîkaryînnera! Aawa. Javîkarya! ‘A'mwe dai wîdadelyî “Juyaraavî maremwaaidînyainyî Kingîyainyîreva.” ’ ” ²² Paailatî ja'nawîdîna “Nîmî mena yîda'mwe' yîda'mwana! Mi'nanyîra.”

²³ Yîsavîri Jîzaazarî nilîya tamevevîdaa'nyî

aawîlasara Jizaazarî baazî'ma'nya saza maarîna yeva yanga munne!. Pîwa' pwai maarîna, pîwa' pwai maarîna, aawîlata pwaraai pwaraalyara maarîna. Nabaai Jizaazarî baazî'ma'nya saamînaange' maarîna. Baazî'ma'nya sa' yavîkaryagaa' magipwalyakesî. Sa' yuneba tilayalawakîna yakesî. ²⁴ Sarevîdaa'nyî baazî'ma'nya saamînaange' maarîna yeva dînyîna “Baazî'ma'nya da' yuneba gave pîrî'na mîwî'nîke' lihîvalawaajî namunnaadîka! Aawa. Nemî saatuya wasî'nyî wasî'nya yawaajî saatuya' tewaanya wavîlavajai maaradesî.” Sare'na Gotîyai “Nîmîre bukuya' dînîke' nebulya'na yîma'nana!” kada' sara ye!. Gotîyare bukuya' dara dînî!

“Nîmîre kwaabîhannya yîvîta saza yanga munne!.

“Nîmîre baazî'ma'nya'na saatuya' yeva wavîlavakei maara!”
Sarevîdaa'nyî aawîlasara sara ye!.

²⁵ Yîsavîri Jizaazarî nilîya tamesaba maalîkeba ganaangesî ganyîwanaangesî Kîlopaazare balaange' Maarîyaasî Maahîthaala mwaalya' Maarîyaasî sa daavîna. ²⁶ Sarevîdaa'nyî Jizaazai tîna wanganna. Nabaai gamîrerîna tewaanya wîvu'nakei saba daa'dî'nyî tîna wanganaka ganaangevî sarîna wîdîna “A'mwe'gî, yîthaa, sai jîvwaalîvaangelyî.” ²⁷ Wîdîna yaka gannyarî wîdîna “Yîthaa! Dahaa' a'mwe sa' gînnnya gwaangesî.” Sara wîdîna yakegaa'daasî gannya angevî a'mwe savî maremwaala!.

Jizaazai balake'nesi.

(*Matiyui 27:45-56; Maaki 15:33-41; Lukî 23:44-49*)

²⁸ Sagaa' Jizaazai dara yawîrake' "Yuya mena daaka!" Sara kada' Gotiyai "Nîmîre Bukuya' dînike' yuneba nebulya'na yîma'nana!" kada' widîna "Aalya'na mîjîka nyîwaka." ²⁹ Saba maa'gulyavî waainîya kayaa'nanya' yî'nîkesî. Sarevîdaa'nyî waainîya savi' saalaalyaviya jî'mînya' paihîna yeva yîta yîzopîya taanyavî jî'mînya' baazi'makuna yeva Jizaazarî maryîkî dîhaihîrakîna.

³⁰ Sarevîdaa'nyî mi'na dîhaihîrakîna yesagaa' Jizaazai waainîya' yaamîjî nyîna yaka wîdîna "Yuya menanyîra."

Gannya mînyagînya' tuta'naraka gannya kuryai wîmwangîmwaihîna ya'.

Jizaazarî ligîligîsaba aawîlasai sîramînya saamînya' lîvapîna yake'nesi.

³¹ Sagaa' Juyara kunnya Kwazaakegaa'na yovîrawakîna yadîvîsagaaki. Nabaai, Kwazaakegaa' sagaa' Pari'ma'munnegaa' Kwazaaka naangegaaki. Kwazaaka naangegaa'na Juyara "Nemîre tewaanyagaa' yîsangî gîlaayara warîna nyîpîdîka!" dîneva Paailatîmî yîwaara'na " 'A'mwera baibîka!' nedîwaanyaraavî sivîla kayaaka karingîrawaajî yarai kabalapîri yîsangîdaasî makwalîna yaadeina daaka?"

³² Paailatî "Yo," wîdakevîdaa'nyî aawîlasara bîna. Pîrî' daresî. Jizaazaryaba a'mweraarî tameta pwari' sivîlyaraai tingî'na, pwari' sivîla tingî'na.

³³ Sivîla tingî'na kye' pîrî' daresî. Jizaazaryawînna bîna yeva

dara wangesa' "Ai, a'mwe sai mena davaimwaka!" Sara deva gamire sivilyaraai maringirina. ³⁴ Aawa. Gamire sivilyaraai maringiri kye' kiri' aawilata pwai Jizaazare ligiligisaba sraminya saaminyasi livadaakuna. Sraminya' livadaakuna kya' yime'nya'bi' tawesi aalyasi bwalaravaawina ya'. ³⁵ Sarimi wi'nipine'na nimi tinna sara wangane sara yihizalukurakwa. Jalikurakya sa' nebulyasi. "Sarimi dilimwagyla!" dena sainyi dara yawimwa "Nimi nebulya'na yihithivanigesira." ³⁶ Sare' dare'nesi. Sinnawi Gotiyai "Nimire bukuya' dinike' yune'na nebulya'na yima'nana!" kada' aawilasara sara ye'. Dara dini' "Gamire yaginya aane piri' kiri' maringiri yadesira." ³⁷ Nabaai Gotiyare Bukuya gabinyaba dinyina "A'mwera pware sraminya saaminyasi livadaakwapiji sari tinna wangabi'delyi." Sara dinikesi.

Jizaazai gilaayar+ wakagilya'nesi.

(Matyui 27:57-61; Maaki 15:42-47; Luk+ 23:50-56)

³⁸ Sa mena yesagaa' Paailati myawinna a'mwe naangei Jozepiyai Aarimathiya mwaalyai wina yaka yiwaara'na "Jizaazari gilaayar+ maarijiwana?" Jozepiyai sai Jizaazarei mwaalakelyi. Kiri' Juya naangera Jizaazareraawina sinna tika widavakevina lika ya'. Sa'na Jizaazarei mwaalake' lika yulyarakei. Sagaa' navika mwaalina yakei yiwaara'na "Gilaayar+ maarijiwana?" Sara yiwaara'na kya' Paailati widina "Yo, gilaayar+ dulamaraawa!"

Widîna kya' Jozepiyai wîlaawîna yaka gîlaayari makabîna. ³⁹ Makabîna yadaa'nyî A'mwe Nikothimaazai Jozepiyalyî bîna. Nikothimaazai sai sinnawî sawîsavî Jizaazaryawîna angyrî'maata yakelyî. Sai marazînanya wabatîrînya' makabîna. Marazînanya mesî marazînanya aloziyasi yegîrîlyî gîlaayaraavî yî'divîsa' Juyara. Nikothimaazai marazînanya taanga teti (30) kilohîraamî makabîna. ⁴⁰ Sarevîdaa'nyî Jozepiyalyî Nikothimaazalyî saraai Jizaazare kîlaakejîkî marazînanya' wakîna yadi' kwaabîhannya saamînyajî pwîyîna yagi. Sara yîna yagîlyabwî Juyara kumîre gîlaayaraavî wakya'ne'na sara yadîvîsabulyî. ⁴¹ Yîsavîrî Jizaazari nîlyî tamîna yesaba yîwawînya' warîkebera. Yîwawînyavî gîlaayari wakya'ne' simaange' warî'. Sagaa' simaangevî gîlaaya aane pwai kwarî mwaki yadîvîsasi. ⁴² Sarevîdaa'nyî saba simaanga mudîke' warîke'na, mwanayavî Juyaraavîre Kwazaakegaa'na saraai Jizaazari kave wîlakîna yagîlyaraalyî.

20

Simaanga kune' wa'dîsiyavînesî.

(Matîyui 28:1-8; Maakî 16:1-8; Lukî 24:1-2)

¹ Wikîyavîne yîrîka sinnawînya' Saadehaa' yîrîkunyagaa' jîhînyavî simaangevîna Maahîthaala mwaalya' Maarîyaa' wîna yaka tîna dara wanganake' "O, Nîwaava, simaadîkuryavî silaange' davisînadaavîka!"

² Sarevîdaa'nyî kaanyave'na kaanyave'na wîna.

Jizaazari gannya pwarina tewaanya wivu'nadei salyi Saaimoni Pitalyi saraaryawi yi'ma'na yaka saraari widina "Simaangevida'ny'i pwara Naangeri makwalyuna kyiwaa' nemi yawi'na 'Gazi'yaka? Gilaayari gazi makuwaatabanaka?' "

³ Sarevida'ny'i Pitalyi Jizaazare pwalyi ya'ma'na yagi'la walyaabina yagi'la simaangevina yarai wina. ⁴ Saraai kaanyave'na wodaakilyi kiri' Jizaazare pwai kaanyave'na naanga yaka Pitari wavila'na yaka sinnawi simaangevi yi'ma'na. ⁵ Mi'na yi'ma'na yaka walaruta'nyina yaka kusawi kwaabihannya saaminya tinna wanganna. Tinna wanganna yaka kiri' kusawinna mulaawina. ⁶ Kusawinna mulaawi yadaa'ny'i d'idaasi Saaimoni Pitai bina yaka simaanga kusawinna yarai bulaawina. Yarai bulaawina yaka savi kwaabihannya saaminya wa'disi tinna wanganna. ⁷ Nabaai Jizaazari minyaginyavi kwaabihannya saaminya' gwavaaih'i'nike' tinna wanganna. Kwaabihannya sa' kwaabihannya saaminya pininyaba mwari ya'. Aawa. Gabinyaba gwavaaih'i'nike' wa'disi tinna wanganna. ⁸ Pitai tinna wanganna yakevida'ny'i sinnawi simaangevi Jizaazare pwai yi'mavakei sagaa' wila'na yaka tinna wanganna yada Jizaazarina limwana ya'. ⁹ Sare' dare'nesi. Sagaa' Gotiyare Bukuya' dinike' "Sai mena balori ayina dikaavadelyira," sa' dinike'na kirimi myawiri yagilyaraalyi. ¹⁰ Sarevida'ny'i kirinnya angevina saraai Jizaazareraai ayina wina yagi.

Maariyaa', Maahithaala mwaalyayaba Jizaazai daavina yake'nesi.

(Matiyui 28:9,10; Maakî 16:9-11)

¹¹ Maariyaa' ayîna bîna yaka simaangevi mwasawi daavina yaka kinna dîna. Kinna kuna dîna yadevidaa'nyi walaruta'nyîna yaka simaangevi kusawi tinna wanganna yaka ¹² Gotiyare mamaaya ejeliyaraari tinna wanganna. Ejeliyaraai baazi'ma'nya yaaka baazi'ma'nagîleraai. Jizaazari kîlaakeji' warakeba saraai walamwaaina yagi.

Mînyagi'nyayaba pwai walamwaaina, sivi'yaraaryaba pwai walamwaaina yagi.

¹³ Maariyaa' tinna wanganna kya' saraai wi'dîna "A'mwe'gi, kinna baa'na dîvanîgina?" A'mwe' wi'dîna "Piwinna nîmîre Naangeri makuna kyîwaa' kumî wakîna yi'waasa'na nîmî mwanganyiwe'nyi."

¹⁴ Sara wi'dîna yakegaa' gînyîma'nyîna yaka saba Jizaazai daa'dîsiyari tinna wanganna ya'. Sa' kîri' dara myawîryake' "O, Jizaazai daaka!"

¹⁵ Sa'na maji kya' Jizaazai wi'dîna "A'mwe'gi, kinna baa'na dîvanîgina? Aarina bi'dî dîvanîgi?" Wi'dîna kya' a'mwe' yawî'na yada "Yiwawînya' yadelyi," wi'dîna "A'mwe naangeigi, gîmî damakuwaana? Sara yagi'na nyîdana! 'Yînagaavaihaba sabanna wakuwana.'

Sara kanyîda'gîzi sawî'na wawa'muri maraawîde'nyi nîmî."

¹⁶ Jizaazai wi'dîna "Maariyaa'!" A'mwe' gamînyîna gînyîwana yaka "Jizaazalyi," daka Yîviruyagaala wi'dîna "Raavoni!" Yagaala sa'

“Nyîjîwaakadînyaigi!” dînikesîra. ¹⁷ Jizaazai widîna “Manyîgalalîmwadînnera! Sare! dare'nesî. Nîmwaryawînna mena ayîna yimwaaweinyî daaka! Sa'na nya'mweraayawî nîmînyîne widîna 'Nîmwaryawînna ayîna yîlaawîdeinyî. Sai Nîmaamaangelyî. Sai Sîrînîmaangelyî. Sai Nînnya Gotîyalyî. Sai sarîmîre Gotîyalyî. Saryawînna ayîna yîlaawîdeinyî,' sara duthana.”

¹⁸ Maariyaa! Maahîthaala mwaalya! bîna yaka gamîreraavî widîna “Ai, Naangerî tînna wangamwe'nyî,” widîna yaka Jizaazai widake! sara widîna yakesîra.

Gannyaayawî Jizaazai daavake'nesî.

(Matîyui 28:16-20; Maakî 16:14-18; Lukî 24:36-39)

¹⁹ Sarevidaa'nyî Saadehaa! sawîsavi angevî Jizaazarera yîkabîna yeva kaanya lokîya nayaa tihî'na. Juya naangeraavîna lîka yîna yadîvî! kaanya lokîya nayaa tihî'na ye!. Tihî'nyîna yadî'nyî Jizaazai yîma'naabîna yaka kumînyaba daavîna. Tînnyaba daavîna yaka widîna “Nya'mweihi, kwaamu'nanya! yîhwarana! Tewaanya dîmwaalyîla!” ²⁰ Sara widîna yaka gannya a'araraalyawaalyî gannya ligîligîsaba wîjîwaainnyîna ya!. Sarevidaa'nyî gamîrera Naangerî tînna wanganeva yîlaaya naanga yîna. ²¹ Sarevidaa'nyî Jizaazai ayawî widîna “Nya'mweihi, kwaamu'nanya! yîhwarana! Nîmwai nyîdasaabakabaabî! sara yîhîthaasîdeinyîra.” ²² Sa! widîna yaka kumînyî pwa'nyî makuraasîna yaka widîna

“Kuryai Tewaanyai sariminyi yihimwaalana!
 23 Kyihimwaalori sarimi pwara kwaraavire
 yiwetawakya wasi'na kyapiji Gotiyai sara
 mena wasi'na yadelyi. Kwara pwaraavire
 yiwetawakya kuna ja'nayipija' Gotiyai avaina
 mena ja'nayadelyira.” Sara widina ya'.

Jizaazalyi Tomaazalyi saraarinesî.

24 Kuminyabanna Jizaazai bakegaa!
 Jizaazarera sivilyiraai ata puridaasi pwaraalyai
 Tomaazai kumiji mamwaalyina. Mamwaalyai
 Tomaazai gira'miraalyai. 25 Sarevidaa'nyi sai
 ayina bina kya' sahwara widina “Naangeri
 tinna mi'na wangamworinera.” Widina kye'
 Tomaazai widina “Kwaasi nyidwaa'. Gamire
 asawaari niliya tamwa'daata yiwihwaaryawaari
 tinna mwanganyi yiwija' yiwihwaarya sawaari
 ninnya asai malakulay+wija' gamire ligiligisaba
 ninnya asi malakulay+wija' malimwagyi
 yideinyi. Arikawinyi.” Widina ya' Tomaazai.

26 Wikiya yawinyariki angevi ku-
 sawinna Jizaazarera ayina yikabina yeva
 angevi bamwaaina. Nabaai Tomaazalyi
 mwaalina. Sagaa' kaanya yuya lokiya nayaa
 tih'nikengi. Yuyara mwaalina yadapi kaanya
 tih'nadinyi kiri' Jizaazai yima'naabina yaka
 tinnyaba daavina yaka wida' “Nya'mweihi,
 kwaamu'nanya' yihwarana!” 27 Sara widaka
 Tomaazari widina “Davi ginnya asai daki!
 Nimire asiraari tinna dinyangana! Ginnya
 asi yiwibwa'na ya'gizi nimire ligiligisaba
 dinyulakaa! Nimi kwaihwaainakeinyina
 kuna manyilimwagyadinyagî mamwaaidinna!

Aawa. Nyilimwadinyaigi dimwaala!”
 28 Tomaazai wi'nyina yaka ja'nawidina
 “Ninnya Naangeiginyi. Ninnya Gotiyaiginyira.”
 29 Jizaazai widina “Tinna nyanganagina
 danyilimwamwaa? Pwara tinna manyanganyev-
 era kibanna nyilimwamwaa!. Sarera yilaaya
 naanga yadivi! tewaanaanga winikeraavi
 Gotiyai wimwaaihaderera.” Jizaazai sara widina
 yakelyi.

Bukuya da'yida'nike'nesi.

30 Sarevidaa'nyi piri! daresi. Bukuya davi
 Jizaazai yijiwaainya saji tewaanya saji yakengi
 yida'mwa. Gannyaraayaba Jizaazai naanga
 piniji tewaanya piniji kwalaalya yina ya!.
 Sangina bukuya davi myidayi yiweinyi. 31 Piri!
 daresi. Sara yida'mwe yawi'na yadi “Pwara
 yagaala da tinna wanganapiri dara limwabika!
 'Jizaazai Kiraazitiyalyira. Gotiyai Jizaazari
 dahilakakelyira. Yithaa, Jizaazai Gotiyare
 Gawaalivaangelyira.' 'Sara limwabika!' dadi
 yida'mwa.” Nabaai yida'mwe yawi'na yadi
 “Sahwara sara limwaga'divi! yuyagaa! gamire
 yayavi Jizaazarine gaalyabwi kininnakera
 mwaabika!” Sara dina yadi bukuya da'
 yida'mwa.

21

*Jizaazai gamirera ata yuyi ata puridaasi
 pwaraalyaraavi wijiwaainnake'nesi.*

1 Sa mena yima'nakegaa! divi Aalibunya
 Taaiviriyaazavi Jizaazai gannyaraavi ayina
 wijiwaainnyina. Dara wijiwaainnyina yakesi.

² Saaimonî Pitalyî Tomaazai gira'mîraalyiyalyî Nataanyali Kwaaka Galîli Anga Kena mwaalyalyî Sevathiyarî gawaalivaangeraalyî Jizaazare pwaraalyî sara yikabîna yeva aalîbunyavî mwaalîna. ³ Mwaalîna yadapi Saaimonî Pitai pwaraavî widîna “Jawînya maarya'neinyî wideinyîra.” Sara widîna kya' kumî widîna “Gimîjî wawaana!” Sarera wîna yeva aalyavî sipîya' yîla'dîsî yîlamwaaina. Yîlamwaaina yeva sawîta yuyavî jawînyanne gîlya wasî'wasîta yadaapi jawînya aane pwai kwai mabwalaminaawi yîna. ⁴ Mabwalaminaawi yadaa'nyî nyîlyai gaai byîlyîrî'daasiyagaa' aalîmaangevî Jizaazai daavîna. Jizaazai daavîna yadî'nyî kirî' gamîrera dîna “Mudîkelyî. Jizaazai mîka!” ⁵ Sarevîdaa'nyî Jizaazai widîna “Kaimîraayaihi, jawînya aane pirî' kirî' kînnakeihi daaka?” Kumî ja'nawîdîna “Aawa.” ⁶ Sai widîna “Sipîyavî aangasîmagî jawîgîlya' marasî'na yapîri jawînya bwalaminaapi'dengi.” Sarevîdaa'nyî aangasîmagî jawîgîlya' marasî'na yeva jawînya naanga naanga minnîke'na sipîyavîna ayîna mamwagi'nyî yîpînesî.

⁷ Sarevîdaa'nyî Jizaazarî gannyarîna tewaanya wîvu'nakei Pitarî widîna “Naangelyî.” Sarevîdaa'nyî Saaimonî Pitai “Naangelyî,” kadîka wî'nyîna yaka yarai baazî'ma'nyîna ya'. Sare' dare'nesî. Baazî'ma'nya yîrainakei kunei mwaala'. Sara yaka aalîbunyavî dikwosî'na. ⁸ Aalyavî dikwosî'na kya' sipîyavî Jizaazare pwara yîlamwaaina yeva,

jawinya minnike' mwagi'nyina yadaapiji aalibumaangevina sipiya' makuna. Sare' dare'nesi. Kwaakevidaanyî etaba mi'. Aawa. Mitaaya 100 (waani aadireti) sipiya' makuna. ⁹ Sarevidaanyî maangebaari sivila paihi'na yeva wapaasi dikwaagidikevi jawinya piraayakeji sa tinna wanganna. ¹⁰ Tinna wanganna kye' Jizaazai widina "Jawinya ma'mwaata pini dimakabyila!"

¹¹ Sipiyavina Saaimoni Pitai wina yaka aalimaangevina jawigilya' mwagi'namaa'na. Gilya savi jawinya naanga minnyina. Jawinya 153 yuya sa minnyina yakengi. Jawinya naanga naanga sa minnaka kiri' gilya' mamumunyiryakesi. ¹² Pitai gilya' mwagi'namaa'na kya' Jizaazai widina "Kaajila! Wapaaya dinyila!" Gam+rerajiya aane pwai kwai yawi'na "Naangelyi," yaka "Aaihwaiginaka?" diraginna myiwaarayi, navika mwaalina. ¹³ Navika mwaalina yadisi sangyawinna Jizaazai bina yaka wapaaya maarina yaka wijaavina ya'. Nabaai jawinyaji wimaarina ya'.

¹⁴ Sare' dahasaai dahaa' Jizaazai gannyaraavi wijiwaainnakelyi. Mena balakei ayina dikaa'na yaka dahasaai dahaa' gannyaraavi wijiwaainnyina yakegaaki.

Jizaazalyi Pitalyi saraarinesî.

¹⁵ Sarevidaanyî mena nesagaa' Jizaazai Saaimoni Pitari widina "Saaimoni, Jonimreigi, a'mwe daraavi niminyina tewaanya wivu'nivani'. Gimire givu'nadevwi sahwaravirebwi davi'lamatika?"

Pitai widîna “Naangeigi, yo, gimî mena yawi'mwaa ‘Pitai nîmînyî nya'mwelyîra.’ Sara yawi'mwaanyasi.”

Jizaazai widîna “Nîmîre sipîzipîya maalikeraavîna wapaaya duzaama!”

¹⁶ Widîna yaka pigasaai Jizaazai widîna “Saaimonî, Jonîmîreigi, nîmînyîna tewaanya gîvu'nîvanîkeigi daaka?” Widîna kya' “Yo, Naangeigi,” Pitai widîna “ ‘Pitai nya'mwelyî,’ mena yawi'mwaanyaigînyî.” Jizaazai widîna “Nîmîre sipîzipîyaraavî dîmaremwaala!”

¹⁷ Dahasaai dahaa' Jizaazai widîna “Saaimonî, Jonîmîreigi, nîmî ja'mweinyî daaka?”

Dahasaai dahaa' Jizaazai “Ja'mweinyî daaka?” widake'na Pitai kale wiadaa'nyî widîna “Naangeigi, yuyangîna yawi'mwaa. Nabaai ‘Pitai nya'mwelyî,’ sara yawi'mwaanyaigînyî.”

Jizaazai widîna “Nîmîre sipîzipîyaraavîna wapaaya duzaama!” ¹⁸ Naanga nebulya'na gîthîvanîge. Mîgînyaigî mwaalagînegaa' gînnya munnaanya' marina yadî ‘Yuyawîna wîma!’ dîna yadî sawîna wawagînyaigînyî.

Sare' yadî kiri' neigi jîma'nadehaa' gînnya asîraai yîwîbwa'nyîna kya'gîri pwara gîmînyî wîla pwîyîna gyapîjî ‘Sawîna mwîwînera!’ yawî'dînyawî sawîna makuna gyîpî'deigînyî.” ¹⁹ Sa' Jizaazai widake' dara dîna “Pitai sara balîna kyori sare'na Gotîyai byaannakei yîma'nadelyîra.” Pitari widîna

“Dînyîmîdînaama!”

Jizaazalyî gamîre pwalyî saraarînesî.

20 Pitai ginyiwannyina yaka dusimagi Jizaazare pwarî tîna wanganna. Sarîna Jizaazari tewaanya wîvu'nakelyî. Sai kîgaa' wapaaya tîka nyîna yesagaa' Jizaazaryaba walamwaainike', Jizaazari kave yîwaara'na “Naangeigi, giminyî yîkamaangeraavîna gîwari'daakwodei aaihwakala?” sara yakelyî.

21 Sarevîdaa'nyî Pitai tîna mi'na wanganna yaka Jizaazari wîdîna “Naangeigi, dîwaanya'na a'mwe sarîna berîvaka?”

22 Jizaazai wîdîna “Nîmî sarîna yawî'na ‘Kaanya ayîna bîdehaa'na sai kuna yemwaaladelyî.’ Sara yawî'na yîwîja' gîmîre wawînya' daaka! Sarebwîna madînneigînyî. Dînyîmidînaama!”

23 Jizaazai sara wîdakevîdaa'nyî neya'mwera dara dînesa' “Ai, Jizaazarei sai mabalyî yadei daaka!” Sara kade' kîrî' sa'na Jizaazai majî “Mabalyî yadelyî,” Aawa. Majî yaka wîdîna “Nîmî sarîna yawî'na ‘Kaanya bîdehaa'na sai kuna yemwaaladelyî.’ Sara yawî'na yîwîja' gîmîre' daaka!” Sara wîdîna yakelyî Jizaazai.

24 Jizaazarei sai dangîna nejalkurakîvanîke', nabaai sai yagaala da yîda'na yakelyî. Gamîre wîjalîkurakyabwîna nemi yawî'mwo “Nebulyasîra.”

Mî'nanya'nesî.

25 Yîthaa, Jizaazai yake pînî kwalaalyangîne yagaala sa warîkengî. “Yagaala yuya sa pîkarya yîda'na yîwîjî kwajî Kwaaka yuyavakî maalîkeba bukuya mwakî kyîpîdîka!

Bukuya naanga naanga kwaradi+kengi.” Sara
yaw+i'mweinyi.

**Yipma Genesis and New Testament
Genesis and The New Testament in the Yipma/Baruya
language
Buk Stat na Nupela Testamen long tokples Yipma long
Niugini**

copyright © 1993, 1994 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yipma (Baruya)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Video recording © The Jesus Film, a project of Cru.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

ef60f748-49e3-5ee0-8e6d-a25b74b7a93c